

Rumi

Ompö Kighöni chomi kiyetu

Amtaghata Sirimnyonto pöropchö

Ghömicho omtoghi pöropchö

KINETUT OMPÖ RUMI CHO PÖ KIGHÖNĪ CHOMI KĪYETU – KINETUTYO TAGH (1)

A. Kitoröt: Kikirinte - Paulö

- Ompö kinetut cho kiwer cho pö kinetuut ompö Ighisyewuut ki kikisöwi lö kisilat nyo reel ki ghamitat nyo pö kitapune walaka cho chang. Kipöghisyeghō Mikulögh nyo Tiliil nko pikö walaka kukiir kitapunechetechi. Nyo pö tagh ki kikikiir lee palaltin cho kipö kanisen anta piich. Kikiir Paulö palaltinechoni cho chang, kirkegh kitoor le palaltina chii kegh ompö pichoni ki kikirchini nko kanisen, ki kiting’eto owesyö nko kintaghoghata Töroröt mironchetechi kirip akusup/ akighamit palaltinechete atokechoghchi Kanisen lapay ompö pinway lapay. Ghamitat yee nyu lapay asete akekuro kisilat nyo Reel. Palaltin cho kikir Paulö ki tya kikekirchi kanisen cho kökikutoor nyinte, wölo tikwil kikirchi kanisen cho kitoor pikö walaka. Kitapu Rumi ki akong’a ompö palaltin cho kikir Paulö.
- Ekī inonenyi wölo kilata söpoonpö Paulö ato Kitomönye kiliki mompö Töroröt? Otinö nyu king’win kisich kighanat ompö Yeso Kristo, kiwesitotö kwomtoy Lököy cho karamch cho pö Yeso kristo. Otini kitoor nyo tagh Paulö kwanta lököy cho karamach, ki kiweghō Cherusalem kutany Korinto. Kiwesitoto nyite lenyoni kinyil somok. Ompö pantanyi nyo pö söröm ki köpköchi nyinte lö kö kikumuchö pöghisyenyi king’eta Cherusalem tokutomtö Korinto, kile nyona nya ki kipirchi nyite kiwö koroskö walaka cho ketomonye kyamtegha Lokoy cho karamach. Kilenyona nyu kunonchi nyinte kimila /kinyapana kutany Yerusalem atokiwa nyu kutany spania. Oteni kiwetoy Spania ki kinonchi Paulo lo ghionyeno Rumi ate rutoghchino kighni cho kemi woloni. Kilenyona nyu kiyonchi Paulo chane palalian nyo po to tutkachinko ghomcho nyo po kinetut nko chane .Kingeta keneta kegh Ighisyeut, ki kikenkiti lo keit Paulo Rumi wolo kemi le mampusyon. Akenkit ngat lo wokini wolo kitigho poytoghinto nyinte. Mitoni yee nyu Pipilia palalianta nyo kikir Paulo korinto kutany Rumi akekuro “Romeni.” Kinetoy kegh yee nyu Romen kile wolaye kikineta kegh Ighisyeut- karerantene walaka kwile. Soriimunyi nyu Kenetoy kegh korowon anka tikwil.

1Paulö mötworinto Yeso Kristo, nyo kikikur kiliki kiyoktoghin nyo kakelöwon ompö ng’ölyonto Töroröt. Rumi 1:1

- Nyo tagh ki kitoor Paulo kimwochi chane parakunyi ompö kitoröto palalyantenyi. Kimwa nyinte lö ki “mötworinto, Yeso Kristo” nyinte. Kimi Paulö kimwoghöy lö ki sekeyoon nyinte nyo kikonī kegh, melö kikisiki nyinte. Ki ompö pöropchö Töroröt kokay nko pīrim nyo kiporchinegho Paulö kutötö söpotanyi kipöghisyechi Yeso. Atakinya kile moningo Israel sekeyi

pipö Misri, kî kikichikchî. Melö kimöchöy chane kiliku sekeey, Wölo ki siis Paulo. Kimöchöy nyite kiliku sekeyonto Yeso. Ki sekeyonto Onyöt nko ng’okî Paulo kîtama kesöri, wölo yee nyu otî kekesöri, kî kimöchöy nyite kipöghisyegho söpontanyi kipöghisyechî Yeso. Atolapay kilö Paulo “kikuroon alikî kiyoktoghin.” Poru nyete lö kigur, Yeso Paulo, atakiyonta, kiwo kwamta Lökoy cho karamch. Inonenyi kigh nyo kimwochi Yeso Anania paraku Paulo atay kiwoghoy Anania kiwetoy wolo mi nyite. Igh. 9:15, Nyo po somok ki kimwa Paulo lo “kikingoti nyite lokoy cho karamach cho po Tororot.” Ompöwölo kikuur Paulö kiwö kwamta lökoy cho karamach, kiyoni nya nyo kiluku yongutyenyi.

A. Toki- Kighöni lapay chomi Rumi

7Kutang’ chane lapay chomi Rumi, cho kakicham Töröröt, cho kakekur kitililöchitu: nya kimi pöropchö nko akwa nko kalya nyo ng’wino wölo mü Töröröt papyon nko echotyön Yeso Kristo. Rumi 1:7

- Otino kiwany Paulö kimwochî chane tikwin walaka ompo parakunyi, kiwoghokî kegh nyu kighoni chomi Rumi. Nyo tagh ki kimwa nyite lo chane kî “moning’o Töröröt.” Kisomönöy ompö Yoana 3:16, lö Chömöy Töröröt ng’winy kimikuul.
- Körökegh köchömoy Töröröt piich lapay, kiting’eto nyite chomnyogh kitil ompö monechi. Chömöy Töröröt piich lapay, wölo möminye ompö Ng’ölyoon wölo kuro nyite cho meghönote lö “Cho chömote,” Kighöni opin. Mömïochininye ketomtomönchinö chomnyo Töröröt ompö acho, ompöwölo chömöy Töröröt chii anka tikwil ompö achonech kile wölini chömöy nyite werinyi kegh.
- Kimwochî nyu Paulö chane lö kikikur chane kilikî “Kighöni cho tililöch.” Ng’ölyoontoni le “nyo tiliil” kuporu lö “Chane cho kikeng’ot.”
- Otini kikilikî moning’o Töröröt, kî king’ot Töröröt chii anka tikwil ompö acho lee nyopö tösunöt/kinyiwut ompö takachunyi atökïpöghisyeghenech lee wölinö chömtoy nyite. Otino kitomönye kesörwech, kî kipöghisyegho Onyöto kinonutköcho nko porwöyicho kunonsyö akwigh lee otino kisöwî nyite lö karam, wölo yee nyu kepoyo Töröröt akïpïrchini Töröröt kipöghisyeghenech kirïpta kegh nko machatenyi.

7Kutang’ chane lapay chomi Rumi, cho kakicham Töröröt, cho kakekur kitililöchitu: nya kimi pöropchö nko akwa nko kalya nyo ng’wino wölo mü Töröröt papyon nko echotyön Yeso Kristo. Rumi 1:7

- Kö kikesöri kighonichetechi ompö pöropcho Töroröt. Kinyori yee nyu chane kalya nko Töroröt, aki melö töki punkachi kung'at. Kiliki yenyu chane akong'a nko Töroröt. Otini kile tagh ki akong'a Adam nko Töroröt, wölo kigh nyinte ng'oki akiliki nyo kikipesyö nko nyinte. Aki kini kenyeri Adam, kenyeri, kiyiyech kechi pesyote nko Töroröt (Epeso 2:1). Kuweruno yenyu megha Yeso ompö kimurtewon, ki kikwipecha ng'at kelinyenö nko Töroröt.
- Sorunöto kighönichetechi ki ompö pöropcho Töroröt aki lenye nyoni nyinyo tikwil. Melö kakonech Töroröt kini kömichinech- maypa kokay- wölo kuwerunö megheto werinyi, ki kikeghecha moning'o Töroröt. Melö kikimöchöy pöropcho Töroröt tökesörwech kipoto wölo yenyu kemöchöy pöropchenyi atökemucha kemanya möng'ot nyo Tiliil. Kikwigh kighöni lapayi kalya nko Töroröt. Melö tökechicha pung'pö Töroröt kung'at. Wölo pöroyintine walaka otinö kakinyori tikwin cho ong'eröch kepistoy keros Echotyoon Yeso aketor keros kömpölelutköcho. Nyini kite kutomi kiskusut, nyökoryö nko meghin pö mikulögh. Kilenyona, ki kipirchi Paulö lö tonyori kighonichi lö ripöy Töroröt chane nyoman osiis lapay, ompöwölo nyite ki papong'wa nyo pö mikulögh.

C. Sörö nko yang'ata Paulö ompö kighöni chomi Rumi

***8**Nyo tagh oyokyan sörö Törorötinyan kuweri Yeso Kristo ompö akwa, ompöwölo king'ölonö kighanateng'wa ompö ng'winy kimikuul. Rumi 1:8*

- Kiyokyi Paulö Echotyoon sörö akwompö kighöni cho kimi Rumi ompöwölo kiking'alana ompö koor kimikul kighanateng'wa ompö Echotyoon. Eki nyi nko ani? Nee nyo mwoghöy piich ompö parakunyo nya?

***9**Ompöwölo söwintenyän Töroröt, nyo opöghisyechinan ompö mikulöghunyan lakaw kuweri ng'ölyonteto werinyi, atamuchan kitenö osiis okurokwa kipuryö wityeghogh ompö soghutköchan. Rumi 1:9*

- Kilet tagh Paulö kisoghchi kighöni chomi Rumi. Michinech nyu tikwil kesoghchinö kegh.

***10**Osoghsiyän kinomnyö, lö ompö koghin atosikön orutoghwekwa ompö pöropcho Töroröt. **11**Onoghyechinan ang'win wölo omitekwa, atochöghwokwa konutyö mikulögh, atomi söröm aliki cho ghyong'ot ompö nyinte; **12**atalikwan nyo osoghsogho nko akwa ompö kighanatani kighömto ani nko akwa.*

***13**Momökanye alikunakwa sölwöy tupchenichu, lö kyatyaman kinyil cho*

chang oruroghwekwa, (wölo kimemukanye) atamuchan osikenokwa akwa tikwil, kile wölo lata ompö pipö pontoon walak. Rumi 1:10-13.

- Kisagh Paulo ng'at lö töpisi Echotyoon nyinte kirutoghchi kighönichetechi kimi Rumi akilö töpöghisyeghö Töröröt nyite kuchichiim keghanatengwa ompö Echotyoon. Kimöchöy Paulö Kunonchini chane kinetuut cho kökilim chane, akunet tiku walaka cho relach. Kyamtaghpa Ng'ölyoon nyo kipö tösunöt tya ompö Paulö. Ekü mii piich ompö yete le kwenunyo cho michini kerutochine? Ekü mii piich, wölo mökipkonöycha ng'at? Nee nyo michinech kegh tökeng'aracha chane (Eprania 10:24-25)? Kimuchöy kesagha nko chane akeghanta Töröröt nko chane. Ng'ölyonto Töröröt onkit nyo muchöy kikil akiwaghach piich. Kinkit Paulö lö kimuchöy nyinte tikwil kitach kikilöt/kichichimat atonyori poroyer nyo mpuröy nko kighöni chetechi, kile otini kiyöröy tikwil nyoryogh.

D. Kitötö kegh Paulö ompö Lökoy cho karamach

6Cho kyonyorukwa tikwil kuröto Yeso Kristo: Rumi 1:6

- Ompö nee nya tömöloliyonchi Paulö lökoy cho karamacha? Ompöwölo ng'ölyonto Töröröt nyo pö owesyö nyo muchöy kicheny chemwokiyis akisörünö chane paytaghpa onyöt, nko ng'okikwa kegh tikwil nko kichopateng'wa.
- Ekü inonenyi nya wolay keyateta Tororot mkulowanga kughan ng'ölyontenyi? Ekü kiwaghach lökoy cho karamach söpontöng'unyi? Ekü ompö ortin nee cho kiwaghakinyi ng'ölyonto Töröröt nyo pö Chomnyogh nko lastagh.
- Kokisöwi Paulö owesyo lökoy cho karamach ompö söpontanyi, nko ompö söponweko pikö walaka cho makirar. Lökoy cho karamach ki ng'ölyonto Töröröt nyo awes nyo pöghisyegho nyinte kisöru chemwokiyiis.
- Kimwa Paulö kitö anka paraku lökoy cho karamach. Nyo tagh ki kipö "Yauden akü ng'at nyu kipöyit kriik." Nyo tagh ki king'winchi ng'ölyonto Yeso Yaudi. Kikinya keto Apraam ayomisnete, atolapay kiyonchi Töröröt Israel werkooy nko kiyomisutkö walaka cho chang' paraku Söruniin. Kikiyi Yeso kuwerunö Marya nyo kipö oro Apraam. Ki Yaudin kiyokteghi lapay. Nyo tagh kyamta lökoy cho karamach ki kikyomteghchi Yaudin ompö asiispa pentekos.
- Nyo tagh ki kikiyonchi Yaudin lökoy cho karamach –nka mpeni nyu otini kiwetöy Paulö kilitöy köpö saghat/ (sinakoki). Otini kitagh Yaudin kiter, kiwechi pipö puntoon.

- Kimwa Paulö kitö anka nyo pö tösunöt nyoman paraku lökoy cho karamach ompö Romi 1:17.

17 Ompö orinyi kimi manpa Töroröt, nyo kikeng'ang'ta king'eta kighanat ntakewit kighanat: kile wölo kirate lö, möng'isiyi chopö man ompö kighanat. Rumi 1:17

- Kichī Chemwokiyis akī takītas tagh Töroröt kilikī nyo tiliil kimichini kutö sitöt chane cho Ighöy ng'okī. Kirkegh kipirchini Töroröt kisörī chemwokiyis, kī kimemuchönye kwich kiyoni, kipoto /tökitenö kirumī kigh nyo ghoktoy ng'okikwa lasiny. Michinote kighakta chii pösonpö ng'okī. Ompö lökoy cho karamach, kumuchöy Töroröt ompö pöroyinoni kilikī nyo pö man akī löstowech ng'okicho, ompöwölo kikutötö Yeso man pösön nyo pö ng'okicho lapay, kumuchöy yenyu Töroröt kichamecha lee piich cho pö man ompö taghunyi. Otini yenyu kerosch Töroröt, kisiwīyi manpa kristo nyo kikelokwech. Mösiwiyinye ng'okicho nko ghöghityenyo. Kicheny Yeso ng'okicho nko sitenyo akikenyorī mantanyi.

KINETUT OMPÖ RUMI CHO PÖ KIGHÖNĪ CHOMI KĪYETU – KINETUTYO ODENY (2)

A. Kikeng'ong'ī nōrekyo Tōrorōt paraku ng'okī

18Ompōwōlo kikeporī nōrekyo Tōrorōt kungwīna yīm ompō ngokī lower nko ngōityo piich tikwil cho ighō artūnekwa cho ghach kulyokōy ngōlyonto man tōmōrumtō. Rumi 1:18

- Kakesōwī ompō piplia kimīkuul wōlo kakuporuntō Tōrorōt nōrekyenyi ompō ng'okī. Ompōwōlo kakitagh ng'winy kiteer rirunaghtina Tōrorōt, ki kakutō nyu sitōt piich kinyil cho chang. Kinya Tōrorōt kuporī kireyutyenyi nyo pō ompō para Eden. Ompōwōlo kimeghanye akimekonyitnye Tōrorōt Adam nko Awa, kī kichip Tōrorōt ng'winy akutōtō/ akīyona chane paranoni.
- Kīng'eta atoni, kī kakimi kichīr, nyaril nko meghat ompō ng'winy kimīkuul. Kimīchī kunonwech pīrīm anka tikwil kireyutyō Tōrorōt nyo pō ng'okī. Kiporī /king'ong'ī Tōrorōt nōrekyenyi ompō ng'okī ompō osiswo Noa atakinya kiwura/kinyara pōgh ng'winy kimukuul. Kung'at, atakinya kinyar Sodoma nko Komora, atakinya kitō sitōt pipō Misri ompōwōlo kitagh kīpistō monīng'o Israel, nko atakinya kitōtō kiruruut ompō kutīng' pō sānay. Kigh Tōrorōt chete lapay atōkuporchī monīng'o Israel kireyutyenyi nyo pō ng'okī.
- Nko kōle nyoni kiporunōte nyo tokunote kī otini kichoop Tōrorōt werīnyi kegh ompō kimurtewon ompō ng'okicho. Otini kipōrtoghchī Tōrorōt patagh Yeso ompō kimurtewon, ki ompōwōlo kimi parakuto werīnyi ng'okī ng'winy kimīkuul akī atoni kirumunō pōroyin nyo pō tagh nyo kipesyo Tōrorōt nko werīnyi, kīle otini kipesyo nyinte nko Adam.

B. Kīlata pipō puntoon kītagh Tōrorōt nko man

- Ato kitoro yee nyu kōrōwon nyo pō 18, kuporu Paulō nyo pō nyoman wōlo kipōrtoghchinetō patagh pipō puntoon manpa Tōrorōt, nyo kitō chane kīng'eta towunōto ng'winy. Ng'o chī lee pipō puntoon nya? Pipō puntoon kī chane cho melō pō oro Apraam.

18Ompōwōlo kikeporī nōrekyo Tōrorōt kungwīna yīm ompō ngokī lower nko ngōityo piich tikwil cho ighō artūnekwa cho ghach kulyokōy ngōlyonto man tōmōrumtō. Ompōwōlo tokinote ngala Tōrorōt ompō oringwa, ompōwōlo Tōrorōt nyinte nyini keporchī chane. Ompōwōlo kīrkegh kimōsīwīyinye kong owesyenyi nyo pōkokay, nko otōptanyi nyo kiporu nyinte lō ki Tōrorōt, wōlo kirumunote nyinte latik kīngeta otini kīkītowī ngwīny. Muchōy kīpkōchini

piich tikuchoni lö Töröröt nyo kigh chane. Nyo mötingetocha kigheghchin nyonikiny!” Rumi 1:18-20.

- Ompö köröwechetechi, kimi Paulö kimutöy kirwok paraku ptang’eng’möt otini kimwoghöy lö möminye chii ompö achonech lapay nyo ting’eto kartagh, ompöwölo kikipori Töröröt kegh nyo pö nyoman kuwerunö tikwin cho kigh nyite. Porchini Töröröt piich lapay lö nyite ki ighiin nyo awes akilenyona nyu kimichinote kekwol akekonyit.
- Ee kikwida nee kinkitoto Töröröt piich cho chang cho pö ng’winy? Kikil chane kiwöghökisyeghö kiyoni. Kigh nee kain nya? Kinkit kigh nyo kimwochi Töröröt nyinte wölo kikil nyinte orenyi kegh akimökonyitnye Töröröt. Kiripata kegh nko choni ki kitagh piich lapay orenyi kiwöghökisyeghö Töröröt tikwil.

Nkit chane. Töröröt, wölo metönicha nyinte konyit nyini kile nyenyi, akimesoyönöcha nyinte. Kilenyona nyu, kiwöghökisyö kinonutkökwa kiliki kwile akenyighiit tüwin sikunötengwa.” Rumi 1:21

- Kiwoghokisyeghö wölo mii Töröröt tikwil piich cho chang’ cho pö oro Noa otini kimuchö tarpalalata pögh. Poru nyoman teksyonay kogh pö papel lö ting’eto ptang’eng’möt machat kiwaghakegha Töröröt akitighö kegh kinkitötenyi /pkochintanyi kegh. **(Towunöt 11:1-9)**
- Kikil ptang’eng’möt kiwaghakegha wölomi Töröröt lasiny aki sirimunyi kiliki nyu chane sölwöy nyoman tökutor chane kisagh tiku wudin. Sirimunyi nyu ki kipota chane kinkitötötö lapay nyo pö Töröröt ompöwölo kikil chane kihar kinonutkökwa ompö man kile ato mwoghöy köröwonta nyo pö 21. Kipoot nyu kinkitötoninö pö tagh lee man nyo pö Töröröt kuweri taghat nyo kikilate chane. (Epeso 4:17-19)
- Nyinö kitö nkitu ng’okikwa akiwöghöki kegh wölomi Töröröt ki kitas tagh nko sölwontöneng’wa kegh.
- King’eta osiswechoni pö tagh kimi kupitini pin anka tikwil kinonsyewutpö sölwontön paraku Töröröt atomi sirimunyi nyu kutor chane kisagh, kikwol tikwin cho pestegho ng’winy nko tiku wudin nyinö kötö soghöy Töröröt.

“Nyinö kötösoghöy Töröröt nyo söpöy kokay, kisagh körkeyintiin cho kikigh, kiharkegh nko piich cho wonyot, anta töriit, anta tyonkin cho pestegho kelyön angwan anta cho chuto kegh ngwiny.” Rumi 1:23.

- Ki soghöy körkeyintin piich cho pö osiswo Apraam.
- Ompö osiswo Musa ki kisagh pipö Misiri tiku wudin cho chang’ cho sisinchö nko tiku walaka cho kö kikwigh Töröröt.

- Kiwöghökisyeghō pipō Israel wōlomi Tōrorōt kinyīl cho chang akīsagh tōrorōtino putintōn cho pō pōrōriskōkwa cho ghach.
- Kisoghōy kōrkeyintin pipō kanaan cho kimōngōy koronay pō ayomis kitomō kīcheny korononi moning’o Isreal. Kō kikurur Tōrorōt pikachi atōmōwityeghō nyinte akīnam ortīnekwa cho ghach otini kapka kilit korononi (Wuwōt 23:23-25)

C. Kitōtō Tōrorōt pipō puntoon kiliki sekeypō tikwīn cho Kipirchī chane

- Ompōwōlo kipirtō ptang’eng’imōt/chii nyoman kīwaghakegha wōlomi Tōrorōt akīsagh tikīn walaka, kī kipistō nyu Tōrorōt nyinte kiwo.

“Kilenyona nyu, kipistō Tōrorōt chane kirip pīrchinoghtineko mikulōwekwa, akwighchī kegh tikwīn cho pō arasi. Kīwaghach man pa Tōrorōt kiliki putintōn, kīsagh akipōghisyechī kigh nyo kigh Tōrorōt, nyinō kōtōpōghisyechini Ighintenyi, nyo kīsōlōy kokay! Owōy. Kilenyona, Kipistōl Tōrorōt chane kirip pīrchīn cho ghach; ntōkipistō korī otōptin cho chōmunote cho mōruyot nko jurōn cho merokocha. Whigh lenyoni mirōn tikwīl, pistoy otōp nyo chōmunote akiruyō chane nko chane akwighchī kegh arasi, atomi lōt kwipchī kegh nyarīl nyo kengwīna atōptinekwa cho ghach. Kikany kitagh pūch kunkitī Tōrorōt, kipistō Tōrorōt chane kirip kinonutkōkwa cho ghach, atōkwigh tikwīn cho kōmōkimichinicha. Nyīghitate chane ngala tikwīl cho mōpōcha man, ghōityō, pīrchinogh, kililat, sastagh, pōrchō, poryōt lisat, nko kinonut cho ghach cho ngōlono pikō walaka; Cho mirchīni pikō walaka putintōn akīghōchī Tōrorōt, cho kōlkōl, chole menoot, cho ighōy tikwīn cho ghach, cho mōterchinicha yiyikwa; cho puryō sikunōt nyo pō ghōghityō, cho mōripōcha kiyomisutkōkwa, cho puryō tōlosyō anta kīsyonōt. Nkīt chane kiruruut pō Tōrorōt lō roko pūch cho ighōy ngalechoni kimeghō, wōlo ighōy chane tikuchoni kinomnyō, akimōchonicha kīpoto, wōlo chomnyegho pīchoni tikwīl ighōy ngalechoni.” Rumi 1:24 -32

- Kile otinō kīsīwīyi ompō kōrōwechī, kī kitoor lapay cheporesnatani pō arasi nko ng’oki walaki cho chang ompōwōlo kiwaghakegh chii wōloni kinkitōtō nyo pō Tōrorōt.
- Kigh nyo gha nyoman kīwōghoki chii patagh konutyō Tōrorōt nyo pō lastagh nko sōrunōt kuwerunō werīnyi Yeso. Ketagh rirunata Tōrorōt lō kigh nyo mesunatye akimelō pō tōsunōt
- kīlenye atokōlit chii kukat nyo pō kinyorutyenyi. Cheng’eya pōroyīn ainonchī ompō aro saghat Rumi 1

KINETUT OMPÖ RUMI CHO PÖ KIGHÖNĪ CHOMI KĪYETU – KINETUTYÖ SÖMOK (3)

A. Kitoröt

- Kakimwa paulö kilapo lö kakurwoki Töröröt pipö puntoon ompö man. Möting'etonye /chane mantang'wa kegh nyo chömunote ompöwölo mi Töröröt, ompöwölo kakitagh chane kiporunoogh nyo kakupori kegh Töröröt. kepori paulö ompö kukat nyo pö tagh lö ompö nee tökerwoki pipö puntoon ompö man. Kimi nyinte kuporu ompö kukat nyo pö odeny lö kirwokini Yaudin tikil ompö man ko körkegh köting chane köromnyo. Kiting'eto chane. Ng'ölyonto Töröröt aking'oti kegh lö kichi koneti Ng'ölyontononi, wölo kimi chane kitagh kicham akukonyit Töröröt.

B. Meghönye Yaudin man kirwokinogha ng'oko pipö puntoon.

“Irwokinenyi soo pikö walaka kongenyu? Nyo pö nee, akwanyï memuköy söröpune kegh kirkegh kechingo. Ompöwölo, otini irwokinenyi pikö walaka, kikerwokinyi kegh nyinte ompöwölo ighenyi tikwil tikuchoni irwokinyi piich. Kinkitöcha lö pö man kirwoko Töröröt otini rwokini piich cho ighöy tikwin chalata choni. Wölo nyii kongenyu, kerwokinyi piich cho ighöy tikwin cholata choni akwanyï ighenyi nyinte tikwil. Ilenyeni soo ochiwito kirwoko Töröröt?”
Rumi 2:1-3.

- Kinonchi Yaudin lö töptony chömöy Töröröt chane ompö wölo kirwokini chane ghöityo pipö puntoon nyo pö sany . Muko kineghnye ompö sany tikiin cho körökegh, wölo ki ghach mikuliskökwa, kilenyona kiroos Töröröt chane lö mwokiyis (**Mat.15:8**). Kirinchi paulö yaudin lö körökegh kölimteghini kegh nyo karam ki kirosöy Töröröt chane lö ghach kile pipö puntoon, ato melö ghach tya ompöwölo kö kikutö Nyinte chane nyang'at nyo karam kisiir.

C. Mikukönöto Töröröt ompö cho kwolöy kegh, Ititoy sirim Yaudin cho mökötocha

“Anta töptoy kesasanyi köromnyenyi nyo wow, nko mikukönötenyi nyo ntooghchininyi lö tenyorunö kötogh? Wölo kerorchinyi kegh nöreköy ompö oghighyeto mikulöwungu nyo poryö sikunöt, ntökitenö kwiti Asisini pö nöreköy kirwoko Töröröt nyo pö man.” Rumi 2:4-5.

- Ompö wölo kimeng'winchinye chane lawel kirwoko Töroröt (omteghin 8:11) ki kinonchi Yaudin lö nyete nyo kile kiporunöt lö kimökurosöynye Töroröt ng'okikwa anta kimacheng'nye chane lö chenwokiyis le pipo puntoon. Kimenkitye chane lö siwiyi Töroröt, akureyöy akurwokini ng'oki lapay. Kinan Paulö ompö yeteyi lö merwokimnye Töroröt ng'oki lawel; Mikukönchini nyinte nyaril nyo koogh. Pistooy Töroröt kirwokenyi atökumi chemwokiyis kisich pöroyin nyo wöghöko kinonutkökwa akipköchi ng'okikwa akipkonchi nyinte le söruninteng'wa.
- Ki nyu, koghin nyo töghöy chemwokiyis kikötooy akiwaghach kinonutkökwa, ki atoni nyu ato teko sinyoryo Töroröt. Otini ketoni asispa kirwoko Töroröt kuwong'uno sinyoryo Töroröt nyo gha nyoman apayä chona kitagh kicham oro Töroröt. Töni pipö Töroröt ririchin Isaya 30:12-14 lö kikörökegh chomnyeng'wa nyo pö ng'oki nko ato ghan chii nangat nyo rulöy kipuryö kenkiti kirulchini chane cho möyongöcha ng'ölyonto Töroröt. Kimöyangenye tikil pich cho pö osiswo Noa ngörsyo Noa nyo pö kirwok ng'winöy. Ki ompöwölo nyu kitagh chane konutnyo Töroröt nyo pö sörunöt, ki kichut chane lawal tarpalalata pögh nyo kiköroom.

D. Kwokinegho Töroröt kirurutyyenyi pöghisyetpö Yaudin nko pipö pontoon.

“Ompöwölo ropchini Töroröt chii nka tikwil asisoni kikarkegh nko tikuchini kigh nyinte. Kikany pichona nonöy kwichöy nyo karaam, otini mii kisökosöy ororyö, nko konyit, nko söpoon nyo puryö kuwurat; pichoni nyu cho töni Töroröt söpoon pö kokay. Wölo chinchini nörekyyo Töroröt nko mimiyyenyi piich cho möyongöcha kigh, cho töghöy ngala man akirip ortin cho ghach. Rökini nyaril nko ngwonin ptangengmöt nka tikwil nyo ighoy ngal cho ghach. Chinchini Yaudin nyo tagh, nko pipö Puntan tikwil. Wölo töni Töroröt piich lower cho ighöy nyo karaam, ororyö, konyit, nko kalya, töni Yaudin nyo tagh, nko pipö puntan tikwil. Ompöwölo mökilönye chii Töroröt nyonikiny.”Rumi 2:6-11.

- Kimwa Töroröt ompö kiruruut lö orwokini chemwokiyis lapay, chane Yaudin nko pipö pontoon, kirip kegh nko kinö kigh chane nko kinö miteni mikuliskökwa möting'etonye Töroröt kilat. Kinonchini Yaudin lö kichiwityegho kirwoko Töroröt ompöwölo kikichi Yaudin aketing'etö kirurutpö Töroröt cho kirote. Wölo kimwa Paulö lö mominye sisin ompö Törorö lö eki ng'o chii. Chömunöte nyo kimi ompö kirurut ki konyit nyo ititeghate nyo kimuchöy kesiko söponpö kokai, wölo kipori lö kitochöy kikinyoru sinyoryo Töroröt nyo gha atomoripnye chii ata nyo pö akonga .

- Meghinyinye chamena ompöwölo mi Töroröt kinkitunöto kirurut, kípoto keríp lasiny kípuryö lelut. Ekí kinan Paulö lö kimuko ompö chii kítikon kukonyit lasiny kirurutyo Törorot nya? Ewo. Ompöwölo Adam nyo kile paputo ptang'engmöt kimikunl, keyiyöy piich lapay kí mwokiyes, aki cho memuchöcha kukonyitöy akungarechöy Töroröt. Kirkít Töroröt lö möminye chii nyo kimuchöy kukonyitoy akung'arechöy nyite akilikí nyo chömunote lö pö man ompö nyite. Kinkít kung'at nyite lö atomenetnye nyite chane, kítipisot piich lapay le chepkörotonoy ompö ng'okikwa. Kilenyona nyu, kikoní Töroröt chii anka tikil lö ki mwokoyis chane. Kiporí Paulö ompö kukoti Rumi 1-3 lö puryo chii nyo chömunote ompöwölo mi Töroröt, ompöwölo mekonyitnye chane lapay kirurutpö Töroröt.

Mötingetocha pipö punton kiruruut pö Musa otini ighöy chane ngokí kupotyoot kilowöch nko kiruruut. Kítingeto Yaudin kiruruut; kwich ngokí atolapoy kerwoyí chane kiríp kegh nko kiruruut. Ompöwölo metenotecha piich nko Töroröt ompöwölo kalim chane kiruruut, poto atoigh chane lenyini mwoghöy kiruruut. Motíngetoch pipö punton kiruruut; wölo atoigh chane ompö machata tikwín cho yomisöy kiruruut, kikalíkí chane kiruruut ompö oringwa, kirkegh kömökítingetocha kiruruut. Poru otöptöngwa lö kirate mikulöekwa tikuchini keyomisí kiruruut. Akuporchini chane sikunöteto mikulöwekwa.” Rumi 2:12-16.

- Kirwokinegho Yaudin cho kitaach kirurutpö Musa cho kirote kirurut chomi. Kile nyoni nyu tikil, kirwokinegho pipö puntoon kinkitöto Töroröt nyo kakutö nyite oripö chi anka tikil. Kimwa Töroröt körökegh mökítíng'eto pipö puntoon kirurut cho kirote, kí kikiporí Töroröt tikin cho yöroy nyinte. Kikinkít lapay kigh nyo karam man nko nyo gha kitomakelima man .Kí nyoman nyu, nkít piich man keng'etunö ghöityö ompöwölo kakítekí Töroröt kirkítötononi oripö chi anka tikil.
- Körökegh kikinkít man kíng'etunö ghoityö ekikighan kiteno asiis? Ewo, kikikíl ketagh kekonyíta. Mökukonyitnye chii anka tikil kíng'etunö puntoon lapay nko Koros lapay kirurutominö pö ori nyo kakutö Töroröt ompö chii anka tikil ompö achonech. Poru Töroröt ompö Asispa kirwok lö ghach köpoto pírchinoghpö ptang'engmöt ankal tikil cho pö ori.

E. Möpöcha man Yaudin nko pipö puntoon ompö tawu Töroröt

- Kitep Paulö ompö kuka 3:9-10 lö

Nee nyu nya? Kichicha cho kichí Yaudi karamach kisiir pipö punton soo? Nyonikiny! Ompöwölo kanyaghan oporí lö karkegh Yaudin nko pipö punton,

mii chane tikwil ngwinyi ngoki. Kile wölini mwoitooy kikiruut cho tikwil ngwinyi ngoki.” Rumi 3:9-10.

- Kimi nyinte kitepöy lö eki karamach Yaudin kisiir pipö puntoon. Ewo Möminye Yaudion anta chipö puntoon nyo kimi kukonyit lasiny kururutpö Töroröt. Kikwigh ng’okī lapay akimöpöcha man (mönyorucha) rwokinote akirörchinote manpa Töroröt).

KINETUT OMPÖ RUMI CHO PÖ KIGHÖNİ CHOMI KİYETU – KINETUTYO 4.

A. Poru kirurut lö lelate ng'winyi kimikuul ompö tawu Töroröt

- Kakupori paulö nyoman lö mominye chii, kö Yaudion anta chipö puntoon nyo muchöy tökukonyit lasiny kirurutpö Töroröt kilenyona nyu möpönye man lapay akimichinote kirwoki ompö tawu töroröt Atolapay kurwoki Paulö ptang'eng'mötin lapay otini king'ong'i lö kikwigh piich lapay ng'oki atio lelote ompö tawu Töroröt.

“Akenkitöcha lö tikwin lapoy cho mwoghöy kikiruut kimwochini piich chomitonni paitagh pa kiyomisut, atömemuch chii anka tikwil kisich ngölyoon nyo owönychinegho kegh, atökutö Töroröt ngwinyi kimikuul kirwokenyi.” Rumi 3:19.

- Atowir chii katang'u ogha kween ainamanyi nyite kichoriy kigh, nee nyo muchöy kimwa tökupori lö möting'etö lelut? Eki muchöy kitiyo lö magh kiyoni? Ewo; Möminye kigh nyo muchöy kimwoghöy takwighinyi ghana lö mötinye lelut, kigh nyo muchöy kwighöy ki kitöpchi kegh lasay. Lenye nyoni wölo lata atöpö chii nyo pö ng'oki ompö tawu Töroröt, kichi lelote akimöminye kiigh nyo kimuchöy kemwogh anta kigh tökepartena lö melö lata nyoni.
- Ki ompö kiruratpö Töroröt,ki kakupori nyite lö chemwokiis piich lapayi.körökegh kimötachnye pipö puntoon kirurutpö Töroröt kukirote, ki kökutö töroröt piich ,lapay kinkitöt nyo pö nyinte, kinkitöt nyo pö man nko ghöityö, akikukirchi kirurat minkulowu chii atömemi nyinte kisich sirpönöt.Ko köle nyoni, ki kimi pipö puntoon kicham kiwöghökisyeghö wölomi Töroröt aki mökukonyitnye kirurutpö,Töroröt.
- Aki Yaudin nya? Ee kisiis chane? Kiting'etö chane kirurutyö Töroröt nyo kirate akimi chane kineta pikö walaka , wölo kimeminye chane kukonyit.Kilenyona, rwokini Paulö piich lapay otini mwoghöy lö michinote kekar kuut anka tikil akimichinote kekar kuut anka tikil akimichinote kitipi piich lapay le leli ompö tawu Törorö .Möminye kigh nyo muchöy chi anka tikil kimwa atokwigh kegh kuteen.

Ompöwölo möminye chii nyo pö man ompö tawu Töroröt ompöwölo koriip nyinte kiruruut; pöghisyo kiruruut ki nyini porchini chii paat lö kegh nyinte ngoki.” Rumi 3:20.

- Memuchönye kirurut kisori chii ompöwölo möminye chii nyo muchöy kiripöy lasiny .Wolo nyu, kiconi Töroröt kirurut atöking'ong'wech otöptönyo

nyo pö ng'okī nko mökutyenyo nyo pö söruniin. Ng'ong'wech kirurut lö mökimökönye akimökimukönye keng'arecha Töroröt.

B. Manpa Töroröt ompö Yeso kristo nyo pö chane lapay cho ghönöy

- Muköy lö nee nyu Töroröt nyo tiliil akipö man kichömöy chemwokiyis cho möpöcha mannya? Ekī mitoni kigh nyo kimuchöy kegh atökegha kegh cho chömunote ompö Töroröt? Ewo. Töroröt onkit nyo muchöy kwighöy chii nyole mwokiyon nyo chömunote ompö nyite kegh. Nane ya köny Noa; ekimito kigh nyo kimuchöy nyinte kwighöy atakichiwita tarpalalata pögh kipuryö kimwochi Töroröt kigh nyo lghöy? Ekimuchöy möning'ö Israel kisörunö kegh motwornön ompö Misiri? Eki muchöy kutö /kiyörchi omisyö nko pögh ompö surkwen? Eki muchöy Yona kichiwita muyo samakian pichete cho kimuchöy kisöri kegh, wölo kisöri Töroröt chane. Lenye nyoni nyu ompö chii anka tikil nyo mi ng'winy kimikuul .Möminye chi nyo muchöy kisöri kegh akwigh kegh nyo chömunote ompö Töroröt .
- Wölo, kile Noa, möning'ö Israel, nko Yona, cho kimeminye kisöri kegh, ki kakwigh Töroröt oor nyo pö mwokiyis cho ghach, nyo lenye ani nko nyi, kiliki cho chömunote ompö takachunyi akitaach konutyenyi nyo pö kwile pö sörunöt.

Wölo kikepori yee oor wölo tentoy piich nko Töroröt mötuyonye aranoni nko kiyomisuut. Kisöwintönchi kiruruut pö Musa nko kinetut pö werkoy aranoni. "Rumi 3:21.

- Möting'önye kigh pöghisyeutköcho anta konyitinyo nyo pö kirurutyenyi man nyo kimuchöy ketacha atökemucha kelikuna cho chömunote ompö tawu Töroröt. Manpö chii kughyong'ö tawu Töroröt nyo michinote atökiliki nyo chömunote ompö nyinte, kimelö kinyori/kitochöy kuwerunö owesyö ompö okuntönyo tökekonyit kirurutpö Töroröt, wölo nyu kikonu mantanoni pö kighiony nko chömunöt kile konutyö kile kung'wina wölo mi Töroröt ompö chii nyole mwokiyon.
- Nane kony kigh nyo kigha ompö Adam nko Awa atay kökikwigh chane ng'okī. Kimukchi chane lö kikörteghe chirutyeng'wa söko, kile ato kimuchöy kinyil cho chang kemukchine lö kikörtöy chirutyenyo pö ng'okī ompö pöghisyeutköcho kegh cho karamach. Ekicham Töroröt sökekwa? Ewo; ekimuchöy nyite kichömöy owesyenyo le oor nyo chömunote kekarteghana ng'okicho? Ewo.
- Nee nyo kimöchinote kwigha atökumī Adam nko kitaach /kinyori kilatat nyo chömunote ompö Töroröt nya? Kimöchinote kima tionypo wuw nyo puryo leluut. Kitigh Töroröt tionypö wuw atökemī kelach Adam nko Awa;

ompö arononi tikil, kikiyoni nyite werinyi kima ompö parakunyo akicheny siteto ng'okicho atökumuka kelokwech mantanyi.

- Kilenyona, otini kicheny Yeso sitenyo, ki kimi Töröröt kikonech mantanyi, kwighech nyu atoni cho chömunote ompö takachunyi .Melö lö mökechinye ng'at Chemwokiyis.Tökechi chemwokiyis,wölo melö tökurkwokinech akitaghech ng'at Töröröt ,ompöwölo kikuwany Yesu kicheny sitenyo kikekonech manpa Töröröt akeghech chömunote ompö takachunyi.

Tenöy Töröröt nko piich otini kösich chane kighanat ompö Yeso Kristo, ompöwölo möminye kilata nyonikiny;” Rumi 3:22.

- Körökegh kerwokinech lapay kirurutyö Töröröt ki Kakwigh Töröröt oor nyo kimuchöy kelikunena piich cho puryö ng'oki aki cho pö man ompö takachunyi. Kuwerunö Yesu onkit nyo kimuchöy chemwokiyis kelikuna cho pö man ompö tawu Töröröt.

Ighate piich lapoy ngoki akilowöchitunö ororyo Töröröt.” Rumi 3:23.

- Kikonni mantaninö ighech cho chömunote ompö Töröröt, le konutyö kile ompö pöropcho Töröröt nko kisyonchintanyi; melö kömichinotech /nonenyi atanya kiyoni Töröröt meroyut cho pö ng'wonö kisir monöngo Israel akwompö ng'okikwa ompö nyinte (Kiyitut 21:5-6).? Otini kirirchi Töröröt kusyonchi akung,arach chane, kimwochi Töröröt Musa kwigh meroy po tai akutö pölöwon. Kiyomis Töröröt lö atotöp chii nyo kakesir, takuros moroyononi, kilöstochini.akusopöy nyinte Töröröt (Kiyitut 21:7-9)
- Kimachat moming'o Israel kitach sörunöt king'etunö moroyut choni? Ewo. Kimöchinote kimeghö kö kikwighchi Töröröt chane ng'oki: Wölo ompö pöropcho Töröröt ki kikonni nyite oor nyo kikisöruno chane. Kile mwokiyichoni le moming'o Israel ompö surkween, kimöminye chii ompö acho michinote sörunöte Töröröt. Ki nyu ompö Rumi 3:24, kimi nyinte kikörtooy kighöni lapay ompö mantanyi le konutyö kile ompö Yeso.

Wölo kegh Töröröt piich lapoy kuteen nko nyinte ompö ropöwonteto köromnyenyi nyo pö kwile ompö ara sörunöto Kristo Yeso.” Rumi 3:24.

- Kikikonech manpa Töröröt kuwerunö pöghisto Yeso nyo pö sörunöt. Ompö osiswo Paulö, ki kipaita ng'winy atoni pipö Rumi akwigh piich sekeey akinam chane kipöghisyechi chane. Kikipi chane wölo kyoitegho piich akyolchi chane piich cho echönöch. Kikirate sirimtin sekeytinechoni kikipu akyaita. Kimömunye oor nyo kichiwityegho akimöminye kikönötö nyo pö kityakat.
- Ompöwölo mekonyitnye Adam Töröröt, ki kekiiyiech achonech tikil le sekeypö ng'oki nko onyöt kipuryö kikönöt anka tikil nyo pö chiwitagh. Kikilata sekeychona kyoltooy pipö Rumi. Wölo nyu, king'win Yeso

ng'winyinete kyoltegho sekeey akwalech nyinte kelikuna chechi. Kini kitöto nyinte tökwalech ki kisenkachi kegh. Kyalech nyinte akutyakenech paitaghpa ng'oki nko onyöt. Mökumukonye kung'at kemilochinö wölo kyoltegho sekeey.

C. Konunoghpö Töroröt ompö kighöni cho pö kisilat nyo pö köny

- Akwotonyu megha Yeso ankät nyo konech manpa Töroröt atökumi Töroröt kichamech o, ki kigha nee nyu ompö kighöni cho pö kisilat nyo pö kony cho kimeghö kitoma kung'in Yeso? Ekichömusyö ompö tawu Töroröt Apel, Noa, Apraam, Isak nko Yakopo? kimuka nyoni lö nee? Ekwompö wölo kigh chane amoros nyo pö kyak? Ekumuköy kisönpö kyak kichengöy ng'oki (Eprania 10:4)?
- Ki ompöne tagh nyu nya tökwichöy amöros nyo pö kyak? Kö kimwochi Töroröt möning'o Israel kwich lenyoni. Ki kiporunöt nyono nyo pö tikin cho karamach cho kipkonöy kuwerunö amöros nyo pö Yesu Kristo kegh nyo kitöküpini ompö parakunyo (Eprania 10:1).Otinö ketö kighanateng'wa kiyomisöto Töroröt kiyoni Söruniin ki kikiyit chane lö pö man kuwerunö keghanat. Kughan chane Ng'ölyonto Töroröt kile ki kitö Töroröt nyu man kile konut tökutomto atong'winöy kicheng'öy ng'okikwa nyinte nyinö kikiyomisi

Kikonö Töroröt nyinte ompö areto meghenyi kiliki oor nyo kilöstechinegho piich ngokikwa otini keghan chane nyinte. Kigh Töroröt lenyoni atökumi kuporchä piich lö pö nyinte man. Kimikukön nyinte otini lee tagh, akimöyangnye ngoki piich; Rumi 3:25.

- Otini kima Yeso ompö kimurtewan, ki kighakta meghenyi ngo'ki piich lapay ompö pöyän anka tikil; nyo kikuwer, nyente le yee, nko asiyechech .Ompö kisilat nyo pö kony kitöma keyi Yeso Kristo, ki kinkit Töroröt lö ng'inöy werinyi kimegho ng'ki piich, akiköni nyete le kiyomisöt ompö chii. Otoni keghan chii kitikoon kiyomisöt nyo pö söruniin nyo ng'inöy, ki kitö Töroröt nyinte manntanyi akicham nyinte kile ato kökikwitita, ompöwölo ki man lö kigho ompö pöroyinpo Töroröt nko ompö oro Töroröt.

Wölo otä lee osiswechi pö yee, noghyegho Töroröt ngoki piich atökupori lö tenate nyinte. Poruno Töroröt aranoni lö nyinte kegh nyo pö man, aki nyinte nyo ighöy chii anka tikwil kuteen nko nyinte nyo tüngeto kighanat ompö Yeso.” Rumi 3:26.

- Kitomö keghana megha Yeso ompö ng'okicho, ki kimichinotech kemeghenö akepa ma. Ki melö michinot ompö Töroröt kokay kichamech Töroröt. Wölo ye nyu otä kekeghan megha Yeso, kimichinote ompö Töroröt kichamech,

ompöwölo kighakta kigham megha Yeso siteto ng'okicho. Kilenyona, pö man akikaram ompö Töroröt kichamech ye nyu.

D. Kitochöy man pö Töroröt ompö kighanat onkit

- Ompöwölo kekitach sörunötenyi nko chömutyenyi le konutyö kile, ki möminye nyu pöroyin nyo pö kwolöto kegh. Nyo kile karerantanyo kipoto ki keghana kigh nyo kighwech nyinte, atolapay ketaach nyu ompö kighanat. Mominye kigh nyo kikigh ompö orinyo anta nyole nyinyo töketacha korutyonetenyi. Kigh nyo ng'otunote kegha ki keyokinö söro akesal Töroröt.

Kilenyona, kikwolonecha kegh nee? Nyonikiny! Ompö oor nee? Melö ompö ripata kiruruut, wölo ompö ara kighanat. Kilenyona, kakisiwecha yee lö siköy chii kitenat nko Töroröt ompö ara kighanat nkit akimelö ompöwölo ripate nyinte kiruruut.” Rumi 3:27-28.

E. Sörunöt akong'a ompö Yaudeon nko chipö pontoon

Anta Töroröt ki Töroröt pö Yaudin kipoto nya? Kichö mö pipö punton lapoy. Akonga Töroröt akwighöy Yaudin kutenöy nko nyinte ompö kighnatengwa, akwigh pipö pontoon kuteen tikwil ompö kighanatengwa.” Rumi 3:29, 30.

- Mötiñye Töroröt ortino sörunöt cho sisinchö ompö piich cho sisinchö. Mösilöñye atokakichi Yaudin anta pipö puntoon, kimiteno onkit oor akong nyo pö sörunöt. Akimösilöñye ng'at lö ekechi relach nya anta tiwöch, sikon anta meey, mirön anta koor. Körökegh sorunötö ompö piich lapay akimöyong'öñye wölo möng'öy anta ayi atokimöngisyö.

F. Kisyol Töroröt manpa mökuutko kirurukachi

Poru nyoni lö kepöghisyeghenö kighanat akemötö kiyomisot soo? Ewo, wölo kipililecha lasiny kiruruut.” Rumi 3:31.

- Kikipighiony kirurutpö Töroröt kuwemunö Yeso. Kimöchöy kirurut meghenyo ompö parakuto ng'okicho. Kilenyona, kiyoni Töroröt werinyi kicheny sitenyö akimeghenech. Kimöchöy kirurut lö chane lapay cho chömöy Töroröt ki michinote kiliki cho pö man lasiny/ kitil, kilenyona, kulokwech Töroröt mantanyi kegh. Kimichinote kusilta kirurutpö Töroröt ompö parakunyo, aki ki kuwerunö megha kristo, akimuko yee nyu kechamech lö pö man ompö tawu Töroröt.

G. Kikitiliil Apraam nko Daudi ompö kighanat onkit

- Ompö yee nyu kukat nyo pö 4, kimiteno Paulö kisyolöy mirön odeny le korkeyintino chemwokiyis cho kikicham lö pö man kuwerunö kighanat aki melö ompö pöghisyewut.

Kimwoghecha nee ompö ng'ala Apraam, nyo kile kuköto piköcha ompö ara poor? Ntökile nyo kikigh nyite kuteen nko Töroröt ompö tikuchini kigh nyinte, kötöfingeto kigh nyo kwoli kegh. Wölo memuchönye ntökikwolö kegh tawu Töroröt." Rumi 4:1-3.

- Mirönchete le odeny ki Apraam nko Daudi, cho kiyitöy Yaudin lö ki mirön odeny cho echön ompö lökoyekwa. Ompö Yaudin, anta nyino kinyoru chii sörunöt kuwerunö poghisyewutkökwa cho karamach, ki kitöliku Apraam. Wölo ekü mwoghöy nee Paulö ompö nyinte? Ekü kicham nyinte ompö pöghisyewutkachi cho karamach? Kikur Töroröt Apraam king'eta korenyi kegh akiyonchü nyinte kor nyo reel. Kutö nyu Töroröt nyinte kiyomisut paraku söruniin. Kighan Apraam Töroröt ompöwölo kinkit nyinte lö mölisisiyinye. A inkiti nyu lö kitö ki chemwokiyon Apraam, wölo kisöwi Töroröt nyinte lö pö man ompö tawunyi. Melö ompö pöghisyewut cho karamach, wölo ki ompöwölo kighan Apraam Ng'ölyoonto Töroröt. (Towunöt 15-6) Kisöwi Töroröt Apraam lö pö man, ki ki konutyö kwile, melö kimichinote.

Kighokini ropiyeeen chii nyo ighöy pöghisyö; melö kiyitöy topiyenichi lee kigh nyole ropöwoon, wölo kigh nyo kömichini nyinte kisichöy. Wölo atomökörteghonye chii kegh ighisyewutkachi, akiwechü kighan Töroröt nyo löstochini mwokiyis, yitöy nyu Töroröt kighanata chichoni kuteen nko nyinte. Rumi 4:4-5.

- Oto lghanyi kasii akelipaninyi, ekü konut kilipanatanoni nya anta pö kasii nyo keghanyi? Kikilönyi kegh nyoman lgh kasinoni akimichinotinyi nyu nyorunö kiyoni. Ekü lata nyoni wölo lata chömutyö Töroröt? Ekü michinote kesing'ena lasiny akimichinotech otinö kakinyori? Ewo. Chömutyö Töroröt nyo pö chemwukiyoon ki konut; kiyoni ki pöropchö.
- Kikiir nga't Paulö king'etunö kikirutpö Daudi tökunonchü chane kigh nyo kikiir Daudi paraku ng'ölyonntonetenyi.

Lenye nyoni wölokinanta Daudi atakinya kingalana ngörekyyo chii nyo yitöy Töroröt lö tenate, akimelö ompö ighisyewutkachi; kimwa lö, "Soyönote piich cho kalöstochü Töroröt ngokikwa, piich cho kawityeghö Töroröt ngokikwa! Soyönöte chii nyo meyitininye Echotyoon ngoki!" Rumi 4:6-8.

- Kimwa Paulö kilapoo lö ki kuwerunö kighanat onkit nyo kikichama Apraam nko Daudi lö pö man ompö Töroröt. Kigh nyo pö ng'örekyyö lö kuröy Paulö mirönchetechi le odeny; ki kiporunöto chii nyo pö man ompö Yaudin

Apraam, aki Daudi, chemwokiyoon nyo nkitot nyoman. Atokimeminye Apraam “nyole kong’o Töroröt” (Yakopö 2:23) aki nyo ki wow tya ompö papotino Yaudin kitaach/kinyori chömunöt kuwerunö pöghisyeut cho karamach, nko Daudi, “Nyi onkit nyo kaghunyi ng’okī” (Söluut 51:4), Chemwokiyoon nyo ng’itoot, kumi kitaach chömunöt kuwerunö kighanat, kiimiteno nyu kikönotö nyo wow ompö achone lapay.

KINETUT OMPÖ RUMI CHO PÖ KIGHÖNİ CHOMI KİYETU - KINETUTYO 5

A. Kiyomisötö kalya nko chömunöt nko Töroröt ompö mantanyi nyo kakonech ompö kristo.

Kikany oti kakeghecha ketena nko Töroröt ompö ara kighanat, kakisiköcha nyu kalya nko Töroröt ompö areto Echotyontenyo Yeso Kristo.” Rumi 5-1.

- Ompöwölo ye nyu kikeliki chömunote lö pö man ompö tawu Töroröt, ki kiwo ye nyu nörekyenyi ompö acho akwompö ng’okicho. Nana nyu lö kikiyona Adam nko Awa para Eden, kilowöchitunö wölomi Töroröt, akwompö ng’okikwa; kiwö nyu mikata nko chömunöt nyo kiting’eto chane nko Töroröt. Lenye nyete wölo kilata tilyantanenyo nko Töroröt kitoma kenkitunö Yeso le söruniin (Isaya 59:2). Akwompö megha Yeso ompö parakunyo, ki chömech Töroröt ompö pöroyintine/osiswe lapay; kighakta Yeso kirwokenyo lapay. Kikelöstowech ng’okicho akichömech Töroröt kile otini chömöy Yeso. Otini kima Yeso akututi ng’at, ki kilokwech Töroröt mantanyi kegh.

Keghecha nyinte ompö pöropchenyi ketipinö nko Töroröt wölini kighyongocha yee ompö ara kighanat. Kichicha kwolote kegh tya, ompö kikönöt nyo kiporecha ororyo Töroröt!” Rumi 5:2.

- Kile otini chömöy Töroröt Yeso osiis lapay, kichömech Töroröt tilil osiis lapay (Epeso 1:6) ompöwölo kikelokwech mantanyi. Möminye kigh nyo muchöy kiwöghököy keröto Töroröt ompö okuntönyo, ata otini kakigh ng’oki. Poru nyetenyi lö möyong’önye Töroröt ato kigh ng’oki so? Ewo, yang’öya nyoman, akenetöy kegh paraku kiyoni lasiny ato le löt. Kigh nyo michinote kenkitunö yee ki lö körökegh otinö kakigh ng’oki, kitökechi chömunote, ompöwölo kikelokwech manpa kristo. Möminye nyu kigh nyo muchöy takiwaghach chömutyononi. Nyete le yee kiteng’etö oor ompö kighanat ompö oripö konutyonetnyi pö kile pö chömunöt, akemuchöy yee nyu keng’örökinö.....koromiyo keliki cho chömunote lasiny ompö nyinte. Kimuchöy ng’at kerosa asisini kituyot nko nyinte ompö yim, wölini kitipisot nko nyinte kokay.

B. Kiyomisöto kichichimata söponpö kokay kuwerunö kompölelut cho pö söpoon

- Kiting’etö kiyomisöt lö kichamech Töroröt aki asakong’a kepetecha ketipisot nko nyinte ompö yim. Eki ompö möng’ot nyo pö yeteyi le ng’wäng

nko kinoghyot nyo pö osiis, kömpölelut, nko nikisintiin cho kinyoru nya? Körökegh kakichî moning’o Töröröt, kitökenyorune työmut nko nyörilwok ompö söponetenyi. Mwowech peplia lö kekono kiyoni (1 petöro 2:21). Kinyorî Yeso nikisintini nko kömpölelut cho chang atanya kimi nyinte yete le ng’winy; kichop kong nyoman kanisa nyo pö tagh, akikimuny Paulö, kilit pögh nko meli, kikiwira koghîn, kitorchî chela, akeyona kanasyan, akîmi yee nyu kirirchini kighöni lapay kukön le nyoni. Mi ng’at nyinte kîmwowu lö pöghisyegho Töröröt pöroyintiin cho nikisöch ompö söponwecho atokuchichim kighanatenyo ompö nyinte.

Akî mönyoninye nkîit wölo kikwolenecha kegh kiwongunö tikwil, ompöwölo kinkitöcha lö ipu kiwongunötö mikukönöt,” Rumi 5:3

- Miteno Paulö kimwoghöy ompö yeteyi lö michinote kitach kighöni työmut cho pisu Töröröt ompö söponwecho, ompöwölo konu nyete mikukönöt (Yakopö 1:2-4). Otini mi kigh anka tikwil kiwetöy nyo karam, ki kiskisitu nyoman kewalawala kegh akewityeghö machatenyo nyo wow nyo pö Töröröt. Otini köpkochî söponwecho nikisintinö, työmut, nko kichopata kong, kechikwech ketwaitena kegh Echotyoon.

Kwipu mikukönötö chamata Töröröt, ipu nyu chamatenyi kikönöt.” Rumi 5:-4.

- Poru lö kigh akong’a nyo konuno Töröröt yetunöt, ki työmut nko chîntaagh. Otinö kîni kenetöy kegh keghöne nyinte lasiny kuwerunö pöroyintin cho nikisöch ompö söponwecho, kitöso pköchintönyo nyo pö köromnyo Töröröt, aki le ato mwoghöy lasiny Epeso 3:18-19, ketoröy kenkitu wölo chömtenech nyinte. Tömöchöy nyete kukilech kerosa tagh, kîmir lasiny, asisinö wow otinö kökurech nyinte kau akesiwîyi nyinte takach kokay.

Mölisechanye kikönötononi ompöwölo kikuyinchî Töröröt mikulisköcha chomnyenyi, ompö ara Mikulögh nyo Tiliil nyo kikonecha Töröröt.” Rumi 5:5.

- Otinö kîmi keweröy nikisintin, akenet kegh keghan Echotyoon lasiny kerosöy tagh ketipi nko nyinte ompö yim, kikonech mikulögh nyo tiliil nyo möngöy orinyo kiyomisöt lö nyete nyole kikönöt nyo pö man akung’inöy kwigho nyo pö nyoman. Nonwech mikulögh nyo Tiliil lö körokegh kakiweröy työmut nko nyörilwok cho chang, kitökichömech Töröröt, amöpistenechnye, akikomönech ompö söponete tökitenö kikurech kau wönö le yim.

C. Kiyomisöto sörünöt akwompö chomnyo Töröröt nyo wow ompö achonech ata otinö kitomönye kelikuna monechi

***Ompöwölo otini kitomönye kesikocha owesyö kimegha Kristo acha cho kichi mwokiyis.*” Rumi 5:6.**

- Michinote kukilisyö moning’o Töroröt lapay akumä kisich saghsaghat nyo wow kung’ina man lö möwöghökonye chomnyo Töroröt ompö chane. Ata otinö kikichi chemwokiyis cho kimenkit Tororot, aki cho puryö king’örokut akipuungh cho puryö kikönötenyi, ki kiyoni Töroröt werinyi kimeghenech.

***Melö kwiskwis kimegha chii chii nyo karaam. Wölo kirkegh köle nyoni kumukchini chii kimegho chii nyo karaam. Wölo kakuporwecha Töroröt chomnyenyi, ompöwölo otini kitökechicha pipö ngoki kimeghenecha Kristo.*” Rumi 5:7-8.**

- Kikonä Paulö kiporunöt nyo pö chii nyo megho chii nyo karam, wölo nee nyo kigh Töroröt? kikonä nyinte werinyi kimegha piich cho karamach opin? Ewo. kiyoni Töroröt werinyi kimegha puung’kach! Memuchönye ng’winyi tökurkiti chomnyogh nyo lata nyetenyi. Karam nyoman kenana Yoana 15:13; “Möminye chii nyo ting’eto chomnyogh nyo wow kitil nyu, lö kitötö chii söpotanyi ompö kong’otichi” Netech ng’winyi keporyeenö aketigh puung’köcho, melö kemeghyeenö chane.

D. Kiyomisöt nyo pö sörunöt nyo Ititeghate akwompö kighyong’ötenyo nyo pö yee ompö Echotyoon Yeso kristo

- Ato muchöy Töroröt kwichöy choni lapay kimi kwigh tökisörwech otini kitökechi puung kachi, kwighiy nyu punkachi, kuliicho tya kitenö osiis ompö söponwecho, yee nyu otä kichi monechi. (Rumi 8:32)

***Ompöwölo kakeghecha ketena nko Töroröt ompö megha Kristo nyo pö kimurtöwon, löpo yee nyu lasiny lö sörwecha nyinte ompö nörekya Töroröt.*” Rumi 5:9.**

- Michinote kiliki kikulöt nyo pö töng’önchin lö kima Yeso, aketip, akututi ng’at akimi yee nyu kumpuruno ewu tagh nyo pö Töroröt kisoghwech, akiliki kiyomisöt nyo pö chömutyo Töroröt nko lastaagh, akenkiti lö mökurwokinechnye ngat ompö ng’okicho. (Rumi 8:34)

***Ompöwölo otini kitökechicha punkachi, kuliinyecha Töroröt ompö megheto werinyi, kikany otä lee yee kakeliinyecha nko nyinte, löpo yee lasiny lö kisörwecha ompö söpoon pö Kristo.*” Romen 5:10.**

Ata otinö kikichi pipö ng’okä, kimeghenecha Yeso. Kiyotwech megha Yeso tilyantan nyo tenate akemi atakong’a nko Töroröt. Kilenyona ompöwölo

kikututī akisöpöy yee, kemuchöy kenyorunö kiyomisöt lö sörwech nyite kitenö osiis kīng’etunö paytaghpa ng’okī.

Akimönyoninye onkīt kipoto, wölo kīngörechocha ompö Töroröt ompö areto Echotyontenyö Yeso Krīsto nyo keliinyecha nko Töroröt kelikuna kongot.” Rumi 5:11.

- Michinote keng’örekyeno ompö man lö kuwerunö megha Krīsto, kīmelö tökechī toyote nko Töroröt wölo kikelinyech ng’at.

KINETUT OMPÖ RUMI CHOPÖ KIGHÖNİ CHOMI KİYETU - KINETUTYO 6

A. Kikimeghö kighöni lapay ompö ng'oki

- Ompö kitoröto kuka mut nko akong'a, tepöy Paulö teput; Rumi 6:1 kimwoghecha nee nyu? Kileet tagh kempuur otöp nyo pö ng'oki atökütasa pöropcho Töroröt?
- Ompö nee tökitem paulö teputyonete? Ompöwölo kimwa ompö Rumi 5:20 lö, kichumi nyu kiruruut atökumi kitösisyö leluut, wölo nyini kitösisyö ng'oki, kitasa tya pöropcho Töroröt.”
- Kilenyona wow tya pöropcho Töroröt کسییر ng'oki cho Paulö lö cheng'öy walak ng'ölyontenyi kiwaghaka, akunonchi lö kikang chomay Töroröt kilöstochi chane kimönyony lenyoni chömöy chane aki Töroröt ompö kilöstochi cho chang tya. Tokekarta kinonutyonete, king'alana laweel paulö ng'ala kinetut pö putintön ompö ng'ölyonto taghat lö.
- Ewo! Kiköreacha kegh ompö ara ng'oki nko piich cho kimeghö, kitökeletecha löne tagh kegh ng'oki? Rumi 6:2
- Porwecha paulö lelutyeto kinonutköcha ompö teput anka lö mucho lönee ompö acha cho kikimeghö ompö ng'oki kemönyö ori? Kimi paulö kuporu nee? Oyï ato kikimeghö ompö ng'okicho? ompö kinetut nyo kewer kikinnet lö kimi mïrön odeny. Chi nyo pö tagh ki Adam. Otini kigh nyinte ng'oki ompö tawu Töroröt akiliki chemwokiyon, lenyoni tikwil ompö achaa. Yee nyu, kiketach lapay kirwokenyi nyoni ki meghat anta pesyogh nko Töroröt. Achaa cho kikeyiyech ng'at ki mökemitenönye ompö Adam, ompö I korinto 1:3 kisomönöy lö, “wölo kakutuyokwa Töroröt nko kristo Yeso” ompö sörunöt kichengunenecha Töroröt Adam akutönecha oripö kristo. Otini kiwö nyinte kimurtewon, kepa kimurtewon, otini kiri pïrim, kepa pïrim; aki otini king'etunö pïrim akïpus yïm ompö ewu tagh nyopö papo lenyoni nyu tikwil kikipa nko nyinte” kalatia 2:20 “wölo kristo nyo satate ompö orinyan”
- Ompö kristo kikimeghö, meghat kuwerunö owesyo ng'oki nyo porwech lö melö lö kichicha mötwori ng'oki mökiminye owesyo ng'oki parakuncha nka nyoni yenyu kiketyokisyecha. Otini kimitecha ori pö Adam kipaytecha ng'oki nko meghat, kikichicha karkegh nko moning'o Israel cho kile mötwori ompö misri. wölo kipöghisyeghë Töroröt musa tökisörunö chane mötwornön kiyata nanamay pïroch pögh akuntöghoghchi musa ntakwit koro meghat (wolini kilut Töroröt Askarino misri) kiwer ntakwit sanyto kore anka I korinto 10:2 nyoman kisomonoy lo “kikipatisan moningo Israel löwir kiliki piich cho kiröpöy musa.” nyini kiwer chane pögchechay pïroch akikar Töroröt nanamay ng'at kikipesyö nyu otöptöng'wa nya kipö tagh nyo pö mötwornön

ompö misri nyete kî kiporunogh pö kisilat nyopö köny nyopö por nyo kiporunö mikulögh pö man ompö kisilat nyo reel. ompö kiporunogh pö poor ompö kisilat nyopö köny, kimeghö pipö Israel ompö otöptöng'wa nyo kipö köny lee mötwori, yee möng'isiyi chane ompö söpon nyo reel nyopö kityakat lee piich cho kikil Töroröt.

Kikipatisan kighöni lapay ompö kristo Yeso

- Lenye nyoni ompö ara mikulögh, acha cho kikepatisanech ompö kristo le sörunin, kikepatisan ompö kristo atolapay kepesyeghecha otöp nyo pö köny nyopö owesyö mötwornöno ng'oki.
- Tepoy paulö teput anka.

³ompöwölo onkitökwa lö acha cho kakepatisanech akelinyö nko kristo Yeso, kî kikipatisanecha akelinyö nko nyinte ompö areto meghenyi. (Rumi 6:3)

- Otöp nyopö Apram kî körkeyin nyopö kimeghanatenye ompö koro Ur. Nyini le katanyi tikwil kî kimönyöy möng'ot nyo kimesunatenye atolapay king'örechote kîtas tagh kimönyö ompö oor nyo lata nyoni.
- Kitita yenyu asiis akong'a ato kitor Töroröt kong'otinön nko Apram akuporchi kegh nyinte. kimwatita akughan Apram ompö Töroröt; nka nyoni yenyu otini kimwochi Töroröt Apraam lö ng'etena koreng'u atolapay iwö kor nyo low nyo porunyi nyinte ompö kighanat. King'eta Apraam otöp nyopö köny akirip Töroröt. (**Eprania 11:8-10, Toun ot 12 :1-4**)
- Atokitwaytecha kegh kristo, kî kakighacha kigh nyo kakarkegh ompö pistogh pö otöp nyo kilata nyopö Adam nyole kukötönyo aketönech oripö kristo. lee wölay kikiweri meghat nyopö Adam ompöwölo mi Töroröt ompö ara kristo kikeweri (or) meghenyi kuwerunö ara ng'oki kighecha megha Adam kepesyeghecha wölo mi Töroröt, wölo kighecha megha kristo kepesyeghenö wölo mii ng'oki.
- Melö ki kighanat onkit ompö megha Yeso, wölo tikwil ompö otini kikitip nyinte nko ompö kitutunötenyi.

⁴kiketipecha nko nyinte ompö kipatisanatencha, akepar nko nyinte meghenyi. Atökemucha, tikwil kesöpchenö ompö söpoon nyo reel kile wölini kikitutunö kristo wölo mi cho kimeghö ompö owesyö kwanta nyo Töroröt. ⁵Ompöwölo ato kighecha kelikuna akong'a nko nyinte otini kikimeghecha kile wölini kimegha nyinte, kelinyecha nko nyinte lenyoni ompö kitutunöto cho kimeghö.

- Kima Yeso, aketip atolapay kimila napo wilomi söpoon lenyona mwöghoy Töroröt lö achaa lapay cho kakeghan kighisyo ompö chi nyo kikuro Noah nko

katanyi otini nkadichoni. Atokilitöy nkadichoni pögh ori ntokilitöy chane ori kinkitucha lö melö kimi kilít ori.

- Kimili Tororot kirwok nguny , wolo kiwinyate Noa nko katanyi ompo kalya oripo ptirpka akisoru ompo kirwok .ompo aranoni kikewinyech ompo kristo, akesorinkchu meghonyi, tipotenyi, nko kitutunot nko sorunogh po kimokot Tororot kipatisanat pogh ki kiporunogh po meghenyo nko kitutunotony nko kristo.
- Nyopo meghenyo nko kitutunotonye kosighyonto nkano nyingwityan akima kito ki nyinte onkit, wolo ato ma , kiyi pagh cho chang (Yoana 12:24) lenyoni, kikemeghyo tikwil nko kristo aku ye nyu tingeticha sopoon nyo reel ompo kuweru nyinte.

Karam kungutu kinyhono lapay lo a kikeportochi kimurtewon akiketuti nko kristo

*6*akenkilocha lo kikeportochi kimurtowon otoponcha nyo kipo konyisyok nko kristo, atokemi nyu kewur otop nyo po ngoki nyomitenecha; atomokelikuna ngat sekeyo ngoki. *7*ompowolo otini kama chii, kikaketyach nyinte kilowit nko owesyo ngoki. Rumi 6:6-7

- Mochoy Tororot kengutunocha lapay lo otopncha nyo po konyisyok (wolo kilatecha ompo Adam) kikeportochi kimurtewon nko kristo .otini kima Yeso, kemeghecha nko nyinte .ompowlo kikiwer meghat nko kikipesyo.moningo Israel kingetuno motosornon nyo kimi misri kikany kirip moningo Israel musa ntokwoghyo hanamay piroch pogh , kitokimwori pipo misri chane nya? Kitokiting poitoghinto misri owesyo ompo parakungwa? Ewo kikipesyegho otop nyo kipo konyisyo nyo po sekeeynon.
- Kirip piroch pogh , kikipa nko soruninte nyo ntakwit meghat nko pirim.kyowi chane nanamay ntakwit sany akakipesyegho otop akutoor sopon nyo reel. Kikingetuno tikwil nko kristo pirim, akepesyogho ngoki nko otop nyopo konyisyok,atokutoor sopoon nyu reel ompo kristo ompo ghamotagh ompo meggha Yeso, kiketyokisyo kingetuno paitagh nko owesyo ngoki. Ompowolo nyinte nyu kama kutyakate ompo ngoki .

*8*kwoto kimeghecha nko kristo, keghonecha lo kisopchocha asiyech nko nyinte. *9*ompowolo kirkitocha lo kiketutune kristo wolomi cho kimegho, mokimeghonye ngat, mokitingetonye meghat owesyo ompo nyinte. *10*kimegha nyinte mmegha ngoki akipo meghanoni akonga kipoto, wolomi Tororot. Rumi 6:8-10

- Kigh Yeso lapay cho kimachate tokusorunenecha kirwok nko owesyo nyopo ngoki. Otini kima , kiloch akilo, “kewanyo!” (yoana 19:30).meghenyi,

tipchinogh po pirim nko kitutunot nyo kityakecha ompo owesyo ngoki ,
atolapay kikingetuno wolo mi cho kimegho nko Yeso atokenguntuno
Tororot .

- Sphoon nyo reel nyole nyinyo kungino linyogh nko kristo .Ato ma ket ki lenye nyoni morin, atosopoy ket, kisopoy mori tikwi.kigh nko tikwil nyo Igho ompo ket kwigho ompo morin mominye sphoon nyo tigh morin atomominye ketit. Lenye nyoni nyu ompo linyoghtonyo nko Yeso .sphoon ntonyo nyo reel kiripotoy kegh nko wolo ompurtokwa orinyi Ato kitach ompo kighanat sphoon nyomi nyinte nko sopoontanyi sopoontanyi kuyinoy akwa mukulogh nyo tilil ompo acha.

Michini kuyit kighonyi lapay man ompo kuweru ngoki kitutunot ompo kuweruno Echotyon Yeso.

*Michinokwa yee nyu tikwil oyito kegh akwone lee piich cho kimegho ompo wolo cho sotote ompo wolomi Töröröt, otini kolinyokwa kegh nko kristo osis lapay kengituno akeghan lo kikimeghyo ompo paitagh po ngoki . kikipesyegho wolomi ngoki nko owesyenyi, aku yee nyu kimonyisiyi akechi akonga nko Tororot kuweri kristo .otini kyoghyo moningo Israel nanam , kitokuwagh nya pipo misri? Ewo. Kikutyokisyo yenyu kigh nyo kimichi chane kwigh ki kuyit cho kighisyo ,akitastagh kimoghisyo le chii nyo tyakate. Mominye kigh ompo otoptoncha nyo po tagh nyomucho ketoto wolomi Tororot , wolo kipoto onkiit nyinte nyo kakuwer meghat ntakwiit kitutunot .otini kinkintoncha akeyit mantanetenyu, aketotecha ngichayeto porwoicho kwigho kiporyo kichikyin.
Rumi 6:11-13*

Kikesoru kighmi lapay ompo paitagh pö ng’oki

14-ompowolo mokipoyokwanye ngoki ng’at ompowolo momitenokwanye ngat ngwinyi kiruruut wolo oमितेक्वा ngwinyi poropcho. Rumi 6:14

- Ngituno ye nyu lo konutyo choni lapay ki mokipoyokwanye ngoki ngat, ntokisich owesyo ompo parakunyo .poru kegh nyete lo mokitingnye ngoki owesyo ompowolo mokimitechanye nginyi kiruruut (**kiruruut ki kwighchi ptangengmot Tororot achey**)wolo ompo ngwinyi poropcho (**poropcho ki Tororot kwigh achey ptangengmot**).Tawu kiruruut ompo te put lo ne nyo muchini ptangengmot kwigh ?” Wölo towu pöropcho kitep lö “kikwigh ne Tororot?”
- Momitekwanye ngwinyi kiruruut kuporu lo kikesomunenecha or nyaya kimukyinecha kegha Ighisyewut cho karamach tokenyoruno chomutyo Tororot .(kalatia 3:10-14)kitopo ongit atokighanacha lo lokyecha wolo

kilatecha ompo Adam, nko poghisyewutkachi lapay nko mochut choyinoy man , nyo kiwonyegho kimurtewon, ngalachetechi **“NG’WINYI POROPCHO”** melo ompowolo keghan ara Tororot, otop nyo karam ki yilow nto konunogh nyopo kighanat .

- “Mokipoyokwanye ngoki ngat”...kirkegho ko tya ng’oki chokimito keporyegho ki motighuye owesyo nto man kipaytecha. Kikutyakecha kristo ghana ye nyu aichan kityakatenyi nyu kikyai ompo areto megheyi.

pa pipo kristo, a kilikukwa yee nyu piko chichone kitutuno wolomi cho kimegho, atokemucho kesiko kinyilwut ompo poghisyo Tororot. Rumi 7:2-4

- Ompo nee tokupo tosunot ompo kighoni kutach sorunot kingetuno owesyo kiruruut. ompo kitorot kimetonye Tororot chii kiruruut lo tokiriip wolo tokileel , atoplapy takisiwa chii lo motinye nyinte owesyo ompo wolo lata ompo ngoki wolo machate soruninto (Rumi 3:20) Iyionchu lo mochoy kiruruut kiyomisoy kunyitot nyo silteghete wolo puryo kingorokut nto owesyo nyo kikonyitoy mominye chii nyo muchoy tokiriip muchut po kiruruut lenyona mi piich lapay ngwinyi kirwok.
- Wane ompo korka nyo keep chii nyo satate. Muchoy ki sotote ngala lapay cho kwichoy wolo memukonye nyinte tokuporu kingorokut kurkegh kegh poghisyewut cho karamach, ki tokunyorchini kegh le tomonye kisalata lasiny ompo poghisyenyi ompo or nyu chomate santanyi. Nyorchini kegh lo otini mukchini lasiny kunoghyo tokunyoni chamunot kii atoni atomi kunyuru aku tangoghet nko hyorkolelyenyi ompowolo moghiteghok nye memuchonye tokuriip kegh, ato aghachate a kunyarkalal. Litoy nyu chonyogh nko chii nyo mosiwinyinye lo po kinyiwut kelinyo tikwil wikisitu nyu ngwonuntanyi chomnyote a kiriip kegh chane. kipoto ato ma sautanyi ongit atomuchoy nyinte kutyaka kirip chii nyo karam, chii nyu poru chomnyogh nyete ki kiporunogh nyopo man ompo ara mukulogh nyo poru sopoon po kighonini nyo kikuto kegh ngwiny kiruruut otini kiketyaka nyinte ompo ara limat nyo po lokoy cho karamach. (Gal 3:1-3) kilelchinecha ois lapay ompo ara owesyenyi ompo kekkonyit kirkegh kokimukchi, kunikis keripa kiyomisoto Tororot, ainoncha lo mominye kigh nyo ngorokecha kiruruut , akimominye kigh nyo kimuchoy anta kegh. Po man kiruruut akitilil wolo motingetinye owesyo nyo poru kisonchin nto poropcho, wolo ghochoy lo kirwokchinegho kigh anak tikwil ompo meghat.
- Nana lo kiruruut ki chi kwichchi Tororot poghisyo; aki poropcho ki poghisyo Tororot ompo chii ne nyo kikwich Tororot tokusorunenecha ompo ngalechoni? A inan lö ompö kuka mut nko akong'a (6) kitonecha Tororot oripo kristo a kepaarech anka nyinte akutyakenecha owesyo ngoki ye nyu ompo kuka mut nko odeny kusiwiyech lo keportotecha kimurtewu nko kristo ki melo ketyakenecha onkit owesyo ngoki wolo kikemeghyo ompo kiruruut .kikumeghjo ompo ara kiruruut aki yee nyu kichicha tyokiyote kekensyeno nko muron anka, Yeso onkit nyo konecha owesyo nko purchin nyopo ketopo ompo otop nyu chamate Tororot (phil 2:13).
- Kimochoy paulo kungutu chay kikughan lo mokemitenochanye kughat ngwinyi kiruruut wolo nwinyi Yeso .Ainan lo mochoy kiruruut konyitot nyo yititut kupuryo kukono kingorokut .lenyona ompo ngwinyi poropcho

kighoni Echotyon Yeso mukulogh nyo tilil tokumpur oripo chay kikughan atakugharakecha kemoghchino Tororot .

B. kirkegh kitingeto poor nyo reel, mokimuchonye tokekonyit kiruruut ompo owesyenyo onkit

- Kimuchoy kenana lo ompo wolo kichucha yee nyu moningo Tororot , paraku nyu ketopins ompo otop nyo chamate ompo nyinte. Lenyoni ato kimukchu ompo kimukatenyi nyo kekonyit kiyomisut po Tororot , kimuchoy kengutuno aku ompo poryot nyomi poryegho oripo chii (Gal 5:17).mochoy kareranta anka kwich cho chamate Tororot, kumochoy kareranta anka kwighoy muchut po poor .Nko kakimukchi lo ne kenomchu ompo norekyo anta mokinoichu cho ghach, kutokechuntone .
- Ne nyini toru ngala chete lapay nya?otini kikonecha Tororot otop nyo reel nyu mochoy osis lapay kungutu, kucham, akikonyit Tororot . ompo kareranta anka , ngoki cho mi oripo chi, poor mito orincha , akupornot nko mukulogh lo paita mukulogh (kinonosyenut mokut, pirchin) cho poitoy nyu nko atoptinecho otini le soromu .Ngala paulo cho po sorom ki kimwa lo kirkegh kimochoy keripa kiruruut nko chamat Tororot kungutu nyinte lo ori kimito “owesyo ngoki” cho porsot nko owesyengura lapay cho tingeto.

Kirkitocha lo po kiruruut mikulogh, wolo ochan chii nyo owonyout kiyolchanibn wolomi ngoki lee sekeyoon Rumi 7:14

- Mochoy Tororot keghacha man nko cho karamach ,acha le piich cho kakeghan kikeliku Ighan cho reelach cho kachomnyo nko Tororot .Lenyona otoponcha nyopo tagh ki memukonye,aki simnyoon yee, lee otini kikiyiyecha nyo tagh momuchonye nyoni kiny tokikaramit . mochoy onkit kicham kegh akipoghisyechi ngoki.
- Ye nyu, kighonin nyo mi kisingoy kicham Tororot ompo owesyenyi,kingutu lo memukonye ompowolo poru nyo tingeto owesyo ompo nyinte, a kirintooy nyinte osis lapay ompo owesyenyo mokimukonye ketagh poor , akekil kerip pirchin nyopo otop nyo reel.
- Kitingeto paulo poryoot ompo orinyi nyopo kekonyit Tororot (gal 5:7).kisowu nyinte orinyi kimukchi kwigh kingetuno orinyi ngoki akichinta chopo Tororot kingetuno orinyi ngoki akichinta kirkegh kimukchi kimemukonye ntakwigh tikwil cho kingitu nyinte lo karamach kegh akicham kwigh, wolo tikwin hanye nyinte kwigh, kinyorchi kegh mi kighoy.

15 Amonkitonye kigh nyo oghoy, ompowolo moghanye kini komochan oghoy, wolo oghan kini kelilanin .

16*kikany aghan kigh nyo komo chomanye oghoy, poru nyu nyoni lo ochan chamat lo tenate kiruruut Rumi 7:15-16*

- Ompo tongoghin, chomoy otop nyo reel Tororot akikonyitoy nyinte .wolo chomoy kegh poor nko ngoki .Atokimukchi ompo owesyenyoy, mokimukonye tokepol poor nyomi orincha, ompowolo moray chik nyenyi ore onkit.

17*Kilenyona, mominye nyo po nyoman nyini oghoy kiyoni wolo ngukichini mitenanin. 18**Ankiton lo mominye kigh nyo karaam nyo mito otoptonyan nyo po ptangengmot . ompowolo kirkegh kimi machate nyo karaam komochan oghoy .*

19*Moghanye kini karaam komochan oghoy; nyino kotoghan , oghan tikwin cho ghach cho komomo chanye oghoy. 20**kikony oghan kini komomi chanye oghoy, poru nyu nyoni mitenanin .*

21*Kilenyona, kosikwan yee nyu otop nyo poru lo; otini omochan oghoy kigh nyo karaam, wolo onyorchinan kegh omito oghoy kimi gha.*

22*Ngorokini portonyan wolole ori kiruruut po Tororot. 23**Wolo kosochan kegh kiruruut anka nyo poghisiy ompo portonya kiruruut nyo poryegho kiruruut cho chamate mikulowunyan. Kikiratanini poghisiy ompo portonyan nyomi ighanin aliku sekeyonto ngoki rumi 7:17 -23.*

- Mucho lone kesorunenecha “owesyo onyotoy” nyo mochoy kwighecha kegha ngoki akepeny Tororot

24*Wechi kyowogwan! Eki ngo, nyo sorunenananin pori, panin wolomi meghat? Rumi 7:24*

- Yeso onkit sorunenecha ngoki nko otoptomcha nyo kipo tagh nyo ghha.kilinyecha Tororot nko Yeso ompo areto meghenyi , aketipchi pirim, nko kitutunotenyi tokelikuna cho tyokisyote kitach mukulogh nyo tilil , sopen nyopo kristo (2kor 3:18). Owesyo mikulogh nyo tiliil tyokecha kingetunö paytagh nyo pö otöp nyo yiyu söpoon ompö oripö kristo.

C. kikutyokisyo piich lapay cho kikuyhan ompo kirwok nyopo kiruruut

- Mokiminye nyu kirwoko piich cho kakulinyu kegh nko kristo Yeso ompo otoptinekwa rumi 8:1 kikany kesorunenech moghot nyopo ngwiny kiruruut akenyorchiki kegh ngwiny owesyo Yeso, mwoghoy nyu paulo sisin ompo kuka mut nko somok (8).Rworkchini kiruruut ompowolo mominye chi ,

nyo muchoy ntokirip wolo ompo kristo mominye kirwoko , mominye kirwoko ompo tawu tororot , aki mominye kirwoko ompo chii kicheng nyinte sitenyo,nko ropowon nyopo ngokicho nyoni ki meghat (rumi 6:23) ropowonte ki kison levi (lisin 17:11) akighachta Yeso lapay.lenyona, mokiminye kughat kirwoko.

D. Michini kumoy kighoni lapay ompo ara konyit ompo Tororot kuweruno owesyo nyo po mukulogh nyo tilil

2Ompowolo kakutya akanin kiruruut po mikulogh ngo tilil,chini ketinyanin nko kristo Yeso,tongetunan kiruruut po ngoki nko meghat 3 kigh Tororot kigh nyo kimeminye kiruruut kwich ompowolo kii nyarkalal ptangengmot kirwokyi Tororot ngoki cho kimi porpo chii otini kiyoki werinyi nyole nyinte onkit, nyo kitingeto poor nyolata nyincha chi kipo ngoki, atokungwin kunoghyegho ngoki ompo poroni, akuwuur.

4 kigh Tororot lenyoni atokumi kwitita mochut cho tenote cho kimochoy kiruruut kile wolini kakimochtoy ompo orincha cho kimi keripoy ara mikulogh nyo tilil a kimelo ara poor (rumi 8:2-4)

- Memuchonye kiruruut kwichacha kenyoruno otop nyo chamate ompo Tororot mochot . mochotkachi ompo acha kungino wolo mi Tororot , wolo ompo ngoki cho kimoy orincha, kitokechicha nyarkalal kekonyito.
- Kirkegh ko karam kiruruut akungongu man po Tororot , memochonye kwichacha kekarama chifuna lenye ato kilenchi chii nyo kikiyi kesipote nyo kiripot, muchoy nyo nyu lo torip, muchoy tokughan lo kiripit ki kigh nyo po tonginchin wolo kirkegh kemukchi lo ne ki memuchonye to kurip ompo kiripot .
- Nga nyete kimi kighwecha kiruruut kitas tagh nyu kighakecha kegha kigh nyo memukonye lee ptangengmot, wolo yee nyu kitinyeticha mukulogh nyo tilil nyo konecha sapon nyopo kristo ompo orincha akiyi akwa cho po mukulogh nyo tilil orip sopontinech.(KAL 5:22-23)We karaam kengitu lo kikingalana mukulogh nyo tilil kinyil akonga ompo kukat nyo taghntakwit mut nko odeny , wolo ompo kuka muut nko somok ,kesiwinyi lo kikingalana mukulogh nyo tilil kinyil taman nko mut nko angwan (19).otini nyu kimito kepestoy ompo kighanat ompo keporche cha kimurteron nko kristo kutyokecha mukulogh nyo tilil kingetuno ngoki nko kiruruut , tokuyin nyu sapon nyopo kristo ompo orincha.

KINETUTYO MUT NKO SOMOK (8)

A. Sisin nyomi kepesta ompö mïkulögh nko kepesta ompö poor.

Atakusilta man pö kirurut ompö acha, chona ompö mïkulögh, melö ompö por (Rom 8:4)

- Atokikwin chona kimeghnye kirurut. kikigh Tororot melokirwokyi Tororot ng'oki kule, wolo kiyoni mukulogh nyotilil kusilta ompo acha , manona kimakate ompo kirurut. Akiweto nyu nyinte kwioy lone choni kusilta ? Netecha kukanetenyi atokipestegha mukulogh melo por.
- Kepestagha mukulogh kuporu konunotokey, nko ripotokey. Kilenyona kepestegha por, ki kekonyit por anta kuntoghchi choi por akipaita kepestegha mukulogh ki kipaita akintoghchi mukulogh nyo tilil. (Gal 5:16)

Ompöwöl chane chomi ompö por kwichöy tikwin chopo por, wolo chane mi ompö mïkulögh (Rom 8:5)

- Chane chona poitoy por kimi mukuliskokwa pirchin nyopo poray po keny.
- Chane chona poitoy mukulogh nyo tilil kimi mukuliskokwa kipirchini akurosoy ng'ala mukulogh nyotilil.
- Ngolyontoni le “pkochin” kiketerchi keng'oroki kepirchi, kimi chi kinisiyi (Absorbed in) tikwin chopo por ompo ng'olyonte anka kinyighi tikwin chopo por – pirchin nyo gha chepomunon, sasonot, kwolotokegh, ngatkongnan, mirmiryö nko walak.
- Kilenyona mi piich chomi ompo mukulogh mwoy bibilia ngolyontoni le “kupaita” anta “pkochin” nyopo tiku mukulogh cholata sorunot, Echotyön Yeso kristo ngolyon , salet, nko kekutinchi Tororot, saghat, ghomcho chona tililoch, ngorkyo kalya nko walak cho chang.
- Man lö kirorchi kighoni cho chang ompo ortin cho chang “pkochin” ng'ala mukulogh mi chomotinye choni lapoy wolo keliki pipo por ompo pkochin ki meghat, wolo keliku pipo mukulogh ompo pkochin ki sapon nko kalya (Rom 8:6).
- Chona paitoy por kisikoy meghat (kepesyo nko Tororot) akichop tilyan nyolekit nko Tororot ois tikwil.
- Chona poitoy mukulogh kingitotenjwa ompo mukulogh kisikoy chane tilyantan nyolekit nko Tororot, akipesta nko nyinte ompo chomyechin nko machat.

- Atosoponono konu mukulogh “kristo nyokititi” nko “kalya” nyete kingolono ompo yeteyi ki Echotyön Yeso. (Col 3:15)

Ompöwölo nyopo por ki punyonton ompo Tororot ompowolo maripnye kirurut po Tororot, akimemukonye nyonikiny (Rom 8:7).

- Otinikitomonye kelikunacha moningo Tororot kikichicha nenach? Pung (Rom 5:10) ompone? Ompowolo kimitecha kimitecha ompo Adam, kipoitonecha ng’alach ng’ala por chona kikisikecha nyinte.
- Kirkey kakichicha moningo Tororot, kitoketing’ocha owesyo ng’oki nyona sponwecha nko makatencha. Atopoitonecha por keghecha akenonecha lee punyonto Tororot .

Chane chona ntoghoghchini por ki mong’orokininye Tororot. (Rumi 8:8)

- Kitutyo Tororot nyete nyowowo ompo piich lopoy chomi sanypo Echotyön.Chane chomi ompo por ki “mongorokininye Tororot” ompo wolo ompo portonyan kimominye kigh nyokaram (Rom 7:18)
- Nyoril nyotya, atomochi mongot nyo mongororkininye Tororot kokay – nyinte nyokonu perur wolo momitenekwanye ompo por , wolo ompo mukulogh , kilenyona nyu mongekwa mukulow Tororot. Atomomongonye chi mukulow Töröröt kimotinye tikuchi. (Rom 8:9)
- Anyi nyu macheyu chi (kiporunöt) nyole kighomni monyoy mikulöwu Töröröt orinyi.
- Tyemotpo kighoni cho chang kurosoy ighsyeutkokwa, akurosoy lee keripkey nko makata Tororot anta ewo. Atamalenyona kilimtakey lo kichi kighoni chopo man.
- Kilenyona ng’ölyontonetenyi kigh nyo siis atakimwa Paulö lö “mominye chachi” king’alana piich chole kighoni nko chona menganye chona po Echotyön kitingeto antamanyona kitokisikoy mukulogh nyotilil.Atomi kristo orinkwa , kikima por ompo ng’okii wolo satate mukulogh ompo man (Rom 8:10)
- “Atomi Yeso orinkwa” atomi Echotyön orito mikuliskökwa kinyay kimwa Paulö ompö amtaghanyi nko kinetutkachi lö ompö kanisen lowir. (Kol. 1:27) kiting’eto Paulö kerot akong’a kisewa Echotyön kikwigha ompö kighonin anka tikwil. (Kal 4:19).
- Mi man kinyil odeny ompo yeteyi kima pori mi parakuto porwoycha chipo amokitinye keyoku kima ompo taw Tororot akwompo ng’oki (Rom 3:23) Nko kolenyoni kisotote mukuliskocha ompo Tororot kuweri Echotyön Yeso nyona kikekonech (2 kor 5:21) wolo atomitenekwa

mukulogh nyinte nyini kitutuno Yeso ngw'en nyinte kututu porwoikwa ompo mukulogh nyimi orokwa (Rum 8:11)

- Pori wiroy kikinetutu ompo yeteyi kirkey kokiwiryo porwoicha ompo okumpo Tororot ompo ng'oki, kitokikonu mukulogh sopoon "kimegho ompo Tororot"(megha por) nyoni nyu kimelo ketotenocho kile ngichayiyiko porwoyicho kiliki tikwin kipoghisyo ompo man (Rum 6:13) wolo asakonga, ompo miloghpo Yeso kiliku nyosatate ompo taghu Tororot .
- Nyo wiroy nko nko "nyomowironye" ompo ngolyonto Tororot kuporu chete ompo por keto nyowiroy nyona mowironye otinokengwin Echtyon (1 kor 15:35-54 2 kor 5:1-4)

Kilenyona , tupchenichu kitingetecha ghosyo wolo mokimpurechanye kile wolini komoytoy porwoicha (Rum 8:12).

- Kilenyona ting'eto man kimukul ompo pkochintenyi (Rum 6.1). Kirumi ompo Kristo kikeportochi kimurtowon otoptonyo nya kipokeny tilyantanenyo nko Adam kiking'at, akechagh sapon nyorel , mukulogh sapon nyorel nyona mi orincha akikutyakecha ompo kirurutpo ng'oki nko meghat kirkey kokimegho porwoicha ompo Tororot kimi nyinte nyino kitutu kristo kingetuno ngwen kwighecha kesopyeno tokiteno kimla kristo .
- Nyona kitingecha "ghosyo" ompo Tororot kuweri Yeso, nko mukulogh nyotilil nyomi orincha, wolo ghosyo nyopo por.

Ompöwölo atompurokwa kirip kegh nko mochutko porwoikwa, omorekwa meghat wolo ato otighokwa poghisyeutkokwa cho ghach ompo owesyo mukulogh nyo tiliil osopsonekwa (Rum 8:13)

- Chiltanete wow kipo piich cho ting'eto pkochi nyopo man akitokipestokegho por nyino kotopestegho mukulogh nyo tilil.
- Porunokegh por tikwin chopo por keroto mukulogh nyo tilil ompo acha ki kitigh poghisyeut choghach chopo por
- Ighisyeut choghach kipo por akipkono choni por , ompowolo tomony kesoru por (Rum 6:11-12) atokisomon lentoy yito portongu lo kima ompo ng'oki , kilenyona mepisino kipaitin ng'oki ngat tekonyit mochutkachi.
- Michini kighoni lopoy kimony mong'ot nyo tilil (1Tesa. 4:7) melö ompöwölo kitingetecha owesyo nyokighoy lenyoni , wolo mukulogh Tororot nyomi orincha nyotingeto kerot kitigh meghat nko mochut po por.

KINETUTYO MUT NKO ANGWAN (9)

A. Mongot nyopo ye nko kikonot nyo asiyeche ompo moning Tororot .

Moningo Tororot lapoy cho ngogh chini mukulogh Tororot (Rumi 8:14)

- Ngohylotoni le kuntogh mukulogh nyotilil mento ompo kepoghisyeche kule wolo kipait mukulogh nyo tili pichona kikeyi kenyil odeny .
- Ngituno lo moning' ki piich cho echon kimwa Paulo lo moninyo Tororo t chopo man chona ntoghichini mukulogh nyotilil ompowolo kimatachakwonye mukulogh nyotilil nyo ighiokwa Sekey akikonok kiwaghat ewo wolo kyatachakwa mukulogh nyo tilil nyo igholawa alikuna moningo Tororot kimukacha ompo mukulowunoni kekure papo lo paponyo (Rumi 8:15)
- Kitach Israel mukulow sekeeynon ataya kimi ompo kirurut,ng'wan kitya atomi kighoni chotokunonoy lo kimi anta tokemiteno paitaghpo kirurut anta sekeeynon Atolenyenyon, kitokimi nyu ngwiny nyino rosey kristo kiliku kiskusat mukulogh sekeeynon kikonu nyokoryo .
- Kaikai ye mukulogh sekeeynon nko nyokoryo kisir nyino kisiwiyi Tororot asiyeche kechengoy kisiwiyi Tororot asiyeche kecheyngoy kanisenyi (2 tim 1:7).
- Wolo kyatachakwa mukulogh alikukwa werpo Tororot nkanyi olentekwa papo paponyo (Kal 4:5-6). Toyoot kegh mukulownoni nko mukuloweche atokupori lasiny lo kichicha moningo Tororot (Rum 8:16)
- Ng'oghomyo nko chireryo ptangeghmot kimengit nye mukulogh nyo tiliil. Ompo yeteyi kima yaghnye nyo tilil.
- Nkit mompo Tororot, akisowintonchini mukulogh nyo tilil tikwil, mento ompo chireryo wolo ompo mukulogh.
- Tileyo mukulogh chirenyo piich, kilenyona mento kikinyori sorunot ompo pkochini amntanetenyi , nyona Ighacha kemwacha lo “papo paponyo”

Akwoto kakelikucha monecha kemucha yee nyu kemle kisonutkachi cho kirorchi nyinte pikachi akeliku mili nko kristo , ompowolo ato kichaghacha kiwongunotenyi kechoghecha kiwongunotenyi nko nyinte tikwil (Rum 8:17)

- “Atokikeyicha kinyi odeny kechicha mili” ngwino milatanoni linyogh kilenyona atokikeyin chi kiliku mompo Tororot , akiliku milik nko wero Tororot mominye malaikayan nyole milin nyolata cherupin anta serapin wolim lata nyinte nko tikwil cho tingeto nyinte ki chicha ompo serunot.

- Kilenyona nyu kechoghecha kiwongunotenyi tikwil atoketorech tikwil nko nyinte . ompo nh'olyonto Greek “kewongu nko nyinte”kikipoghisyo kinyil akonga ompo kisilat nyorel (1kor 12:26) atochirate ngichaya akong kuchirsot walak tikwil .chiroy ompowolo lonyoot lopoy Atokitich chi keel kwotsot porto kimikil , kilenye nyoni tikwil ngichayayi porpo kristo.
- Kilenyona kichicha mili nko kristo , akechi ngichayayiko portanyi , choghoy kighoni lapoy kiwongunot nko Yeso, kiwonyu ompo chitagh kikichintoy ompo ngoki .

Mosiwiyanye lo kigh kiwongunotonu po yee ato kikongityo nko nyo tokeporwecha atole asiyech (Rum 8:18)

- (Heb 11:35-38) kikichopkong, kenyernyera, ketwari kerat, kewira koghin , kepara chokoon , kemuta misinini , akereey kirkey kikichopkong nyinte kimito ororyo nyo wongoy choni lapoy otini kamila Echotyoon Yeso kristo.
- Atokiros ororyo nyotokunginoy ompo kanisa kirkay kiwongunoto nko kompolelyo nykinyori kighoni kiliku choni kile (2kor 4:17)

Ompowolo konoy lasiny tikwin lapoy cho kikigh atomi atoporu Tororot werkachi ompowolo kikito tikuchino kikigh kitipi otop nyo kimemuchocha kungorokoy kegh nyoni kiny akimelo ompo machatengwa kegh, wolo ompo machata Tororot, wolo kitokimi nyo kisoruno asis akonga kiwurat, tikwin cho kikigh atokimi atokilitoy kityakata ororyo moningo Tororot .Ompowolo kingitocha lo mi kungerotyoon okikomoghoy ompo ngwonin chane lapoy cho kikigh ntokiteno yee (Rum 8:19-22)

- Mingitnye ngwinyi kigh ompo ngolyontonetenyi moghey pipo (science)wolo kingwina ngwinyi nko wolo wonyechin , wolo mwou Tororot wolo kingwinta anta wolo kikigha tikwil kingongi kuweri kuweri .
- Kirosoy ompo yeteyi wolo chengtoneech kepe yim , wolo kiweroy nyorilwok, megat nko kiwongunot , akesoruno ngwin chipo

Akimotikuchonicha kikigh opin, wolo ompo chete lee acha tikwil kitingito mukulowunoni kerkegh ompo acha nko okinto tagh nyopo ropowonto Tororot, kimatecha keriryoot ompo orinyo kegh, otini kimatecha kekonyoy Tororot kwighecha werkachi akityach porwoicha (Rum 8:23)

- Kirkegh koo kikonecha Tororot tikwin cho changa, wolo kikonecha asisino wow kityokisyeo ng'oki , porwoichi kikichip .Atoni nyu ketokecha

porwoy chorelach chopo yim cho kichiwita someut, kompolelut nko meghat .

- Kirosey ompo yeteyi lo nyinte nyopo yim , wolo mi ngwiny ompo por nyopo nyerilwok (2kor 5:1-2) kisiwiyi koromyo Tororot . mi Tororot nko mukulogh nyo tilil nyo soghsoghoy , akuntoghchini ntokiteno kesori por.
- Kitor Tororot kwichi chi ompo para Eden.

Ompowolo kikisorwecha ompo kikonotononi wolo ntokiswecha kini kimatecha kekonoy

Koto melo liku kikonot ng'at , ompowolo chi ngo nyo konoy kigh nyo siwiyi ? wolo atokikonocha kigh nyomelo kisiwiyi , kikonecha ompo mukukonot (Rum 8:24-25)

- “Kikonot” ki nyakanot tikwil chokimi kekonyoy kekon kigh nyokaram nyotokipini kigh nyotomonye kesiwa, kikonoy ompo poropyo Tororot, kimikukonoy ompo Tororot, kimikukonoy nyopo ororyo moningo Tororot (Epra. 11:11)

B. Soutyo mukulogh nyoo tilil ompo moning Tororot

Kile nyona tikwil, ngwinoy mukulogh nyo tilil kungorokoy nyorkolelyencha. Ompowolo mokingitochanye wolo kisoghtoy, wolo sowecha nyinte mukuloghwunini tilil Tororot ompo rirata ngwonin nyo momwoghonye chi .Nkit Tororot nyo sokosoy mukulowech kigh nyo noney mukulowunoni tilil, ompowolo soghchini pipo Tororot mukulowunyi kirip kegh nko machata Tororot (Rumi 8:26-27)

- Kingitocha lo siwecha kristo nyino ewu tagh nyopo Tororot, nko mukulogh nyo tilil nyo nkit mokutkocha.
- Nkit mukulogh nyo tilil ,kompolelutkocho mi nyinte kisowech (Epes 6:18, Yuda 20)
- Tororot nyona sokosoy mukuliskocho kisiwa lo ekimine nyo merokonye, kuwari mukulowunyi akikonecha mochutkocho.
- Mokinkitochanye wolo kisoghtoy , wolo sowech mukulogh nyi tilil , kirip kegh nko Tororot, kirip kegh asiltanyi nyona nkiti kompolelyenyo nko mochutkocho.

C. Man po chomyo Tororot nko keretenyi ompo monechi

Akenkitocha lo ighisyot tikwin lapoy nyo karaam ompo piich cho chomoy Tororot, pichoni kakuur nyinte kirip kegh nko tokutyenyi (Rum 8:28)

“Ighisyot tikwin cho karamach” ompo chona chomoy Tororot. Atokirosacha tikwin lapoy cho kigh Tororot, Kikonu akuporu koromyo, ompo acha kikonu nyakanat nko kalya lo Ighisyot tikiwin lapoy cho karamach ompo chona chomoy Tororot (Eph 1:11 Jer 29:11)

- “ompo koromyo” tikwin cho lapoyoch nko cho tuwoch , chopo ngorekyo anta onyin , chopo kiletata anta puryo kiletat (2Kor 4:17)
- “Chona kikuur ompo kerotenyi” kakisiwa ngat wowinpo Tororot nko chomyenyi ompo pichona kikikuur ompo kerotenyi (2 tim 1:9)
- kingata yeteyi ntakwit sirim , kimwoghey akwompo Tororot , kuyomisech kigh anka tikwil nyo karaam anta kogha tokwipu “ koromyenyi” kerotenyi nko lotutkachi ompo acha (2tim 1:9 Eph 3:11)

Kilowon nyinte piich cho kinkit kingeta otini lee konyisyook atakierkegh nko werinyi kiliku poretya piich cho tupyoy cho chang (Rum 8:29)

- Wolo chona kinkit nyinte mi ngat ngolyontonete (Rum 8:28) mi kerotenyi ompo pichona nkit nyinte .
- “Chona kinya kunkitu” nyo tagh wolino petoy pichona nkit nyinte pichona ki kighoni cho tingeto kerot lata chane kristo ompowolo mokiminye kiyotokichopoy chane ng’at kerot Tororot ki kwighecha kekaracha kegh nko werinyi”(Gal 4:19).
- Kelowon kuten nko werinyi” atakiliku nyinte poret ompo cho kikighan. Kikiwigh nyinte chete kingetuno lee tomnot kuweri kristo, ki maliyanye nyinte kimwa lo tupyoy ompowolo kimatecha lapoy ompo Yeso (Heb 2:11) nyete ki poropcho mento kusoyonech nko kristo.

Kilowon nyinte piich cho kinkit kingeta otini lee konyisyook, atakikarakegh nko werinyi kiliku poretya piich cho tupcho cho chang .Kikuur Tororot pichoni kilowon nyinte akwigh pichoni kilowon kutee nko nyinte akich oghchi ororyenyi tikwil pichoni kigh kuteer nko nyinte (Rum 8:29-30)

- Kingeta otini kigh Tororot ngwiny ,otini kitoma keyiyech, ki kikilech Tororot kuweri werinyi kekuurech lee chemwokiysis kuwero ngolyontenyi tokegham nyinte .
- Kesiwiyi kinomoy Tororot kererot keorotenyi nyopo kursyo kuweru Tororot ompo pichona kikunkit nyinte ompo sponwekwa.

- Kilenyona pichona kikir Tororot , kikulowon ngat nyinte kiliku chopo man kutoror ngat nyinte chane ompo man.Acha cho kikeghan kitosecha tagh ketororoy Tororot .Ompowolo kike chiwitecha ngoki nko meghat . kilenyona kigh anka tikwil nyo tingeto Echotyoon ki nyincha tikwil.

D. Man pö Töröröt ompö ripoteto monechi

Kinyil kimi taunch a tikuch, ekemwocha ne kony? Atomi Tororot okuntoncha eki ng'o nyo rintenecha (Rum 8:31).

- Kikir chete Paulo ompö paraku tya ompo kichewerata 3, ngolyontonete kipo teput akipo ngat kiteut ekemwoecha nee kony ompo tikuch kikemwa ompo kinikitoto kitororot ? ketomtoman ki tagh.
- Kimwoecha ompo tikuchi kemwogha nko paulo lo Tororot ki nyincha ngwiny nko yim , nominto tikwin lapoy, sorunin nyincha”
- Kungwin nyu teputye lo nko nyo rintenecha? Kinkit paulo lo kirkegh owesyo nyopo kichopat nko woki lokoy cho karamach , wolo ngo nyorintoncha?

Nyinte nyo kimeminye ntokimulu werinyi nyole nyinte onkit, wolo kikori kimeghenecha tikwil kikany ato kikonecha nyinte ekimemukonye kikonecha tikwil lowir soo? (Rum8:32)

- Tororot nyete nyini lee nyincha ,anyi wolino lata kikoni nyinte chomyot . kiyotwech mukulowunyi kikonecha werinyi nyo kochomoy ompo nyinte kuweri Tikwil lowir, poropcho , kisonot chomoyot , perur nto tikwil lowir .
- Po ngorekyo kenkiti lo konunut nko kisoyonut kimosironyi Echotyoon .

Kingo nyu nyo rwokini pipo Tororot cho kilowon nyinte , nyinte Tororot nyo kakwigh chana kilinyo nko nyinte (Rum 8:33)

- Mominye chi nyo rwokinecha, ompowolo Tororot nyole kiwokin , nyo kilostoweche ngokicho .
- Mento mokitingochanye ngoki,wolo Tororot nyo mi nko acha , ngolyonte ki Tororot nyole kirwokin nyo kikurecha .Ngo nyona rwokinecha atokimwa Tororot lo kichicha chech?(Isa 50:8).
- Muchoy onyot kurwokyeche lo memukonye, ompowolo mi Tororot nko acha .

Ekitokimi chi nyole ompo akonga , nyotokurwokini chane konyi? Kristo Yeso nyinte nyo kima akimanyoni nye kipoto kitutuno nyinte wolomi cho kimegho akumpuroy yee ewu tagh po Tororot kisowech (Rum 8:34)

- Kipori Tororot chomunot ompo Yeso kuweri megheenyi nko kitutunotenyi nyo kiliku sakityanta ngoki .
- Satate yee Yeso akimi ewu tagh nyopo Tororot papo ,melo ompo kinyiutyenyi wolo ompo acha .
- Tororot ki nyincha (kichwerate 31) mi mukulogh nyo tilil .Kisowecha kiyino kigh sorunoto ompo kapkey somok nyopo Tororot ompo okuntoncha .

Eki ngo nyu kony , nyo muchoy ntokupesyecha nko chomyo kristo ?muchoy nyoril anta kichopoto kong anta komoy anta meiwonton anta tapan anta chook.(Rum 8:36)

- Mominye punyon ,rorchin , kirwokin akimominye tarata ngolyotone lee ngo ompo yeteyi ki punyonta Tororot onyot.
- Memuk nye onyot ntokitor anta lowito kighoni wolo mi Tororot kirkegh tyomut (1 the1:6, 3:3 yon 16:33)
- Kimuknye nyinte ntokulowit piich nko Tororot kuweri komoy , tapan anta kompoleyo ankal tikwil .
- Achirutyo? Ato mokitingochanye siro poru nyoni lee mochomechanye Tororot ? Ewo mukoy kwamecha komoy ompo ngwinyino toghoy kristo , wolo tokichomecha Tororot .
- Onto kompoleyo: chook (tapan) poru yee nyoni lo mokichomechanye Tororot? ewo puryo kile wolo lentoy kirurut, kimatecha tapan pa meghat kwimon ompo nyi kakeghech kekarakegh nko kechir cho kiyenyoy (Rom 8:36)
- Poru yete lasiny wolo lata kighono lee kighoni .Lee kech nyo kitighoy akeyrny ompo osis lapoy (chopo poropcho) kichicha kechirvyo kristo cho kiketigh akeyeng (2 cor 4: 10-11) wolo ompo ngalechoru lowir ,kakesikocha rintagh nyo wow ompo kingarakateto chichoni chomecha (Rum 8:37)
- Moponyeso bibilia tongonchin ? kichicha kechir cho kiyenyoy akiyenyoy akeyitecha ngat lo rintoghi (2 kor 2:14, 1 kor 15:57).
- Kuweri nyinte kechicha rintoghi, melo kuweri owesyo chi.

Ompowolo onkiton nyopo nyoman lo mominye kigh nyo muchoy ntokupesyecha nko chomyenyi , kirkegh meghat anta sapon ,anta malaiken

anta poitoghi yim walak anta owesyo anta tikwin cho mito yee anata cho tokipkonoy Anta ngwiny parak anta parak anta nyo po woloporo mominye kigh nyonikiny nyo kikigh nyo muchoy ntokupesyecha nko chomoy Tororot nyo kaliku nyincha ompo ara kristo yeso Echotyontencha .(rum 8:38-39) kigh anka tikwil ntokupesecha nko chomyo Tororot .

- Kimwa paulo ompo yeteyi lo otingon nyakanat ompo Echotyon , kirkegh meghat nyay woghoy piich kimemukonye ntokupesyanin nko Tororot (Heb 2:14-15).
- Ata muchoy sapon anta mongot nyo po osis lapoy kupesyanin nko chomyo Tororot , anta malaika cho Ighach anta cho karamach tokupesyecha nko chomnyenyi
- Anta paitagh-kinkitocha ompo (Eph 1:21 nko 6:21)) lo mito piatagh nyo mokisiwiyyine, wolo mominye nyo muchoy ntokupesyech nko Tororot.
- Anta tikwin cho mi anta chotokipkoronoy , yee anta asiye nyo muchoy ntokupesyech nko nyinte.
- Anta owesyo –ngolyontoni lee “owesyo” kuporu –mukulis cho ghach , ooy , poni , wolo memuchonye chete ntokupesyech nko Tororot.
- Anta parak anta cho mi woloporu anta karoyakal chona rosay kokel , wolo ompo Yeso kristo nyino mi kumpuroy ewu tagh nyo po paponyi kimemukonye kigh ntokupesyech nko Tororot .

Anta kigh anka tikwil nyo kikigh (nyo lata ani nko nyi) nyo muchoy ntokupesyecha nko chomyo Echotyontenyo .Nyete nyo muchoy kungorokoy nyokoryenyo (Yon 17:26)

KINETUTYO TAMAN (10)

KITOROT

- Otini kikitor keneet kegh Rumi, kesiwa lo melo mchini keneet kegh ombo kiyitoto ngo kiyitoto , wolo mchini keros ngai cho ghecho,kepusto walaka (alak) tokeneet kegh asista anga.Kilenyenyona kinetoy kigh Rumi 9,10 ngo 11 nyete le yee.Kilenyenyona kitoroy kenetoy kegh ngal cho chang ombo Rumi.

Ghetiin Tororot ngho mantanyi ombo kikil chii nyo muchoy kupunto makata Tororot

- ❖ Rumi mut-ngo angwan tokuril taman ngo ukonga nyo poru kareranto kitabu Rumi.Nyo poru Paulo wolo kimuchta Tororot kwich poghisho ngo Israel.Kikonu kegh Tororot kusoyon Israel .Ompo otini kimeghan nye achane Tororot kipusha Tororot achane kamas.
- ❖ Kimelchu Israel kamas ki kipo poroyun.Kirutogchu Tororot pipo puntoon. “ Act 15:14.” Soromulapai mlo Echotyonteny kungat akitech (tabernacle) koposaghat nyay po Daudi mitoni Yerusalem.
- ❖ Rumimuut ngo angwan tokurelto Taman ngo akonga kipo kingengut ompo chii nyole mkristoyon,karkegh ko meporunye Rumi muut ngo angwan Tokurelto taman ngo akonga sorunotench anta atotoptoncha ompo kristo kilenye Rumi akonga tokureito muut ngo somok wolo porwecha otoponcha ompo Tororot.
- ❖ Kigh nyo mchini kanaan nyoman ki mominye kigh nyo peshonecha ngo chomnyo Tororot (om 8:35) Akimi lone chole Yaudini.
- ❖ Rumi muut ngi angwa kinonchu achane lo tungeto Tororot owesho ngo kimuktaghat aki ighin nto tukwun lapay mwokighir piich lapay,mominye kigh nyo kikonoy kwighi Tororot,kilenye nyona tungeto Tororot man kwigh ngo achane wolokrista nyinte lo pichigh
- ❖ Kimwochu paulo Yaudin lo mootito ompo kigh nyo mii Tororot, ompo wolo keto Tororot achane sang kite (ompo poroyin nyo munung) werkoy po Tororot otini le tagh ompo kisilat nyo tagh (kony) kingalana (kingoor) werkoychoni lo pustoy Tororot ompo poroyin nyole kite Yaudin akipoghishetong’ochin,Ngit nyite molyongunoteto choni lapay.Muchoy kwigh kigh anga tukul nyo mochoy kwighio

KITAGH TOROROT ISRAEL OMPO POROYIN NYO MİNING

- ❖ Ombo kwoloto kegh, tiyogh ngo kipuryo kighanat ombowolo mi Tororot, kitagh Tororot Isael,wolo kigh taghatanoni kicham pipo puntoon Tororot ombo kighana ombo kristo Yeso.
- ❖ Ombo Rumi taman ngo akonga kimwochu Paulo Yaudin lo taghata Tororot ombo Israel, meto tokelo mochomonye nyinte pipo Yaudin kesoru.
- ❖ Kinucho Paulo achane lo kineta otini le kony ompo lokoy osis cho chang otini kowoghokisho Israel ompo wolo mi Tororot kimitoni pich chole ngotunon cho kitungeto kighanat ompo wolo mi Tororot.
- ❖ Kimwa paulo lo korokegh kitagh Tororot Isael, ompo lenyoni milonchot chane wolo mi Tororot akipkochu ngokikwa soru Tororot achane otino keto kighanatengwa Kristo Yeso

KINETUTYO TAMAN NKO AKONG'A (11)

A Keteto porwoy kipa wolomi Tororot

Kilenyona tupchenichu osomokwa ompo mikilowunyan kimikul, ompowolo tokiwow Tororot ompo acha lo, otolen porwo kipa wolomi Tororot kiliki tisowon nyo satate akitiliil aki nyo chamate. Nyoni are kipoto nyo michinikwa waghena Tororot lasiny. (12:1-)

- ❖ “**Osomokwa nyu tupchenichu**”. Tingeto Paulo oweryo nyo ngwino wolomi kristo nyo kimuchoy kururecha aki’ompo chomnyogh kimwa lo “osomokwa”
- ❖ Kitabu Rumi kilenye kintontwo chii nyole kighonin kukat nyopo tagh tokurelto kukat nyo po muut mwoghoy lo **kima kristo ompo anii**, kukat nyo po muut nko somok mwoghoy lo “**Portogh po mikulogh**” kitoni kamas kukat nyo po muut nko angwan tokurelto taman nko akonga kitee. Kukat nyo po taman nko odeny ti kurelto taman nko muut nko akonga mwoghoy lo “**wiyo mpuroo otop po kristo**”
- ❖ Mito Paulo kuporwecha wolo kimongtoy mungo kristo, “**kisyonchin potororot**” Michini kekiti kisyonchini cho king’olono Paulo ompo kitabuni po Rumi, muchoy nyu kikonecha owesyo nko pirchin nyo kimonyoy oriposopo kristo
 1. Keyiti man.
 2. Kima ompo ngoki, kima ompo kiruruut yee nyu mi nko kristo.
 3. **Ngwinyi poropcho, melo kiruruut.** Tepoy kiruruut lo nee nyo muchoy kwigho chii kitep poropcho lo nee nyo kigh kristo.
 4. **Poghisyo mikulogh ompo ori chii** – mominye kirwoko kikutyokistyegho kiruruut nko ngoki.
 5. **Keroto Tororot ompo sopontacha** kerip korkeyin po kristo
 6. **Kingwinagh po tororyo** ompo tagh nko lotu ngwonin.
 7. **Mominye pesyogh nyoni kiny:** kichicha ripot ompo kristo ngongutienyi nyo po totut ompo koro Israel.
- ❖ “**Ototeno porwoikwo**” poitenecha porocho aki mii orincha nka nyu nyini mwoghoy Paulo lo “osomokwa, ototeno porwoikwo”
- ❖ ompo kighanat ompo kisyonot Tororot, karam kegh ompo mikulow, ompowolo miiowesyo, aki karaam kipkochecha lo mii chii nyo chomecha akikonecha kisyonchmtanyi nyo wow, (11 kor 5:14a)
- ❖ “**Kiliki tisowon nyo satate**” siis nyoman nko kyiak cho kikimutoy katwon ompo Israel, akepchi Tororot, poisyo, Tororot kipo kityakat melo sekeynon sapon nyo kikunguna meghat (sapon nyo kikututi)

- ❖ “**Akitiliil aki nyo chamate**” Michini kengitno lo kimwa Tororot lo ompo amaroostino Israel “kigh anka tikwil nyona kitoni watwa kimichini kitiliil (kutoka 29:37)michini ngitunonyi tikwil watwaa ki kitondou nyo po kimurtwoon ompo kisilat nyo reel kilenyona michini kigh anka tikwil tiliil kiswany kimurtwoon (Rumi 6:6 wakal 2:20) “**Nyoni are kipoto nyo michinokwo asagnena Tororot**” nyete ankit nyo muchoy Tororot kichamenecha “**Ototeno porwoikwo**” Kingwin Yeso kighakita kiliki tisowon ompo acha lapay,kituti kristo miimikulogh nyo tiil nko acha nko poisyo mikulogh kumukisyot, aki ompo kighanat michini otini kitotoy porwoicho ketoni Tororot, ki are nyoni nyo kepechini wolo mii nyinte.Amarip otopino ngwinyini, wolo nya kiwaghach Tororot otoponkwa nyo po mikolugh, atamuch osikuno machata Tororot,ankiti kigh nyo karaam,nko nyo chomoy nyinte akutenate (Rumi 12:2)
- ❖ Amarip otopino ngwinyini ompo osiiswechi anta wolo lata chepomunon, machate tikwin,chepiresnan cho le nye kwoloto kegh nko cholata choni.
- ❖ Kimwa Yohana lo “**Kichicha chopo Tororot aki ngwiny nko ghoghito lapoy nyo po ngwiny kimi paraku kinyorintoni lee onyot**”kisomonoy ompo (Yakobo 4:4) **kenam kongot nko ngwiny kilenye ato kakiliki pung po Tororot?**-lenye nyete chepiresana mikulogh.
- ❖ Ompo Tuont 4 mwowecha lo “kiwegho kain taw Tororot Yehova aki teek kanasyan” nyo kinyighi tikwil cho kilata,tikwin cho kigho morin, tumwoi,soromu cheni lapoy kikiwutyegho Tororot, akitas tagh kipuryo Tororot,kituro atoni nko nyete lee yee kigh onyoto ngwinyini kiliki nyenyi ompo pikochin po chii (ptangengmot nko kipikochintanyi ompo singata tipo ngwinyu (mito kitoghoy akipisto Tororot) ompo paitagh pa sooch (kikwol kegh chii nyoman) ompo tongochin (kunaitegha man ompo kinonutkachi)ompo saghata nyo po dini (kwich a kirip chomoy kinonukochi aki wagh kirwok.
- ❖ “**Amarip otopino ngwinyini wolo nya kiwaghach Tororot lasiny otoponkwa nyo po mikuolgh**” kimwochi Paulo kighoni kiliki piich cho moriponye otoponi po ngwinyini kikuwur onyoto wolo michini kewaghach otop (**mat 17:2-**) Kiwaghaka kitoon po Yeso)poru lo kiwaghaka kungwina wololee too akiwo wolo Toror kile kingwinatenyi ngat.

Kilenyoni kiwaghaka ant kewaghach chii kirip otopo kristo ki mitoni ompo megh poor ompo kighoni nyo kipisto akungwina ngwinyini po ghoghityo 2 korin 3:18.

- ❖ Michini ketwacha kegh mikulogh nyo tiliil “**Kewaghak otoponkwa nya nyo po mikulogh**”(Tito 3:5)mikulogh (ki otini le surumpo kinonuut po

- mompo Tororot po mompo Tororot) michini kiliki mikulogh karina mikulogh nyo tiliil nyona woghokoi akipaita.(epeso 4:22-24 kolosay3:9-10)
- ❖ Kewaghak mikulogh “poisyo mikulow nyo tiliil kikwigh”Kinonut ank tikwil kiliki cho nomote akechiki kiterche kristo 2 korinto 10:5.
 - ❖ **“Atamucha osikuno machata Tororot ankiti kigh nyo karaam nko nyo chomoy akutenate”**Ngolyontoni lee atamucha onkinti kepora lo or nyo po kinkitunoto machata Tororot.
 - ❖ Ngoki lapoy kitor otini kiwagha ka chii ompo tagh po Tororot nko machata Tororot akwigh chii machatenyi onkit.Mwanzo 2:15-17,3:1-6
 - ❖ Kigh nyo mochoy chii kisir kigh anga tikwil ki kiyar orenyi onkit (kwigh machatenyi onkit) akingorkichi kegh onkit.
1. köröwonto 1 Osomokwa ompo kisionchin po Tororot ototeno porwoyikwo kilikitisowon nyo satat:-kkenkiti machata Tororot kiyorey.kitologh lapoy nyopo machata chii kumucho lenyoni ompo kimurtowoon,wolini kikiportoghi chichay po tagh.
 2. köröwonto 2 Amarip otopino ngwinyini agh lee wolo ightoy ngwinyini.
 3. köröwonto 2 Nya kiwaghach Tororot atoponkwa nyo po mikulogh, lee wolini kikemwaghta ataa lee tagh mikulogh (ki otini lee surumpo kinunot cho po sopori ompo mompo Tororot) aki michini kipoghisyegeho mikulogh nyo tiliil akikonyit owesyo mikulogh.
 4. köröwonto 2 Atamucha osikuno machata Tororot ankiti kigh nyo karaam nko nyo chomoy akutenate.
- ❖ **Mtali 3:5,6** mwoghoy kisirs ngalechi
 - ❖ **Yohana 15:7**,porwecha lopoyin ,lo atompurokwa orinyi korokegh nko nye nyu lentoy (**Rumi 12:2**) ototeno porwoikwo,akeghan Tororot ompo mikuloghungu lapoy **mitali 3:5**.
 - ❖ Kigh nyo karaam nko nyo chomoy akutenate-karaam ompo acha chomunote ompo Tororot Epeso 5:10,17 akichomunote kiliku nyo tenate lenye woloy kisoghtoy Epaprodito(**kol 4:12**).

ACHEYTANCHA KENGITI, KECHAM AKEPOGHSYEGHO **ROPOWECHO OMPO KANISA**

3Akwompowolo kicham Tororot kiconanin poropchenyi, omwochinan chii anka tikwil lo, makusa kegh nyoni, asich miro ompo nkinonutkokwo, akanya kurwokyi kegh chii anka tikwil kirip kegh nko kighanat nyo keto Tororot nyinte. Rumi 12:3

- ❖ Pichigh nyoman kiruruutyoni,mominye chii kisyolkegh parak, porwecha ompo paraku yangat kiruruutyori.
- ❖ Kipirchi piko walak ngwiny chole kighoni kityomuut cho ghechon Rumi 3:17,11:18,20 akimotingetonye poroyin ompo sopo po chii nyole kighorin.
- ❖ Otopochii nyole kighorin ki momichininye kitingeto kinonut cho yorchini kegh tikwin cho siyoloy nyinte kiwo parak
- ❖ Kito Tororot kighonin anka tikwil ropowontenyi kiripkegh nko kighanatenyi(12:6) kipoghisyegho Paulo ngolyontoni lee roppowon lee atokikony ompo porpcho Tororot .
- ❖ Tororot nyinte ,melo nyi anta ani nyo atotoy “Ropwo kighanat” aki nyinte nyo toni chii kimukat nyo siwiyi makata Tororot.
- ❖ Porwecha lasiny kiruruutyoni riptoy.

4Kitingetecha ngichayay cho chang ompo poor akonga akitingeto ng'chaya anka tikwil poisyeniyi nyo siis. 5Kile nyoni tikwil, kirkegh kechicha chang, wolo kichicha poor akonga otini kakelinyecha nko kristo akakelinyecha lowir kile ngichayayi poor akong'a. (Rum 12:4-5)

- ❖ Ompo kikiruut,yete atokimwagha Paulo wolo lata porpo kristo, lenye wolo kimwaghta Paulo ompo moningo Tororot cha kito nyinte kamas kite ,kimwowu Paulo ompo moningo Tororot chona kyala nyinte kison cho po elyot nyo wow. Kilatech poor nyo ngichay cho chang (konyin yitin ,morin kelyon nko wala cho chang .)Ighoy ngichay chete lghisyo ompo ghmucho ngichay akonga kingichay nyo korokey ngo ngichay walaka.
- ❖ Lenye nyoni ompo acha ompo kristo, kilenye ato kitingetecha ngichay cho chang ompo porowoyicha kilenye nyoni poorpo kristo. Nyo mitoni kighoni cho chang cho muchoy kwichio ighisyewuut cho chang cho karamach.Kapkey anka tikwil nyo po poor po kristo kikut Tororot kerot,aki atomominye kigh nyo kegh kuchiroy poor (**Epeso 2:10**)
- ❖ Kile ato mochoghonye chii ngichay ompo poor, kilenye nyoni ompo kighoni ompo anka.ato ighoy ngichaya anka poghisyo nya karaam kutenoy poor nyo karaam 1korintho **12:12-27**
- ❖ Mopoghisyechinye poor kapkey wolo Echotyoon Yeso kristo anta melo twochtoy kegh poor kapkey oday annta somok ompo poisyo wolo yeso Kristo nyini lee moot .

Ompo otoptoncha po ngoki kichomecha kechoghe kegh diintin walak, kichicha piich cho yorchini kogh soromu choni lapoy kivumi pesyogh nko sinyogh,kile nyona ompo ngoghomnyo nko ketwachtu kegh kristo nyo kimukecha kelikuna akonga ompo kapkey po porpo kristo. 6Kepoisyegheno

nyu ropowechini siis kakonecha Tororot kiripkegh nko poropchenyi nyo kakonecha,nyo at ropchi Tororot chii amtaghateto ngolyontenyi kimotinye kwamta nyoni kirip kegh nko kyhanatenyi nyo tingeto. ⁷Anta nyo poi kipoisyo. Anta nyo po kineta kunetisyo. ⁸Anta nyo po kikiluto kegh kukil piich.Anta tikwil nyo poroy tikuchi nko pich kwich lenyoni ompo ngorekyo,akwanka tikwil nyo ghochini piich kughyonchi lasiny akinyo poisyegho kisionchin kwich lenyoni ompo kyo. (Rumi 12: 6-8).

- ❖ Ompo chii nyole kighon mitoni popowonte akong nyona pirchinenyi lo ogho kiyini po ropowonto akikoni kwile poropcho Tororot ompo mikulogh nyo tiliil mii orincha atanka tikwil kipoyit kingenguut nyo wow. Ompo porpo Kristo.
- ❖ Ompo wolo ketaach akepoghisyegho ropow ki karaam nyoman ompo kighanatenach ompowolo kito Tororot chii kiripkegh ropowon nyo kikilo akong akong.
- ❖ Kuporunoto Kanisa osiswechetechu kilenye nyo po laodikia kisyoni meywon,chiruut aki karote wolo wolo menkitnye.Kanisa piladelpia nyole ng'otunon kitingeto owesyo nyole kitee.
- ❖ “Ato ko werkoynon,kunetisyo ompo werkoynonenyi kirip kegh nko kighanatenyi nyo tingeto, kisiwiyi lo michini chii kipoghisyeghotenyi nyo tingeto, kisiwiyi lo michini chii kipoghisyegho ropowontenyi kirip kegh nko kighanatenyi nyo kito Tororot momichini kesasacha –kegh anta kisos chii kegh kirip kegh nko kikiruut chi mitoni ropow chole muut nko odeny.
 - **Werkoynon**
 - **Poghiyeghu**
 - **Koneetin**
 - **Kitotoghin**
 - **Kikilot**
 - **Kitoghoghu**
 - **kisionchin**

C.Ropowonto Werkoynon

- ❖ ompo osisiwechu werkoyon nyo wow otino ngolonoy chii nyoman Poghisyononi kipo kingenguut nyo wow otino ngolonoy chii ompo mkulogh kirip kegh nko kighanatenyi wow ompo yee werkoy kipoghisgho Echotyoon chane kiri kechiryechi ompo koneeti putinton (2 Petoro 2:1-3)
- ❖ Achane chona kikil Tororot kiliki werkoy ompo kisilat nyo po kony kimwotit ngolyonto Tororot nyini komwochi onkit ompo kisilat nyo po kony kipoghisyegho Tororot kimwatita ngolyonotenyi.

- ❖ Poghisnyugho Tororot yee werkoy lee otino kile tagh ompo kisilat nyo reel kiyoni Yeso Mukilow nyo tiliil atakukichu ngolyonteni moningech ompo Biblia kigh anka tikwil nyo mochoy Tororot kengitunocha kukirate kilenyona mokiminye ompo osiswechi machata nyo po werkoy cho muchoy kimwowecha ngala osiswo sorom mominye kigh nyole toon nyo poru Tororot kisir chino kikuporchi ngwiny.
- ❖ Kilenyona ompo kisilat nyo reel ropowonto werkoynon ki machate nyoman ompo Kanisa ompo wolo ropowon nyo porungal mir ngala putinton. Kilenyona poghsyegho Tororot osischi po yee kiriip porpo Kristo ompo paraku koneti putinton .

D. Ropowonto Poghisyo

- ❖ Potongonchini nyomani kito Tororot ropowonto poghisyo kwenu nyo po werkoynon nko ropowonto kinetat. (1 Kor 16:15) poru nyoman Timoteo lasiny wololata ropowonto poghisyo.
- ❖ Achane chona tingeto ropowonto poghisyo kumuchoy takisiwa tikwin chona memuchonye piich walak takisuwa (kimwa Paulo lo “chichoni onkit nyo nkitanin,aki nyinte nyini singo ngalekwa) (Pili 2:20)
- ❖ Ngorokoy ki keto kalya kinonuut po chita anka (kipoghisyech Timoteo Paulo kile “weri nko paponyi” atakumi nyu kulet tagh nko poghisenyi pili2:2).
- ❖ Poghisyeghinto kighoni ompo asis lapoy kisiwiyi kingenguut nyo po poghisyo nyo makate kegh, nyona ompo ngorekyo poghisyegho tikuchi nko poroyintanyi,ropiyeenchi nko owesyenyi .
- ❖ Ropowonto poghisyo ki owesyo nko kipoghisyeghon otini mito makata atokuto piich walak kusomon ng’olyonto Tororot akisagh tikwil.ompo Ighisyewuut muut nko akonga (6)ompo kanisa antiokia kikel piich cho kinyignitate mikulogh nyo tiliil cho poghisyeghini piich ompo mochuutko kwa , atakumi chay kiyotoy kwamta ngolyonto Tororot aki sagh osis lapoy **(IGH 6:1-6)**
- ❖ Achane chona tingeto ropowonto poghisyo kimuchoy lakisiwa mochuut po piich lasiny ,aki siwiyagh po ori nyo kito Tororot nko ngorekyo nyo poisyeghichini porpo kristo.

E. Ropowonto Kinetat

- ❖ Chane chona tingeto ropowonto kinetat kitingeto makat nyo yoroy man po ngolyonto tororot,

- ❖ Kineetut po man chopo ngolyonto Tororot kipo kingengut ompo ara mikulowu kighonin ompo kanisa Yeso kristo ompo wolo ato puryo kinetut po man kimowetunye kanisa anta kipkochi Tororot ompo kigh nyo kegh.
- ❖ Ropowon anka tikwil nyo keto mikulogh nyo tiliil kighoni , tya ropowonto kinelat ki michini kutor ompo sapon po chiii anka tikwil ompo kesomonot ngolyonto Tororot ake twachtakegh mikulow nyo tiliil.

Ropowonto kikilot

- ❖ Sis nyoman ropowonto kikilot ompo nyopo kinetat kikilot ki konunoto kegh,wolo kinetat kutoghoy wolomi kinonuut ompo kigh nyo kinetoy piich.kipori Paulo lasiny ompo kigh kikiruut wolo lata ropowonto kikilot.
- ❖ Chane chona lee kikili ngorechot nyoman ato siwiyi kighitu piich ompo mikulow akimongisyo kirip kegh nko ngolyonto Tororot,kimwa Paulo lo kigh poghisyo nangat nko pogheet atakumit chii anka tikwil nyo kigheta ompo kristo (kolosay 1:28) mito ngat ngolyontonete (kalatia 4:19).
- ❖ Chane chona tingeto ropowonto kikilot kitingeto owesyo nyo muchoy kisiwa ghetin po piich nyo po ara mikulogh, aki ngorokchini otini kiloy chane chomi kighitu nko chole kineti (**kisiwa paulo lo nyorkolelyo nyo po korintho lo kilenye nyo po ngoon ompo kighana kristo. “kimamuchanye angalan nko akwa lee piich chotingeeto mikulogh nyo tiliil kichangalanan nko akwa pipo ngwiny . 1korintho 3:1)**

H. Ropowonto kighyonchin (paitagh)

- ❖ Kikoni ropowontoni atakikoni kintaghoghat nyo karam ompo kanisa.mito piich cho kito Tororot chane ropowontoni atakumi kirip kanisa nko poghisyo lapoy nyo mi kanisa ,motwori chane melo echoot chopo kanisa,kikur Tororot chane atakumi kipoghisyegho roprwontoni ompo chomyogh,kisyonchini nko miningityo kegh.
- ❖ Nehemia nyo lee korkeyin nyo karam ompo pipilia.
- ❖ Otini kokito kighyongntoni achey nyo ighoy kumuchoy kurosoy lo wonyo lo nee akinee nyini kighoy to kuwonyo(Otini kikito Nehemia achey nyo chengoy aras nko nyaril pipo Tororo ompo Yerusalem. “Kisiwa nyinte makat nyo po kelek no yeet po Yerusalem. Nehemia 1:2,3.
- ❖ Porchini piich walak achey kwich kinyongtoghinto akungit wolo muchoy kwichoy piich walak nko wolo memukonye kwichoy(Kiporchi piich Nehemia achey po teksyo nayat, wolo kimi nyinte kisotoy ngal nko pung po Israel)neh 4:13
- ❖ Kinyongtoghi Tororot,kuwany achey nyo mii merikwa,ki tingeto makat kimikukon ompo piich cho petoy lotu poisyonini mii kwichoy.(**kimikukon**

Nehemia ompo piich cho kimi lotu poiyonini kimi kwichoy, chane chole pung po Israel nko chane chini kimi kiteksiya Nehemia 4:8-18

- ❖ Tingeto kinyongotoghinto owesyo nyo mukoy kichogchini akuporchi piich anta kaw ahey nyo muchoy kwichoy atokuwonyo laweel(**kicheng Nehemia ahey nyo wow nyo po tekyo nataya Yerusalem atolapoy kichagh akuporchi piich anta keston, anta kaw nko sopich wolo muchoy kitekoy atakuwonyopo poroyin nya karam**) Nehemia 3:1-32
- ❖ Chane chole kikili kitingeto owesyo nyo siwiyi wolo lenye ara mmikulogh nyopo kighonini akumuchoy kungorochoy kighoni kwich poghisyo Tororot kuteen lasiny.

G. Ropowonto Kitotogh

Porwech ngolyontoni lee kitotogh lo kemoor kigh nyole nyengu nko piich walaka ‘ Aki oor nyolata nyoni michini kimominye sorom wolo chomoy Tororot chii nyo toloy kigh ompo ngorekyo (2 Kor. 9:7) mwoweche lasiny Kitabu matayo wolo lata kitotogh. Kitingeto kimukay kutotoy tingeto kimukat nyo poghisyegho poroyin’ ropiyeen nko tikwin cho muchoy kwichoy poghisyo Tororot kuteen kitotoghi lapoy kitingeto kikonot lo ompo kitotogh lanyi kimakata Tororot kotingeto cho ngori ama cho chang mwoghoy paulo kanisa makedonia Kinya.

Kinya tagh chane kurtokegh Echotyoon atolapoy kikonecha kegh chane ompo machata Tororot (2 Kor 8. 5).

- ❖ Kitotoghin kitingeto owesyo Tororot nyo toni nyite kitoto kigh nyo po olyot nyo wow ompo korkeyinpo pichay kipkonoy kongasis (Mt 2:11,26:11, 57-60)
- ❖ Ompo wolo rosoy kitotogh Tororot ompo kitotoghtongwa, atakuporchi wolo mii machata kitingeto machata piich cho mochoy kengorochoy kurosoy chane Tororot ompo kingorokut, kilonyona tingeto ngorkeyo ompo kitotoghtangwa mwoweche matayo lasiny (mat. 6:1-6)
- ❖ Ngit kitotoghi wolo lata kinyorutyoo nnyo pop ropiyeen, akungit lo chane chona kitoni ropiyeen kitomonye kipkochi kilenyona yoroy kitotoghi oorr nyo kitotogh atakumi kwich piich cho komochoy kutwochoktoy kegh nko chole sosen anta chole karasangtin cho chomoyorchininye kegh kigh.
- ❖ Ngorekyo chii nyole kinyongtoghini ki kukil aki kinkin kwich ahey anta poisyo kuteen nyoo karam

1. Ropowonto kisyonchin

- ❖ Ropowonto kisonchi kuporuno kegh piich chona kikiporchi Tororot chane kisonchin.
- ❖ Ompo ropowonto kisonchi muchoy chii takisiwa chii nyo mii ngaril anta kompoleyo akumoor nyaril ankad kompoleyo nko kompoleyo nko chichay mii nyaril (**Kikir Yohana ompo palalyonteni lo ototeno ngorekyo kikinot nko nyakanat atakemuch keyon keyon nyokoryo nko nyaril (1 Yohana `1:3-4 , 3:2,4:18 5:13 -14)**)
- ❖ Pipo Kisonchin siwiyi lo angeer nyoman kwich kigh nyo susoy chito anka.
- ❖ Ompo wolo kisonchi ki kigh nyo karam akitengrto pkochi kilenyona ompo piich cho tengeto kiskusut ompo motowoyikwa nko kompolelut,muchoy chane kipa wlomi chuchay po kisonchin ompowolo tingeto nya kanat ompo nyinte.(**otini kikiportoghichi, Yeso kimurtewon kimwochi Yohana kumpur nko Maria nyini lee kamee. Yoh 19:26,27)**)
- ❖ Kigh nyo po tongonchin nyinte nyo tingeto yopowonto kikiloto kegh keloy chii kisiwa kingengutyo nyari ltanyi anta kompolelyo nyo tingeto, wolo nyinte nyo tingeto ropowonto kisonchin kumukikin lo tometketunenyi kompolelyo anta nyaril.
- ❖ Ompo ropow lapay,kikoni mikulow nyo tiliil aki ompo ketwachtakegh owesenyi kumuchoy kwighecha kepoghisyeghno ropowecha kirip kegh nko makata Tororot.

KINETUTYO TAMAN NGO ODENY: (12)

A. MICHINI KEPURU CHOMOY TOROROT ,OMPO MAN KIPURYO CHEPLKOSNON OMPO NGAL LAPAY

- ❖ Ompo sorom Rumi taman ngo ondeny, kitoto Paulo chilat ompo kivupkegh ngo wolo mchini ki mongto piich ngo kighoni.
- ❖ Ki ato mokitingete chanye kighanat akemicha ngwinyi ngoki,ki anger nyoman kerupacha chilatanoni choni kimwoghoy Paulo.
- ❖ Kilenyenyona kingutocho lo kikemeghecha ompo ngoki ngo owerhenyi akiketutwacha kelukuna cho relach ompo sopen ngo Yeso, akemicha yenyu ketwochtoy kegh mkulogh nyo tilil atokukonecha owesho ngo machat nyo kikonyintoy Tororot nko kirurut kachii otini mii nyinte kisotoy sopenpo kristo ompo orii ncha. **“Molisisyo ompo chomnyengwo. Alila kigh kitikoon nyo gha anomnyoto nko nyo karaam ...Rumi 12:9**
- ❖ Ko kimwowecha lo mchini kecham piich lapay (1Jh3:11) ompo chomoy Tororot nyini kichamenecha (Jh13:34)
- ❖ Kighecha kegh lo kichomoy pich ataku chamecha kile wolino kuchomtocha chane, melo chomyo Tororot nyona wolo chepolkosnon, melo chomyonino kichamacha Tororot, kichamecha Tororot kitomonye kechamache nyinte kikonecha montanyi, kerkegh kimominye kigh nyo kikimunenecha ketono nyinte, chomyonete nyini kirumunenecha mkulogh nyo tilil kuntoghowecheo.
- ❖ Ompo linyogh ngal lo chim, ki chomyogh nyo tagh.(1 kor 13:4-7) chomyo nyona poruwecha pipilia ki mchini nyoghchinonyi piko kiluku chopo tagh nyi kegh ilukunyi nyo po lot.(phil2:3-4).
- ❖ Ropowo la chiim cho kimuchoy kepoghisho ompo poor, ki motingetonye kingengut olo mominye chomnyogh.(1kor 131-3)
- ❖ Chomonyogh nyo po pipilia, ki nyo karam ,mominye lisa nko chepoikosnon, aki chomnyogh nyo ngolon kristo kii (Jn 13:34-35).chang pich/wakristen cho lghoi kegh lo kitiny chomnyogh, kikkineet kingalan ompo muutiotnot, akuwoghoi kusunyoroy atop po piich ompo ngalanenyi atakimi kipeer piich. Mi kighoniwalaka cho lghoy kegh lenyoni kilumchu kegh kishonot ompo piich walaka ngo tikwil kutuw waalk mkulu wolo chomnyo kristo ompo acha kimito tagh pa tolosyo akumuchoy kutoto kegh ompo saaropuyen agho achey cho chang cho muchoy chii kwichoy.

B. Mchini kereey ghoghin anka tikwil

- ❖ **“Alila kigh kitikoon nyo gha”** “Ang’er nyo po nyoman ngolyontoni, mchini nnyo po tagh kusomon chii kikirut cho mwoghoy lö wirchino kegh wolo mi

Tororot (Zab **97:10a**) Takuliku chii kighonini nyo karam kuroko kuluku chii nyo reyoy ghoghun anga tukul.

- ❖ “anomnyoto nko nyo karam”keyan akenam lasiny kiyoni karam (phil 4:8)kikiruut chetechi kimuchoy kewoghokoy lo “mchini chomnyengwa kiluku rotanate,kereey kigh nyo gha akenam kigh nyo karaam lasiny”kighyongoto ngolyontonetenyu kwicho otino kakulaghacha,akereey kigh nyo gha akeyhonchi achane choni chona ighoy lenyoni **Amos 5:15a**

C. Michini kighoni kichomnyo aki konyit kegh

- ❖ **Achama kegh lee chotupcho, nya kuyilt chii anka tikwil chii anka tikwil chito anka lo po konyit kisiir nyinte kegh. Rumi 12:10.**
- ❖ **Kuluku “Achama kegh lee chotopcho” kuchi tia nya. “ wolo osyonchini kegh akwane nko akwane alo stechi kegh lelutkokwo kile wolini kilostowekwa Tororot ompo kristo**
- ❖ “Ompo konyit akeyang kegh” ompo poropch Tororot ongit ompo kighanat.Nyopo nyoman “keyang” ompo mkulogh otini kukonyi walak melo nyii kegh,sucho ngorekyo otini kukonyitoy piko walak kusirinyi .(phil 2:3-4)

D. Mchini poghisho kighonin kighoi kuteen lasiny

“Onogho lasiny ,maliki sosoon,opoisyechino Echotyoon ompo kikiloto kegh nyo po mikulogh.

- ❖ Maliki sosoon. porwecha ngolyontoni lo momichini kelukunach sosoon ompo araa mkulogh-kineetuut po poropcho asis cho misosoonot nyo wow ompo mkuliiskokwa **opoisyechin Echotyoon ompo kikiloto kegh nyo po mkulogh** (Rev 3:15) ngolyontoni lee “opoisyechino” kuporu lo kinagh lotu ngolyontonile kaghit

E. Mchini kecham Tyomut ompo mikukonot ngo saghat

“Akanya kikonokwa kikonotenkwa ngorekyo amikukon ompo nyari asagha kinomnyo” Rumi 12:12.

- ❖ “Kengorekcho ompo kikonot “kikonotench (Nyakanati ompo kikonote) kikighiongoto sopontanch (Heb 6:9) akilenyoni kimichini kerosocha Yeso onkit osis lapay kipuryo kigh onga kighiongolo sopontonyo (kinonot, makat nko sirmois kinecha nyakanat ngho mkukonot nyo kimuchoy kekany ngho ngorekyo(Co.1:11)
- ❖ Mkunonot ompotyomut ki oorenyo nyo po kitenat, kilenyenyo kilech Jakobo lo michini keyitee Tyomut lo ngorekyo ompo wolo lghoi kighanatecha

kuteen, kisoromu mkukonot, atolapay kelukucha cho kikeghetu ompo kighanat. Yak 1:2-14, Rom 5:3-4.

- ❖ “Keyang saghat,” Muchoy chole taman kunetoy kegh pipilia chole poko akonga kupka kanisa Jumapili tokwogho wolo mucho kii chole odeny anta somok chomii saghat kiteno osis (1Thes 5:17) Asagha kiteno osis (col 4:2) atasa tagh ompo sowut (Eph6:18) asagha ki-nomyo (rumi12:12) Osowecha asis lapay Lk18:1 mchini miron kisoghoi chik Zab 55:16-17 sagha tokwogho monon ngho nangat.
- ❖ Asagha chik, asagha ompo poroyin anka tikwil asagha tokwogho monon nangat, kimuchoy kegh lo nee nya? mochoy so lo minchini kelukuna “monktin” chona petoy kutung parak amomisinye ant kuruyo?
- ❖ Karam nyoman ato kighiong kite aketepkegh lo nee nyole saghat? “Saghat ki or nyona po chiik nyo tōni piich kwitii tau papo or nyo kimwotiteghocha nyorkoleyeny ompo tau papo aki nyakanatecha ompo chomnyenyi nko ripotenyi ompo osis lapoy .Saghat ki kechamacha kemwatitenamochu” by John Darby.
- ❖ Rokono kuporu kegh sowuut po man ompo pipilia kimelo ighisheut wolo mchini kuluku sopen nyo tuwochtoy kegh. Mchini kinyighu kinonut ko cha Tororot (nyinte) sowuut ki melo piro, sopen nyo kinyuhgu Tororot lasiny.

F. Kingorokut nko kitotogh po kighonu michini kuluku nyo po ngorekyo

13 Angaraka pipo Tororot ompo mochutkokwa atach too ompo kestonikwo” Rumi 12:13.

- ❖ Kecheny mochutko piko walak kuluku cheku (Gal6:2 Otini kinyughu owesho mkuligh nyo tilil kanisa tagh “kimominye chii ompo achane nyo kimwoghoi lo nyenyu kigh kimotingetonye chii kigh nyo le nyenyi wolo kipo tukwin piich lapay “sorumu choni lapay “kimominye chi nyo kirortoghchu kigh. (Acts 4:34-35).
- ❖ Porunyoni lasiyn kigh nyo mitoni oripo kitotogh pa kighonin, kenam ompo ripot nyo karam ompo Echotyon kemi kipsach kepoghishechu kirup kegh ngo wolo mochtoy, kilenyenyona kimwochi Paulo kighonu ompo kintoghoghata kwalta tukwin lachim cho tingeto 1 Tim 6:17-18 mchini keyang lo kigh nyo po ripot ompo kanasasyan po tukwin nyo po akiriam ompo wolo netoy pipilia man po chii kegh nko tukuchi ompo wolo nyoni nyule Tounoteto konunogh.
- ❖ Kitotogh po takat ompo ngolyontoni le takkat kuporu lo chomnyo too aki ato kiwaghatk kuporu lo motingnye sorom tokshononi tosoy tagh osis lapay .

- ❖ Kitotogh po taakat, kiporo lo melo achane opun chono moroy kumpuroy ngo nyiwolo poru kegh kestoni chaa kiliku korun cho kutoko too(Epra 6:10,13:2)
- ❖ Kilenyonyana mchini kenana lapay kimurtewon wolay kikuportoghchu chichay po tagh (Rumi 6:6) Akimitecha kitoto porwoicha wolomi Tororot kirup kegh nko kikirutcha soromu choni lapai kimukecha kepeswtone kirup kegh nko kiporunoteto makatenyi akwompo mangata mkulogh nyo tilil kilenye pich cho mominye ngwinyi kirurut.

G. Michini keng'olonchi achane chona chopoy piich kong ompo oor nyo po tilosyo

14Asagha Tororot kusoyon piich cho chopokwa kong, owoy amach chane kisich kisoyonot, mochip. Rom 12:14

- ❖ Kirip kegh nko kikirut chii, momchininye kemolo kegh kirip kegh nko ngoiyon nyo kimwa Yeso ompo (Luka 6:27-28) akinyoman ketungetetecha korkeyuntanyi ompo kikirut.
- ❖ Aki ato mokutungetechanye mkulogh nyo Tilil ompo orito mkulis cha ki mokimukechanye kechomee achane chona chopecha – konga, wolo atomoghoy oorincha kemuchecha kenete kegh lasiny otini kikiporghchecha kimurtewon nko kristo aketwachchta kegh mkulogh nyo Tilil muchtewacha Tororot,kechama achane chona chopecha kong .
- ❖ Korkeyulocha Yeso, otini kimi pungko chii kunyoriloy nyinte, aku munyoy akupustegha nyinte kimurtewon otini mi kime ghoto,kimwochu paponyi kulostoghchu achane (**1 pet 2:21-23**)

H. Nyaril, ngorekyo nko lumchini po oiich walak mchini kuluku chicha

15Ongorekyeno nko piich chongoreksot, ariryo nko piich cha rursoot” Rumi 12:15

- ❖ Porwecha kikiruutchi wolo kichicha lata,puruu ng'olyoton lo Turono nko choturonchote ,lochaa nko cho lochot soyonote nyinte nyo koroy kegh nko Echotyon ompo purumpo Lozaro chii nyo muchoy kunyari aku loch nko piich .
- ❖ Otini kitutu Yeso Lozaro ompo megat, kiloch ompo wolo kisuwa piich cho kishonchu kegh ompo mkulowoni kwa kicham Yeso achane,kimomoghchu nye kegho Yeso kimang ompo piich akighonin nko piich nyaril.

- ❖ Melo tongochi ompo osis kenyoru kighonin nyo tungeto rorchini po kiyonchin. Nyopo kisonchini nyoman ki chii nyo sowinto nchini Tororot ompo suu melo nyinte nyo na..... weghchini piich akelocho ompo looko meghenyi
- ❖ Akilimtone lo nee otini kusuwiyecha piko walalk mitoni kuteley tai? Atomi mkulowu Tororot kuntoghoweche kengorekchene cha ompo achane kupuryo ngwonin. Wolo atokupesteghocha poor, kesuwuyecha nyo ngwan.. Ato kupesteghecha aketwachnta kegh mkulowu nyo Tilil nyo mi kuntoghoweche keng'orehotcha nyo achane cho mi kung'orechet akelookcho nko achane cho loachot.

I. Michini kechaam piich cho po suu nko piich lapoy

Osiko machat akonga nyo tenate akwane nko akwane monisoncho, wolo aringa kegh, moghiit kegh lo kichi ngoghomoch “Osiki machat akonga nyo tenate akwane nko akwane”kerot nyo ghamat ompo nyi michini kikarkegh nko nyo po piko walak .Yangat nyo po tikwin anta nyo po ara mikulogh nyole nyengunyi michini kilenyenyoni ompo walak (**phip 2:4**)

- ❖ “nko piich chole mongor nko cho konuu rpow ompo chonic lapoy muchoy kwichoy chii kutororo akisyolkegh chii parak ompo oor nyomo michinnye (Yak 2:1-9)
- ❖ Poruu nyoman lo kighoni chona kinyighi mikulogh Tororot, kiliki chane cho mi ngwiny tya ompo ngwinyinete .Mominye aki puryo ompo sopiich po kighoni Tororot ato mi piich chole sikoon nko mongoor opiin. **1 kor 1:26**
- ❖ Lokoy cho karamach cho lghecha kepkana lapoy akwoot akonga chane chole mongoor kipka atomi chole meey atakilim lokoy cho karamach. Oriipkegh ompo diin nko sopichiis chona syoloy akukusoy piich chole sikoon anta mongoor.
- ❖ **“Meliki nyo ngoghom ompo to konyiku”**Ngolyontoni leentoy meliki nyo ngoghom ompo tauto konyiku mito kinyil chole muut ompo kisilat nyo po kony mito kinyil chole odeny ompo kisilat nyo reel, muu nko odeny lapoy. Kimwaa Solomon lo **“Motoni kikonoto nyo wow tya paraku solwo kisiir nyinte .”**ps 3:7, 26:5 12, 16:28:11 Rom 11:25 Nyinte nyona Yongol kegh kisiir piko walak kimominye nyite “kilooch nko chane chona lochoot”

J. MOYOKILI CHII GHIOHYO OMPO GHOITYO WOLO OMPURO NKO PIICH OMPO KALYA KILIKI NYONI

17Moyokyi chii ghoityo ompo, Amukchi agh tikwia cho karamach ompo tawu piich lapoy. 18Atamuka ompo okunntonkwa ompur ompo kalya nko piich

lapoy 19kongoticha chole chaman, matak kigh nyo kakighwak wolo opisino nerekyo Tororot kutokisyo ompowolo lentoy kiruruut mwoghoy Echotyoon lo, “Ani nyo atokisiyi, Oghokunan ante”

20Akimwoghoy kirurut ngat lo, “Ato amat komoy punyontengu, ipagh ato amate maral, ito pogh”.

Ompowolo otini lghenyi lenyoni kikesupchinyi ngasot nyo noghoy motinyi.

21Mekany kirintin ghoityo wolo rinteghena koromnyo ghoityo.

- ❖ Melo acheytancha ketonocha syitot chane chona kolelwecha. Kichicha moniingo Tororot, kumuchoy Tororot nyinte kutino syitot chane chona lghoy tikwin cho ghach ompo acha.
- ❖ Kenanee korikoyin po kain nko Abel. Kito Tororot kain syitot, kimochochinye Tororot piich walak kuto chininye kechengchicha kegh ngal achane, wolo keghan Tororot nyole kirwokinto lapoy atokumi kisat chane chona lelwecha /chopecha kong “Moyokyi chii gholyo ompo ghoityo” Ngwiny, poor nko onyot lapoy kureyoy kighoni Tororot, akwighiy lapoy kichamat Tororot ghoityo. Atokiwuu ghoityi metack meyokyi chii chini keghwon. Mito kighoni walak cho menonsyicha, mito walak. Chole cheptumutin mito walak cho mirmirech nko walak cho sinyoree kile nyona michini ompo poropcho Tororot kew irtecha kikonoto “kenyuru anta nko piich walak (**Kol 3:13**) “Atomuka ompo okuntonkwa ompur ompo kalya nko piich lapay”
- ❖ Memukonye ompo osiis lapay kelo kempur kighonin ompo kalya nko piich lapay, wolo muko kilik nyinte nyo chomokey kalya, mongisiyi ompo kalya akiliki nyinte nyo yoroy kalya. (Yakopo 3:18)
- ❖ Matak kigh nyo kakighwak, wolo opisino norekyo Tororot kutokisyo, ompowolo lentoy kiruruut, mwoghoy Echotyoon lo “Ani nyo otokisiyi, oghokunan ante”
- ❖ Ompo yii kisiwiyi kighoni kilitoy tyomut chane, ompowolo ighoy tikwin chona po Tororot ongit
- ❖ Mokemukichi kechora Tororot kigh nyole a chey-tanyi (otini toni syitot lelut anga tikwil (**Heb, 10:30, kumbu, 32:35**) kitakata Tororot ghomoy ngoghomiyo nyo ititeghale nko machat nyo po kingengut ompo nyinte nyole kirwokiin nyo po man onkit nyo tingeto 1thes 4:6, 2thes 1:6, heb 10:30; prov 20:22 1pet 2:23 “Ato amate komoy punyonyengu, ipaghi ato amate maral lto pogh” **ompowolo otini lghenyi lenyoni kikesu pchingi ngeseet (woos) cho noghyoot motinyi.**
- ❖ Oor nyo karam nyoman nyo kiporchinegho punyon lee ato kimwa Yeso lo “osoyoni chane chono chopokwa kong, osoghchino chane ngolonenokw nyo gha (mott 5:44)

- ❖ Karam nyoman kiyomison, lo machat nyo po kisyonchini ompo punyon kimukecha “kesupchine ngeeset mootinyi”wolo nanaa lo kokimwowecha lo momichininye ketakacha michini kepisinocha poroyin Tororot kutokisyo,kilenyona kechama pungoucho akesoghichii chane akekon lo kotoy **mit 25:27-22 Mekany kirintin gholyo wolo rinteghena koromnyo ghoityo.**
- ❖ Ore nyete nyo po koromnyo nyo kiketoty kighoni nyele ki oor nyo po poropcho Tororot, **Waefeso 4:28** Keyokyi kegh kikiruut cha mi 9,(**Alila kigh kitikoon nyo gha,anomnyoto nko karam**) kelil kigh nyo gha kikerinyita ompo koromin. Ato kitagha cha kegha kigh nyo gha mominye wolo lituno orincha,atokighacha tikwin cho karamach kichicha kapkey po Paulo.

KINETUTYO TAMAN NKO SOMOK (13)

A.KIKONYIToy PIPO SOOCH OMPOWOLO NGWINO PAITAGH WOLO MI TOROROT

- Kitoroto Rumi taman nko somok,ngolono Paulo kekonyit paltagh po ptangengmot,sooch nko paitaghtanyi .
- Ngo nyole paitoghin ompo korenyo? Tingeto tikwil kintoghoghi walak nko proyontin etc.Michini nya kekonyit chane cho mii paitagh.Aki ato melo piich cho karamach chane chole miroon nko koor. **“Nya kiterchi chii anka tikwil pipo sooch,ompowolo ngwino paitagh kimikuul wolomi Tororot (Rumi 13)**
- ❖ **“Chii anka tikwil”** poru lo piich chole kighoni ompowolo palalyanta Rumi kipo kighoni (kikkikiruchi kighoni)**Rumi 1:1-8 (pipo sooch ant paitagh)**chane ki pipo sooch cho kito Tororot paitagh Ewinoyikwa **.(morikwa)**
- ❖ **“Keterchi”** chane chomi palagh kuporu lo michini kekonyit ompo teket nyo wow kirip kegh nko kikuruut- chi mito **(ato’nyo michini kiwaghat nko konyit keto)**
- ❖ Mesus kegh lo ati makaramnye anto melowoghoy Tororot kintoghichi ompowolo mwoghoy ngolyon. **“po partagh nko owesyo Tororot ,**lnaan lo Yeso kichopkong ompo tawu pontio pilato nyo kile pkatyan nyoman ompo koro YudeaPaulo atakinya kile poitoghin nero ompo Rumi kipatyan nyoman.Nyini le Yeso nko kiyoktoichi lapay matagh nye pipo sooch.
- ❖ Paitoghin ki **(“Motworinto Tororot nyo mii kungorokecha.”)**V4chane chona poisyechina Tororot ompo paitagh kekuro **motwori po Tororot .tingeto chook toni sitot nyo ngwan chii nyo lghoi cho ghach.Lenyenyoni sito meghat nyo mii paraku chook , Kiwochi Tororot Noah otini kitoni paitagh po sooch mori ptangengmot lo “chii nyo mitoy kisoon ompo chii kimiltoy chii kisoon kachii le otini kamilta cho po chii”Gen 9:6** Tororot nyini kitou paitagh nko sooch po ptangengmot akikil piich cho ntoghoghini .2Kile nyo chii anka tikwil nyo lyokoy paitagh pa kinooghi kutyokoy kiyomisoto Tororot, akwanka tikwil nyo lghoy lenyoni kwipchini kegh kirwook (1Git 13:2) po araa mikulogh onkit **“Tikwin chona po Tororot”** kimichini **kikonyit kisiir ptangengmot.**Po araa mikulogh onkit **“Tikwin chona po Tororot”**,kimichini kikonyit Tororot kisiir ptangengmot. (Acts 4:18-20) wolo ompo tipo ngwiny kemitech ngwinyi paitagh nyo kito Tororot **“ngwiny momichininye kelyoktecha.”**

- ❖ Chane chona lyoktoy poitagh nyo kito Tororot ngwiny kutoni kegh chane sitot .Kighoni capoy ompo paraku piich ,michini kiliki chane konyitoy paitagh nyo kikuto Tororot ngwiny.V3 Ompowolo momichinicha piich cho Igho nyo karaam kuwagh poitoghi pota piich cho Igho nyo gha Eimochenyi lo tawagh poitoghin konyi?Ighanyi nyo karaam sollinyi nyinte. (Rumi13:3)
- ❖ Michini nyoman kipikochi piich lo po kingiwut nyo wow kighoni ompo tawu poitoghi,nko nyenyu kingitocha lo kiryolot ompo lokooy cho karaamach kiyeghchin nyomominye man nko kichopata kong ompo pipo Tororot.Lenye nyoni machate Tororot,nyoni piich walak ngwonin ompo kigh nyo karaam.v4 Ompo wolo nyinte ki motworinto Tororot nyo mii kungorokinyi wolo atoitaghanyi nyo gha Iwagh nyinte ompowolo tingeto uwesyo nyo konu sitot nyo ngwan motworinto Tororot ki nyinte nyo putoy norekyo Tororot kwitita ompo piich cho ighoy nyo gha.(Rumi13:4)
- ❖ Otini kokipoghisyegeha nyo karaam ,owesyo paitagh po ptangengmot, kirpoy pkatnaan, akiru mu man ripoy chane chona Ighoy nyo karaam,(Rumi13:4) kwipi sitot nyo gwa ompo chane chona Ighoy nyo gha. 5 kilenyona ,nya kekonyit piich chole poitahi, akimelo ompowolo kiwoghoy norekyo Tororot,wolo ompo sikunuto mkulogh tikwil (Rumi13:5).
- ❖ Michini kighoni kikonyit paitagh, melo ompowolo kiwoghoy sooch,wolo ompowolo karaam nyi kinonuut ompo chomnyogh ompo Tororot,akengit lo otini Imitenyi lkonyitee Imitenyi Ighetoy kegh tomenyuru kompolelyo.

6Nka nyoni kini Ighokwa okwighe suri,ompowolo Ighchini poisyo Tororot otini Ighoy poisyeutkokwa ompo oor nyo tenate.(Rumi 13:6) “poghisyegehi Tororot”Kimwa Echotyoon .

- ❖ Ngolnyontononi ompo Ebrania 1:13 kile malaiken kikuroo chane mikuli’s cho poghisyechini Tororot,kirip kegh kungat ompo kisilat nyo po kony kikipoghisyegeho ompo tisi Ebrania 10:11.
- ❖ Ompo osiiswechi kigheti tiyoton ompo paraku sooch nko poitagh, michini kengtunoch lo chane chona mii poitagh ki poghisyegehighichopo Tororot,melo ompo tikwin cho po araayim ompo mikulogh wolo ompo araa tikwin cho po poitagh po ngwiny. Ompo chono lapay michini chane kighaita suri anta kikoni tikwin cho kingorocho chane chino poisyechini sooch/poitagh.

7 Aghaitena tikuchone ghokokwa piich ato nyo michini keto kareran pa tikwin, keto , ato nyo michini suri keghoki, ato nyo michini kiwaghat nko konyit keto (Rumi 13:7)

- ❖ Kigh nyo po tongonchini nyomichini kengiti kengiti ki kitotogh po suri nko tikwin cho kitoni pipo sooch chini mii kipoytoy kor (luka 20:22) kwaghtagh po suri nko kitotogh ki acheytancha ompo pichigho korecha akigh Tororot lenyoni .
- ❖ “Awagha nyo mchini kiwaghata”. Kawaghatani ki –melo nyoni migho wolo kiwaghata kontit ompo chane chona kikukana Tororot morichi kipayta sooch – ko chole Askarin,kirwokot, proyontin.Poitoghi etc.
- ❖ “\Ato konyit nyo michini konyit ki kiporunogh po kiwaghat ompo chane chona kikito owesyo kimwa petoro lasiy ompo (1petero 2:17).

B. Michini kecham ake poosyechi nyo karaam pikocho

Makany kighakakchii anka tikwin kipoto ghosyo nyo chomoy chuto anka kitekate kiruruut (Rumi 13:8)

- ❖ Michini chomnyogh kitingeto sikiin ompo Ighisyewuut ko cha lapoy, mominye kiruruut anka nyo siroy nyo (**mat 22:36-40**)
- ❖ Kimwa nyu Paulo lo “Ompowolo chii anka tikwil nyo chomoy chiito anka kitekate kiruruut.” Michini kengituno lo chomnyogh melo ketek kiruruut nyole soromu kiruruut nyinte nyona tingeto chomnyogh (mominye ngwinyi kiruruut kikwigh le wono mwoitoy kiruruut.

9Ompowolo kewany kiyomisoto akong kiyomisutchay lentoy “megh cheporesnan, mepar chii mechorsyo mepirchi tipo piich lentoy kiyomisotononi. “Chama piko walak kile wolo Ichomtoy kegh “10 meghchininye kigh nyo anka chii nyo chomoy pororyenyi,chomoyogh onkit nyo puntooy kiruruut.(Rumi13:9-10)

- ❖ Tingeto chomnyogh. Ompo ara poropcho kighyongot nyo molechininye piich, kilenyona chomnyogh kuporu kegh lo ghamaat.(Melo kepunto kiruruut) chane opin chona mominye ngwinyi kiruruut chona tyokisyote kicham piko walaka.
- ❖ Michini nyuman keyang lo chomnyogh melo keyitchi chii man,nyo le man po kighanat kile nyona nyinte nyo tingeto chomnyogh kiporunokegh man,kilenyona chane chomominye ngwinyi kiruruut kuporuu chomnyogh lasiny.
- ❖ Inam lo kighonin ki Ighan nyo reel” michini nyu kirip kiruruut po sopen **Gal5:15-16** melo kiruruut.

C. Michini kighoni lapay kimonghisyo ompo linyogh nko Echotyoon

“Michinokwa anka lenyoni ompowolo onkitokwa lo osiis nee chete ketika yee nyu ato michinecha kengetoyegheno riwon, owoy kakilekitit nya soruntecha kisiir atakinya kikighanacha nyo tagh.(Rumi 13:11)

- ❖ Kimwochini kiyoktoghi kighono kisich kikonot ompo kingwinata kristo nyo po odeny kukikegh akupur ompo tililin ompo chomnyogh porwecha kikiruruutchi wolo lata otop nyopo kighoni cho chang otini milisyot lot (lenye wolay kilenye tipichay le miroor le taman (mat25:1-13) kunucho akiruyo. Michini kighoni kungiti asisini, kichil Yeso Yaudin kirip kegh nko asistanyi ompo wolo kimayangnye “poroyin po osiis (**Luka 12:54-57**)
- ❖ Kikuro Echotyooni Yaudin lisii “Cheplkosstin” ompowolo kito Tororot chane kimukat nyo muchoy kisiwiyi ngwiny nko wolo lata yomat tolapoy memuchoy nye kungiti tikwil cho po ara mkulogh atalapoy kurwokichi ngal kwile.Michini nyete kwighecha kengeta akesich loayin nko ngoghomnyonyo wow.

12Mach kuwonyo ogho kikimach kiyech .Nyo karaam kewirtena ngala tikwin lapay kilowochitu,atokelokino kegh kari lik cho kiporyegho atolee pogheet (Rumi 13:12).

- ❖ Otini kimi Yeso ngwiny kilopoyin po ngwiny nyinte **Yohana 9:5** Ompowolo kiwo nyinte ki ogho ompo ara mkulogh wolo mwoghoy lo akwa kighoni michinokwa oliwuneno kwenu (ngwiny) kwenungwa lee kokel ompo yim otini omitekwa.otini chane ngolyoon nyo lpu sopoon (pilipi 2:15-16).
- ❖ Michini kewirta ngala tiwin, kile ato kikiportoghchi chito nyay po tagh kimurtewon nko yeso kikonech yee nyu mkulogh nyo tiliil owesyo nyo kiwirtoghene cha Ighisyewuut po tiwin la lapay(**pilipi2:13**) **“Alokelokino kegh kari lik cho kiportegho atolee pogheet** Ompo luka 11:33-36 kilo Yeso **“karkegh konyiku nko topoyowo poor,nyo ato tingeto konyiku lopoyin kinyighitate lopyin portongunkimikuul, wolo ato ghach konyiku ‘kimito portongu tiwiin kimikuul chane nyu kikiyaal aki kinyighi chane lopoyin “kelaach lopoyin kiangeer nyoman keriiich kisiir chook anta kitiolii “kelaach lopoyin”**

Kikoryoloto lopoyin po Yeso kristo (**Yohana 1:7a**)

- ❖ Kikoryoloto lopoyin ki angeer nyoman keriiich kisiir chook anta kitiolii “Kelaach lopoyin” 11 13

Nya kirumto otoptoncha lasiny lee nyo po piich cho pestogho lopoyin po pogheet, nyo po kirurat akipuryo tamasa,nyo puryo simnyonton anta cheporesnan, nyo puryo syala anta nyonyinton. Rumi 13:13.

- ❖ Konyoy miroon ogho kwich poisyeut kochi **Yoh 3:10** wolo ogho nyole nyincha kikikuwer ompowo kichicha lapoy **Moningo lopoyin nko pogheet.**

1Tesalonike 5:5 kilenyona michini kegha kigh anga tikwil nyona ghomoy kipo lopoyin nko pogheet,nyona ghwinoy Echotyoon asiis akonga wolo mitecha.

- ❖ Kighetu tamasa nyoman osiiswechetechi, “Ighisyewuut po ogho” kikesiwiyi ompo yii, michini nyoman kengitunocha akechil kegh ompo asiisiwechi kigheti ghoghityonto po sorom (**Ezek 21:25,29**).
- ❖ “**Nyo puryo simnyonton anta cheporesnan**” Ngoki chetechi kupora lee wolata otop tamasa, kwipu otopo kinyoruutyo ara mkulogh.
- ❖ “**Nyo puryo syala anta nyonyinto**” syala, poryot kireyaat nko sikongnan ripoy, akiporu ngoki cho mi chi kegh . 1kor 3:3,5:8 kol 3:8 ,pilipi2:3.)

14Akanya kikarkegh Echotyoon Yeso ompo akwa nko sira nyo olohekwa,amoteerchino ngat poor mochutkatchi cho po ngoki, cho mochoy kwichoy (Rumi13:14)

- ❖ Kighoni lapay ompo oringwa “**kalakakwa otopo nyo po kristo**”nyini lee sopontoncha .Paponyo Tororot kitingeto kerot lo lokipkichecha. Lo kikoni nyinte kristo nyole sopontoncha kigh nyu nyoni nyo makatee ompo otopocha nyo po kighhanat hanatencha ompo osiiswechete nko kokay.mito nyu nyinte kuneetecha muut tomokighanatencha chichay po tagh lee (poor) wolo kepirchicha keto kighanatencha chichay reel (kristo)
- ❖ Kikemwowecha keghanacha kigh nyo kikwagh Tororot paponcha otini lee tagh .Ompo kimurtowoon kityachenecha owesyo ngoki nko poor ompo kitutunotenyi,kilinyecha nyinte nko kristo Echoyoontecha ompokighanat Ighisyo kimurtowoon kikewirta otopo chichay po tagh, ompo kighanat ompo wolino lee yim kikelinyecha nko kristo,kikelachacha otop po chichay reel Epeso 4:22-24.
- ❖ Kisiwiyi man po otini kima chii nko kristo kutyokenecha sirimtino poor, otini kaketonocha chichay po tagh (poor) keportoghchi kimurtowoon ompo kalvary “ki kikewirta” chiik (RUMI 6:11a) otini kikelukucha Ighaan cho relach ompo kitutunoto Echotyoon kristo kikakilachacha otop nyo reel chicha po lot (Rumi 6:11) otini kokiwoyokisyeghecha poitagh po meghat ki kokilitocha kristo nyini lee sapon .
- ❖ “**Amorteerchino ngat poor mochutkachi**”Ngolyontoni le “Moteerchino”kuporu lo manaana (mononchino)-mwowu lo atop nyo po sisyoon nyo po pirichini at “Kwich mochtukochi” motingetonye nye sorom pirchin nko machat noghnoghoi lenye kwolotokegh, kiwaghatakegh chomnyogh po kwolotokegh sosinto nko walak cholata choni porunokegh otop poor nyo mominye wolo kitechinegho.
- ❖ Karaam kewoghakisyegho otop nyona muchoy kiterchi poor mochutko chi , omp choni lapay kiotino kikelaach Echotyoon kristo kimukecha nyu ketagha

ketagha keterchino kristo kimukecha nyu ketagha keterchino mochutpo
poor.(Kalatia 3:27)

KINETUTYÖ TAMAN NKO ANG'WAN (14)

- Ötini kitö Tororot Möningö Israel kirurut chay le Taman, kuto Tororot kirurutko walak chop o kiröto omit (omisyeut) nko cho osiswö salata Tororot.
- Otini kima Yeso akututu, akimila kutang yim, atolapay kungwin mikulogh nyo Tiliil, kimokitinye kingengut kirurutchoni ompo moningö Tororot. Kighoni cho chang chole yaudi tomonye kipkochikokay, tokikiroy omisyeut walak akisagh Tororot ompo osis cho kiking'ot chane. Kilo nyu Paulo pich chöni kinyörkölol ompo kighanat:
- Kilo Paulo ompo kukanete po taman nko angwan nko nyini riptöy, kimwöchini "chii nyo chichimate" nyo muchoy kisitöy nko kemwochi chichoni wolo riptoy kegh ompo chii nyo nyalnyal michini kisich kighanat ompo Tororot omposisön, michini kiwinga chichay nyalnyal tokitenö kichichim, melo kwiskwis, wolo makate kepestegha chomnyönyin nyinö po olyot nyo wow ompo chii nyo tingeto chomnyögh.

B. Michini kighöni kichomnyö ompowolo kicham Echotyoon achane

Atomitoni kwenunkwa chii nyo nyarkalal ompo kighanat, attach nyinte wölo momöloomöl kegh nko nyinte kinonutkachi, mii chii nyo chömchini kighanat nyo nyarkalal onkiy kipoto 3 merökonye kisas chii nyo omöy tikwin lower chito anka nyo momoy tikwin lower, akimömichininye chito anka nyo omöy onkiy kurwökyi chito nyinö anka omoy tikwin lowir ompowölo tochöy Tororot nyinte. 4 Ichinyi ngo nya weey terwokine chito anka? Atokepüt anka kachichim kiparakuto Echotyontenyi, owöy, chichimöy ompowölo muchöy Echotyontenyi kitighoy nyinte. (Rumi 14:1-4)

- Nyinte nyo nyarkalal ompo kighanat kitochöy, wolo melö ompo ara kirwokchi nyinte ompo kinönutkachi, michinecha ketacha nyinte ompo ghomchenyo chane cho nyorkolol kisirech. Michini tikwil kenana ompo kinonutköcho lo tingeto chichöni kighanata man, tingeto Kriso , wolo ompowolo mito asiltino nko kinetut cho sisach anta monyorunye chichöni pköchin nyo po megha Kristo lo kikima nyinte nko Kristo, nko linyögh po kokay nko Kristo, anta tingeto chichöni minut cho minoy kegh nyinte etc, "Nka nyoni nyarkalal nyinte" (Isaya 35:3-4a)
- Motingetonyi kighoni ngöghömnyo nyo köröykegh anta kityakata asiltin anta owesyo nyo kisyonchin po pöröpcho.

- Ompo kiyitöte nyo po odeny (2) kiporu Paulo wolo lata chichimata nko nyörkölelyö kighanat ompo oor nyo melo Yaudih opin chopö osiswechi wolo piich tikwil michini kirköchi akinyöru “kighanat nyo omoo kigh anka tikwil.
- Michini kipkochech lo Kristo nyole mot po kopö Tororot, akikighöni lapay ki motwör po Kristo. Momichininye chii anka kueworchi motworinto chii, nyo atomi asistanka kighyongo tawunyi. Kilenyona, korokegh kikitingeto rorchin anta wolo rositenech piko walak, ngolyonto man ki konech “Echotyoonetyo Owesyo nyo po ringtagh. Nyunte nyole kirwokintenyö onkit.

C. Michini kighöni kwith poghisyö anka tikwil nyö po Echotyoon, ompo wolo po chane

5Muchoy chii kupililoy asistanka kisiir osiswe walak, kumuchoy chito anka kuyitöy osier lower lo karkegh. Nya kughyönto chii anka tikwil kinonutko mötiniy kegh.

6Chii anka tikwil nyo pililöy asistanka kisiir asistanka kukusoy ompo paraku Echotyoon; ompo wolo soyönöy Tororot ompo omisyengi. Akwanka tikwil nyo mulöy kegh omisyeut walak kwithöy lenyöni ompo salata Echotyoon akusöyönöy Tororot 7 möminye chii nyole ompo akoonga ompo kwenunkwa nyo sopo machatenyi kegh, akimöminye nyo megho machatenyi kegh; 8 nyo ato kichicha sotote, kemitecha lenyoni ompo Echotyoon, kwato kimeghecha kemeghyocha ompo machata Echotyoon nyo ato kichicha sötote anta cho meghote kechicha pipö Echot, (Rumi 14:5-8)

- Mitö Paulo kitepöy teputyö asis, teput nyo tingeto kompolelyo nko nyete lee yee; kimuchoy kelime kighonin kitepoy lö “kicho mowow nye sö asispa Tororot kisiir osiis löwiir? Wolo mölyöngunote kii ewö melo ompo orii p oasis nyo tiliil, wolo nyopo nyoman asis pa sabato ki po pipo Israel.
- Kingöng’u Paulo lasing ompo “Kolosay 2:16” “Merwokchi chii chii kirip kegh nko asispa sabato” (Kalatia 4:10) ngolyon nyo michini kenana lasiny ki lo kikimeghecha nko Kristo ompo tikwin lapay cho mii ngwiny aki momichininye yee keripoy anta kekönyit.
- Atomi chii nyole kinginin nyo nyarkalal kito kususoy kinonutkochi lo rook aki karam kekonyit asis nyo potagh nyo po wiiki, wolo chii nyo kikichichim kuyitöy osis lapay lo koroykegh.
- **“Nya kughyönto chii anka kinonutkö mötiniy kegh”** Kimemwanye Musa ngolyon nyo lata nyoni. Mochomunye Kirurut kityakat nyo po kigh nyo kighiy ompo tikwin cholata choni, Ompöwölo keroto kirurut ki sekeynob, kikirwokwokchini chii mutiny ompo kirurut, otop nyokiroko ompo kirurut. Ato yiil kween anta siwaar asispa sabato kewirokaghin. Wolo mokiyye.

- Mömichininye kemi ngwinyi kirurut, wolo michini kimito chii oripo Kristo nyo kituti ompo Tororot po kokay nyo kichomi lenyoni, kikelitöcha orii po töngönchi po tiliilyo kitiyakat nyini ompo acha lapay kikeporwecha lö kikonorwecha ompo mikuloghunyi nko kinonutkachi nyo michini kepesitecha lee pipo Krissto cho kikutyokisyo.

D. Michini kighöni kwigh tikwin lapay ompo kitöroroto Echotyoon ompo wölo Tepoy Echotyoon chane ompo Tawunyi.

⁹Ompöwölo kima Kristo akututi atikumi kiliki Echotyonto cho söpsot nko cho kimeghö ¹⁰Kwompöne nyu terwokenenyi weringwo? Akwompöne nyii tesösenyi weringwo? Kighyongocha lower tawu ngachara kirwoko Torot “ompöwölo kirate ompo kiruruut lo lentöy Echotyoon.

*“Kile otini ochan satate,
kitingo chii anka tikwil tawunyan
akicham ngalyap anka tikwil lo
ochan Tororot.”*

¹²Kilenyona, titini chii anka tikwil ompo acha asiyech Tororot wölini kitöptö nyinte. (Rumi 14:9-12)

- Pö ngalechi ropow chop o poghösyö, melo sorunöt mi nyu tepotyooni ompo yete. Ompo 2Kor 3:13-15 kisiwiyi lö “Kikaby atö ghyontö mayoni poghisyö chii nyo kitek tinyoru ropowon kwotö nagh teksyenyi kimösichönye ropowoon. Wolo kisöru nyinte kile ato kisoruno ma.” (2kor 5:10)
- Ngölyön nyo michin kengiti ki nyi mii v 12 ki nyini mwoghöy lo tötin chii anka tikwil taqu Tororot melo ompo chito anka, aki tötini Tororot melo ptangeng’ möt.

E. Momichinye kighönin kwinin kwigh kigh anka tikwil nyo ighöy kighoninte anka kima mikulogh (uut)

¹³Kilenyona, mokerwokino kegh ngat; wolo keripökegh tömökigh kigh anka tikwil nyo kwötöy tupchenyo, anta igh nyinte kupityi ngoki. ¹⁴Ochan ghanate lasiny, kile wölini kyotuyan kegh nko Echotyoon Yesu Kristo, lo möminye kigh nyonikiny nyole simnyon ompo orinyi kegh; wolo ato ghan chii omisyo lö simnyon kiliku simnyon ompo nyinte ¹⁵Kikany kisich tupchengu kompölelyö ompo omisyo nyo iyomenyi, kimeripa nyinye ara chomnyogh. Mekany kuwur omisyo nyo iyomöy, chii nyo kimegha Kristo parakunyi! (Rumi 14:13-15)

- Mwoghöy Paulo ompo yete lo achane cho michini kiliki cho ruwokini, wolo melo chole tupchöy, achey nyole nyincha kimakigh kigh nyo kwotöy tupchenicho kupitchö.
- Mitö nyatil nyo wow taghtany-nyo po chii nyole tupchenyo ato kigh nyinte kupit, mitoni kitiakatenyi paraku nyo mokegh chii kupit kwile.

F. Nyala Paulo chopo sorom chop o pipo Rumi

13Nya kunyighitak Tororot ngöreyö kimikul nko kalya kirip kegh nko kighanatenkwa; Ompöwölo nyinte nyo kitowî kikonot atökumi kitasa kikönötenkwa ompo owesyo mikulogh nyo Tiliil (Rumi 15:13)

“Tororot Pö kikönöt” Kikonot kurösöy tagh ompo nyakanat nyo kikönöy kokay. (Tororot po kikönöt) kimöchöy tömö kanyinghitech ngöreyö nko kalya, *takilikü nyu kitingetecha kikönöt nyo nyighitate ompo owesyo mikulogh nyo Tiliil*

- Ato kichi Tororot ki Tororot pö kikönöt yee nyu chane cho töghot, sönönyote, cho kimeghö mikulis ki kimil otopö pör, nyo chunyöte nyoman nko machata Tororot, kile nyona machata Tororot kirumuno oripö kikönöt
- Tororot onkît nyini muchoy “kunyighitecha” nko ngöreyö nko kalya nyoni nyo ighecha kinyighi kikönötö.
- Rumi 15:13 kuporu atop nyo po parak nyopo kighöni.
- Machate Tororot “Kinyighi ngöreyö chii nyole kighonin nko kalya” Wolo lönee nyu nya? “Ompö kighanatenyi” nyoni nyo ighoy kinyighi kikönötö ompo owesyo mikulogh nyo Tiliil. Möngöt nyo asis löpay kipö kighanat, ki michini kinyigh, ngörejyo nko kalya kumi nyi kirumi kikönötö nyo nyighitate. Nyoni nyu nyo michini kiliku otopö chii nyo mi oripö Kristo.

14Ochan ante sikunote lasiny tupchenichu lo otingetekwa tikwil köromnyö nyo wow, atingetekwa ng’öghomnyö anka tikwil, amuchekwa onete kegh akwane nko akwane (Rumi 15:14)

- Korokeyh kitomönye kwit Paulo Rumi, kikakilim chane wolo lata ompo kighanat (Rumi 1:8) nko wolo lata tikwil ompo ara mikulogh.

15Wölo kakirwokwa ngal chote ompo palalyantani, akimotingetanye kiwaghat nyinikiny, atamuch ononwookwa ngale walaka. Kaghan lenyoni ompöwölo kikonanin Tororot pöropchö. 16alikimotworinto Kristo Yesu nyo opöghsyechin pipö pontoon. Opüsïyan lee tisiin otini omtoyan lököy cho karamach cho pkono wölomi Tororot, atökumi pipö pontoon ntökumi pipö pontoon ntökikoni

konut nyo chömöy Tororot, konut nyo kakutiliil mikulogh nyo Tiliil. (Rumi 15:15-16)

- Kenonchi Paulo kighöni chopö Rumī paraku pöröpchö nyo wow nyo kitö Tororot nyinte; lokoyi Tororot. Kinkit Paulö lo mochinye kiyo ktoghin kile, wolo karin nyo kikil kipoghisyeghchi pipo pontoon. *Kalatya 2:7,9*, Kitö Tororot pontoon paraku Paulo walaye kitö Tororot moningo Israel paraku Musa. *Kiyitöt 11:11-15*. Wolo kimonguruguron Paulo nyoni këny *2Korinto 11:2-29*
- Ki Paulo nyini kitingeto takach nyo kipoghisyö akepoghisyegho nyinte ompo parakuto sopoonwecho. *2Korinto 12:15* kitingeto Paulo kikonöt nyo pö akwa ompo orinyo akisagh nyoman kinyil choc hang kile atokitomonye kisiwa takachunyi *Kolosay 1:2, Kalatya 4:19*
- Sowinton nyo mi kiyitötö taman nko muut nko akonga; nko nye nyu mi poropchö lököy cho karamach, ompöamtagh pa Paulo, Kimochomonotnye amorostino cho kipo pipo pontoon ompo wolo mi Tororot ompowolo kitingeto moningo Israel kirurut nko osiltin, cho kimötingetinye pipo pontoon, aki ompo chane cho kimotingnye kigh ,amtagh pa Paulo nyopo lököy cho karakach kimöminye kigh nyo tepöy nyoni këny.

17Kilenyona nyu okwolonan kegh otini opoisyechinan Tororot, Ompöwölo kiketuyanin nko Kristo Yesu. 18Motingetanye nyakanat nyonikiny ompo kigh anka tikwil, kipöto kini igho Kristo Yesu orinyan otini poisyeonanin nyinte atökumuch pipo pontoon kiterchi Tororot kiyömisotkachi akimelo ompo ngal opin wolo ompo ighisyeutkokwa tikwil. 19Kökonanin nyinte kimukat nyo ogho choni ompo owesyo kiporunöt nko nyo po töngönchin, ompo owesyo mikulögh nyo Tiliil. Kilenyona, kamtan lököy cho karamach cho po Kristo kuteen kingeta otini kyongetunan Yerusalem ntatan Iliriko. (Rumi 15:17-19)

- Ee kisis këtyaa poisyö Musa kisiir nyo po Paulo. Kighöy Musa poisyenyi kirip kegh nko kiyomisut po Tororot, ompo tawu piich löpay akuntoghoghī moningo Israel ompo sirkwen akighoy tongonchin cho cha ompo konyis chole Tömönuut anwan, akiriip Tororot nyinte ompo Taghu piich, mi asistaanga nyo kiyaat Tororot ngwiny kinyikwinyta piich cho kingorngurönchi Musa. Mikigh nyo pö kinyengut ompo paraku Musa nko sopoontanyi löpay nko poisyenyi.
- Melo kilenyenyona ompo kimwaita Paulo wolo lata wolo kikitaghta akemin nyinte, kile wolo lata wolo kikitaghta Echotyootenyi; Makatenyi nyo wow ki Kikar kegh nko nyinte ompo areto meghenyi (Pilipi 3:10) -Kimwohöy Paulo ngölyontönoni kinyil cho chang, kimwohöy lö kwolö kegh nyinte këni keghchi nyinte Tororot.

- Ng’olyonte anko kinyi le “ochan nyo mining ompo kiyöktoghi” nyo kito Tororot achey nyo wow tya kisiir löpay, melo ompo poisyonu po kiyöktöghintö pipo pontoon (Rumi 11:13) wölo konetinto pipö pontoon ompo kighan nko man (1 Tim 2:7) kung’at nyinte nyole kimütintö ompo wolomï Tororot kutötö chane kipaparak.
- Nyopö tongonchi, ompo Paulo, “kimi Tororyö Christo” ompo tikwïn löpay. Kimominye pchoripolta nko ma, anta kö nyo kikisögho wolo kile wolo kipisyi Tororot möningo Israel paraku morii Musa, kilenye nyoni wolo kipisyi Tororot pipö pontoon paraku amtagh (poisyo) Paulo, paru, kiyitotenyi riptoy nyetenyi.
- Ng’olono Paulo kini kigh Kristo kuweruno nyinte, kuweruno amtagh nko mitögh po owesyö mikulogh nyo Tiliil.
- “Kingeta yerusalem, akuwit tokureltö Illyricum; kiyamta lökoy lapay cho karamach chopo Yesu Kristo” Kyamta Paulo lokoy cho karamach chop o Yesu Kristo kighomï korönini löpay Rumi V23 porwecha lo kimotingetonye nyinte “Motingetanye poroyin anka ompo koronï.”

20 Otingetan machat kinomnyo lo tomchï lökoy cho karamach woop amka tikwïl wolo tomönye kelima kainata Kristo, atömötöp ntatech paraku kogh nyo kakutor chitö anka.

***21 kile wolo kikirta ompo kiruruut lo
“Siwiyi piich cho kimomwochiinye
chii ngalechi, akisiku chane cho
tomöcha kilim.”***

22 Nka nyoni kini kimiranin tömatwan korenkwa. 23 Wolo yee nyu kawanyan pöisyenyu ompo onkunï akwompöwolo kökosikön machat nyo wow nyoetu korenkwa ompo könyis chochang, 24 okönan yee lötatï wöloni. Omöchan osiwiyokwa otini oweran oweran owetöy kiro spania, atatangarakante aat wölini, otini kotöpan nko akwa akengörecho tikwïl ompo osiis chote. (Rumi 15:20-24)

- Kimiranin- pöisyeyut cho chang chopö amtagh ompo Yerusalem tokurelto Illycum cho kimir Paulo tömökisiwa cho kimi Rumi cho kyam nyinte yemö nyona. (1 Tess 2:18)
- Ompo könyis choc hang – Poru lo kinönoy Paulo kighöni cho kimi Rumi asiis lapay.
- Ompo kikonoto Paulo, melö kisöwi, akuriam nko pipo Rumi, wölo “Yakuminyinte ompo ara oor otini wetöy (SPANIA), MACHATA Paulo ki

kungarach nyinte kighoni cho mi Rumi, (akukil akungaranch nyinte ompö ropiyen ompo pantanyi nyo po spania.

30*Kilenyona nyu topchenichu osomokwa ompo Echotyontenyo Yesu Kristo nko ompo chomnyogh nyo konu mikulogh nyo Tiliil lö otuyenö nko ani tosowante Tororot, 31**Osowante atamuch ongetunö kikaram kwenu piich chomi Yudea cho tömöcha kughan, atökicham poisyenyan pipö Tororot chomi wölini lee Yesusalem 32**atamuchan ati korenkwa nko muyo ngörekyyö atocham Tororot; atomuny nko akwa 33**Nya kitöpö Tororot nyö kitowï kalya nko akwa lapöy. Owoy. (Rumi 15: 30-33)*

- Ompo yeteyi mi Paulo kukiloy piich kisagh atokirumi sowutkökwa ompo palaltin lopay. Nyopo nyoman sowuut ki kipköchecha nyorkolelyencha ompo wolo mi paponyo, akekotecha leluutkocho aketwachta kegh nyinte osiis lopay. Kingit Paulo wolo kilata nyorkolelyo ompöwolo mi paponyo, akekotecha leluutkocho aketwachta kegh nyinte osiis lopay. Kingit Paulo wolo kilata nyorkolelyo nyo kitingeto nyinte, kiätö kimochoy kusilta kegh rutöghtanyi nyo Rutöghchin. Yesusalem ki michini kiliki nyo chomunote ompo wolo mi Tororot.
- Kilenyo kimwöchi Paulo kighöni chomi Rumi kisagh, kilenyona, kiterchi Tororot chane sowutkokwa, ompo kikönotengwa ompo otini kimi Paulo koporata ompo kaiseria könyis odeny. Otini kirelto pöroyinpo Tororot, kiwo Paulo Rumi kile chii nyo ratate akuwonguno nyaril po miirtino nanam otini kimi rutoghtanyi.
- “Nyo kitöpö Tororot nyo kitöwi kalya nko akwa lapöy. Owoy.” Wow nyoman ngolyontoni kimwa Paulo akuporu wolo lata kalya nyo kimi mikulowunyi. Kiwow tikwil machata Tororot nyo kimi orinyi ng’anyini kiporuno mikulöwunyi nyo kinyighi chomnyogh lö kaas.

“Osomokwa tya tupchenichu, lö aroos piich cho ipu syolut cho ighöy pikö walaka kichintegho kighanatengwa, möripöcha chane kinetut cho kikenetokwa; okirö kegh wölomi chane. 18*ompöwölo piich cho ighöy lenyoni kimöpoisyechinicha Kristo Echotyontenyo, wolo poisyechini mutinekwa kegh. Löstoy chane mikulispo piich cho tenote ompo ngalekwa cho onyinech, akipechi kingölomchi piich ngala lis. (Rumi 16:18)*

- Ompo wolini le Rumi piich cho kipu pesyogh ompo kwenu kighöni. Potongonchin lö ompo chomnyogh nko ghömcho kighoni nyo melö pö ngwinyinete kelo mi piich cho kereey ompo kireyat nyo wow akiliki pung po

Tororot. Kilenyona nkanyini kikir Paulo “Osomokwa tupchemichu lö aroos piich cho lata choni” (Pilipi 3:2, Kolosai 12:8)

- Atomĩ chii nyo kikeghĩtilo ipu pesyogh ompo kwenu kighöni ompo kerotenyi kegh, akwigh piich walak kupĩ, ompo “kinetut cho sisach ompo kinetut pö Paulo” Kĩ michĩni kekĩrö kegh piich cho lata choni. 2 Tesalonike 3:6, Tito 3:10, 2Yohana 10
- Kilenye ompo para Eden kimamĩr Tororot möroy matyam Hawa “Kiwaghak kegh moroya” kilenyona mömiröyne Tororot piich cho netoy ngalalĩs, pesyoghĩ nko chane cho ighöy ngal cho ghach tömereli wolomi kighöni (Kolosay 2:4)
- Wölo ruroy aki chiil kighöni akĩyotwokwa, akuprowokwa oor nyö achĩwityeghö (1Korintho 10:13)

19 ***Limete chii anka tikwĩl wolĩni kyaripakwa lökoy cho karamach kiliki nka nyoni kini keghanĩn osich ngorekyo ompo akwa. Omöchan osikekwa ngöghomnyö ompo ngal cho karamach aliki teng'on ompö ng'al cho ghach. (Rumi 16:19)***

- Ompo ngwiny kimĩkul limete chii anka tikwĩl kighanata nko chomnyogh po kighöni cho kimi Rumi (Rumi 1:8)
- Kilenyona kiporĩ Paulo yangatenyi lö (Omochan osikekwa ngöghomnyö ompo ngal cho karamach. Aliki tengoon ompo ngal cho ghach.” Onyi ara pipo Tororot “Cho ngöghomoch ompö ngal cho ghach” Pilipi 4:8
- Ompo ongunto anka “Teng'on ompo ngal cho ghach.” Poru ngölyontöni lö meghomitönye chii kegh nko kenetĩ chole putĩ.
- Kimwa Paulo ompo 1 Korinto 13:5 lo “Melö nonoy chomnyogh ghĩghityö.) Kiwitwitech ghoghityo woop lapöy, wölo kighonin nyo pöman nyo minko Kristo kikiripchii nyinte atotughume akimöminye kigh nyo itinyĩni nyinte. Kimuchöketighoy kukiy nyole tinain akenyuru sakityeko sömewenyi, wolo koneti cho ghach cho netöy kinetut cho sisach cho melo po Kristo akwigh piich kupityo akilowochitu nko Tororot kikinying ngwiny kimĩkul akimĩto nyete lee yee.
- Itu Tororot wolo kĩmitecha atökuwura onyöt kelyekwa atolekit ompöwölo nyinte nyole towunoteto kalyencha. (Rumi 16:20)
- Mwöghöy ngölyontöni le “Kewor onyöt” kikĩpoghisgho ompo asisöna ngwinöy Kristo kuliwöy chane (ponton) Kimĩnchĩrsyö lee töreni mönö (Ng'ong'ut 2:27). Inkĩt lasiny lö Ighisyo ompo “Ngwinyi kelyo kighoni Kristo” Otinikiliwoy möt onyöt Tororot – Inkĩti Tikwĩl liku ompo atömining.
- Michĩni keghyöngo lasing ompo kighanat, körokegh kölentöy chii kikuyech nkö kilentoy chii kikipölisyo onyöto, oghyöngö lasiny ompo kighanat, okilo

kegh angiti lö mii Tororot nyo awes, itilaweel taghwu kighöni cho mi ngwiny chona ketöto keghompö wölomi Tororot aki kikilyo lasing ompo kighanat (Yak. 4:7; 1 Petro 5:9)

- Ng'ölyntö söröm nyö po Paulo. “Nya kitöpö nko akwa kalyeto Echotyontenyo Yeso. Owöy.” Kilöy akighetü porpö Kristo otini tösöy tagh nyinte Kristo kikonu poropchenyi ompo kighoni.

25“Akanya ketöno yee ororyö Tororot; muchöy nyinte kuchichimokwa ompo lökoy cho karamach cho kyomtenan, ngalechay ngölonono Yeso Kristo. Lökyechoni karamach ki ngal cho kikingany cho kiwinyote könyisyok cho kikuwer. 26Kemi yee man Kirumtö ompo ara kiruruut pö werkooy akeporchi pontoon lower kirip kegh nko kiyomisöto Tororot nyomi kokay atökumü chane tikwil kughan nyinte akirip ngalechi. 27Nya kisich ororyö Tororot nyole nyinte onkit nyo ngöghoom, ompo ara Yeso Kristo, kokay: Owöy (Rumi 16:25-26)

- Moruminye lawwel ompo kiyitotö 25-27 lö mii Paulo kuporu sörömuto sopoontanyi ompo palalyantani, kiwinyoot nyo kikiwiny ompo konyis Kolosay 1:26, Köngöngchi yee mötworintenyi Paulo. Ngölyon nyo pichigh nyoman kinyi lee. “Kichichimekwa” Ompo kiyitoto 25 kiporchi Paulo kighoni Rumi man nyo kitömönye kungiti kungiti chane.
- Ngolyontoni lee “Kechichim” Kikipoghisyegeho kinyi chole Taman ompo kisilat nyo reel kuporu lo payasat, kighyöngoto ara mikulogh Luka 22:32 Melö ompo ara ngöghömnyöman onkit nko kinkinöt ompo Kristo, wolo tikwil möngot nyo kighighi owesyö mikulogh nyo Tiliil ompo man.
- Otini ngölonönchin Paulo chane lo “Lökyo cho karamach cho kyömtenan ngalechay ngölonono Yeso Kristo ngal cho kikingany cho kiwinyote” Kimi Paulo kuporu tongonchin po pöröpcho melö ya kiwayak akuyitchi piich man kile wolo nyo kigh mwokiyis kiliki mili nko Kristo nko ororoyo Tororot nyinte. (Kolosay 1:26-27)
- “Tororot nyole nyinte onkit nyo ngöghoom ompö ara Yeso Kristo kokay.” Nya kisich ororyö Tororot ompo ara Yeso Kristo, Nyete nyole ngolyonto kiruruut. Nyo po tagh kyanta Paulo lökoy cho karamach chö po Tororot ompo paraku werinyi kile wolo lata ompo palalyantanete. Tororot nyinte nyole kitorinte nyo kigh Kristo kiliki nyö ghamat mominye anka.